

TABAL Y DONSAYNA.

TABAL Y DONSAYNA.

FESTES, COSTUMS Y MALS VISIS,

PINTATS Á LA VALENSIANA

per varios populars artistes de la terra del CHÉ,

TRETS Á LLUM, PERA DIVERTISIÓ Y RECREO DEL PUBLIC,

PER

CONSTANTINO LLOMBART.

SEGONA EDISIO.

LLIBRERIA DE D. MANUEL VILAR, EDITOR,

carrer de Llibrers, nüm. 5,

VALENSIA.

Propietat del editor.

IMPRESA DE MANUEL ALUFRE,
Quevedo, 17.

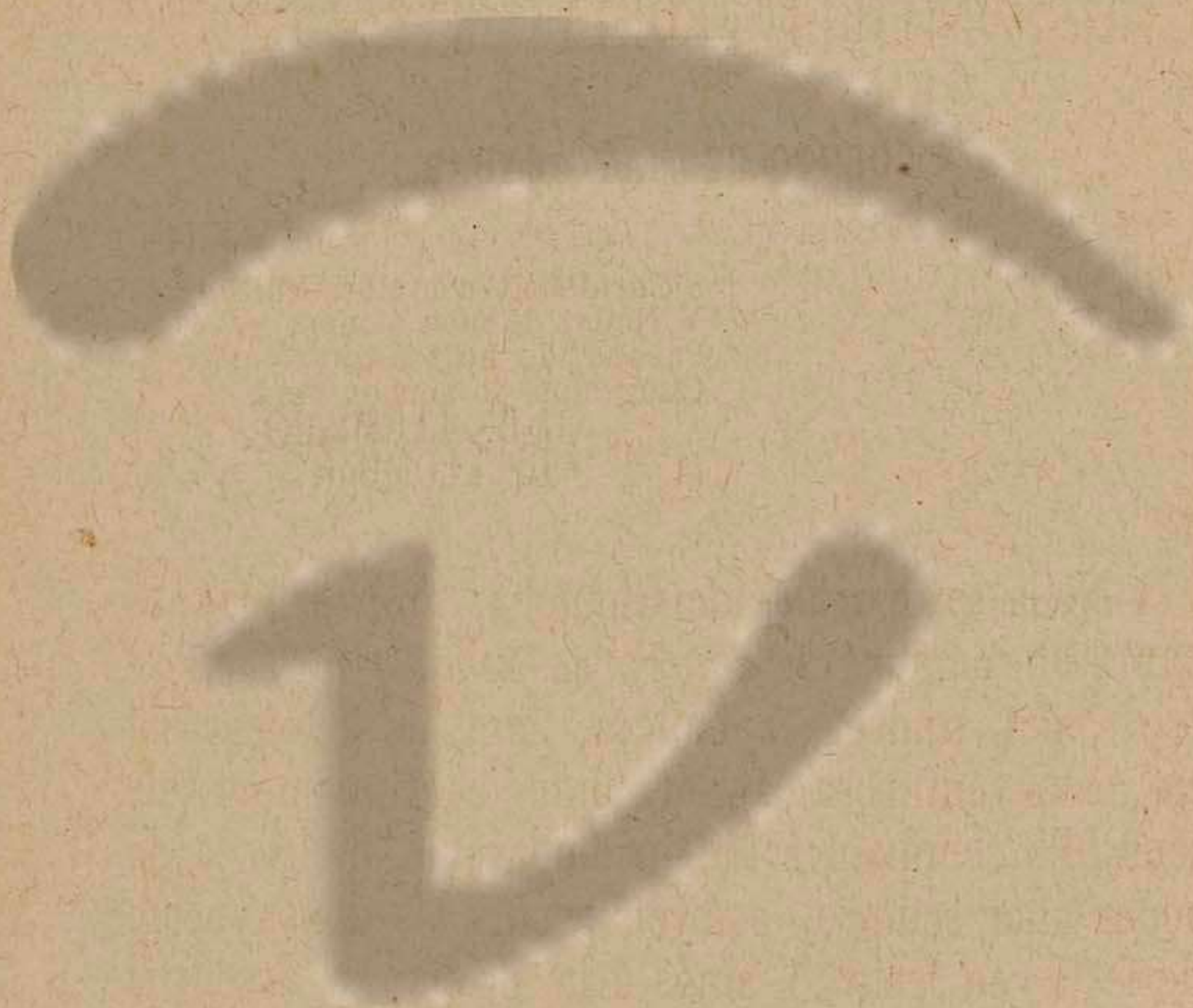
AL DISTINGUIT POETA DRAMATIC

D. Chochim Balader,

Son apasionat admirador y afectí-
sim amic,

C. LLOMBART.

Valensia 10 de Chiner de 1878.

LES FESTETES Y ELS FESTEROS.

CUENTO DE MAY ACABAR.

Carnistóltes moltes vóltes
Y Nadal de mes á mes,
Pascua, de huit á huit dies,
Cuaresma no tornes mes.

Copla molt sérta.

Ni la gran siutat de Chaucha, *donde*, segons canta el romans, *se come, se bebe y no se trabaja*, pot tindre, caballers, punt de comparasió en esta venturosa capital, ahon contínuament els seus fills reunixen á tan incomparable dicha, la de poder anar sempre, com els susuix als donsayners, de festa en festa. Y sinós á la proba; agarrem el Calendari. Así, comensant per el prinsipi, (que dificultosament se tróba, pues Valensia, com Deu, en tocant á festetes no té may prinsipi ni fi), despues de la llarga retafila dels dies de *Nadal*, que hara s' els deixarem pera les postres, obri la marcha *Cap d' añ*, (festa dels Nelos y les Neles), en les seues coques fines, torrons y demás golosos residuos dels sitats dies; y á la sigüient semana, sinse

dir *hoste* ni *moste*, ya tenim damunt la *nit y dia dels Reys*, festa que si per una part pareix instituida pera les criatures inosents, per atra no deixa de proporsionar á alguns, no tan inosents, per més que *mámen* encara, tota una nit de broma y de jolgorio.

Darrere d'esta, venen els *Porrats*. *De los porrates de Enero*, dia m' agüela, *San Antonio es el primero*. Y lo mateix este, per ser el primer, qu' el segon, qu' es el de Sent Visent Mártir, qu' el terser, qu' es el de Sent Valero; pressindint d' algunes persones, pera les quals no tenen atre obchecte qu' el obsequiar al sants á qu' están dedicats; baix lo preteste de rosegat unes quantes castañes séques, torrats, avellanes y atres chucheries, cheneralment parlant, estes festetes servixen á molts, pera deixarse la faena y eixírsen cap al carrer de Morvedre, al de Sent Visent de fora ó á Rusafa, y fer, en molta honra y cortesía, com ells dihen, un dia de *Chala*.

La Candelaria no es de les festes qu' en Valensia mohuen pols y remolí, pues queda únicament reduida á la solemnitat de la Iglesia; pero pronte en desquite, quant ya cuansevol creuria qu' els *Porrats* habien donat fí, se trobem de mans á boca en el de la Mare de Deu de Campanar, y com á qu' es necessari selebrarlo, *volvemos otra vez á las andadas*.

Mes hara vé lo bo; despues de mil preparatius pera les comparses y despues d' atres tants pera dis-

póndrer els disfrasos, ya estem, caballers, en *Carnistoltes*, y com l' adachi asegura, «Carnistoltes, bones voltes.» Y á fé qu' els valensians no som afisionats en grasia de Deu, á pegar cabrioles y brin-cos!

No cal dir pera res els mamarrachos y drapets bruts qu' ixen estos dies á reluir per eixe mon, porque seria cosa d' afrontar al sol de mig dia, dir así tot lo que diu, cuant en l' Alamera, en los cafens y salonets de ball, ne fa de les seues la chent de tro, que per desgrasia abunda, y que rarament deixa algun añ de produir funestes consecuensies.

Encara com en temps de la Cuaresma, qu' es el que subseguix al de la ruidosa broma de les máix-ques, arrepentits mascles y femelles, al pareixer, dels seus pecats, ya tan sols dehuen pensar en los dichunis y la penitensia y en contindres en los lli-mits de la santitat y la virtut, pera guañar el sel, y per lo meñs en set semanas no tornarán á vórels en saraus ni salonets de ball, si se esseptúen la primer y segon Piñata, qu' á despit de tots los beatos y beates, se verifiquen en plena Cuaresma.

Pero ¡bons som els valensianets pera que cuan-sevol nos pose el peu al caball, y en un *seco sin llover* nos prive de nostres inveteraes costums, fentnos abstindrer, sixquera siga per algunes sema-nes, de nostres llechítimes afisions!

¡Ni que la bula de Meca nos heu manara! ¡Pues no faltaba atra cosa!

Aplega la vespra del gloriós Patriarca Sen Chusep, y naturalment, en una siutat ahon tants de fusters y tants de Pepes d'*ambos sexes* hiá, presís de tot punt es el selebrar el dia en les buñoleríes, cafens ó cafetins, (perque asó vá en clases), y despues d' haber pres mig *cañamó*, que dihuen els pinchos, anar per la nit á vorer cremar les *Falles* y... viva la Pepa!

Ve en seguida el *Dumenche de Rams*, y si be es sert qu' esta es una funsió qu' apenas trasendix de portes en afora de la iglesia, no deixa de tindre interés pera els festechans que plens de goig obsequien á les novies regalantlos palmes de Elch, que simbolisen la purea, les quals á moltes els asenten tan be com una guitarra en un soterrar; y ademés la chent s' entreté inosentament este dia, comprant crehuetes de palma als chiquets, qu' en moltísima gracia les destruxen al poc rato de compraes.

Entrant á regló seguit en Semana Santa, pren la cuestió, caballers, un aspecte més sério; y posantse tot lo mon molt grave, en molta formalitat li encomana un trache negre al sastre ó á la modista, y fet un *Milord* si es un éll, ó un campanar de bachóques si es una ella, es dir, vestits uns de frac y atres de llarga cola, s' encaminen, en quant aplega el Dichous per exelensia, el Dichous de Semana Santa, á la iglesia, ahon solemnement se selebren el sants Ofisis; per supost, no á fer ostenta-

sió del seu insultant lujo, sino, com Deu mana, á fer limosnes sinse que ningú ho vecha, pera els pobres bordets y á meditar fervorosament els profundos misteris del sublime drama del Calvari.

Sí, caballers, en este dia y el sigüient, en el cual per la vesprá se acostuma selebrar la prosesó qu' es diu l' *Entierro*, que costechen els devots á lluir el cabell risat y el mocaoret blanc; olvidant per algunes hores les mesquines pasions qu' al home dominen, tots, á lo manco en Valensia, á fer les *estacions* se dediquen.

Mes si alguns van á ferles, com ham dit, en les iglesies, atres de més modesta esfera y, per consiguient, de manco pretensions, solen estos dies anarsen á fer les *estacions* devotament peixcant en la Marchal ó en la séquia de Vera, com no siga en algun atre pichor puesto.

La veritat es que cada ú se l'aventa per ahon pót, y en tocant á divertir-se ningú pert ripio.

¡La cuestió es fer, siga com se vullga, les *estacions*! Fetes estes, y per consiguient la prosesó de divendres Sant, aplega el disapte Sant, ó *dia de gloria*, á les deu del matí, y *ahí me las dén todas*! Apenes el *Samboriet* toca y alsen el vol totes les campanes de les tretse parroquies de Valensia, ya tenim armá la broma; pues hora es, per sert, de rompre el rigurós dichuni de set setmanes, fent mil demostracions d'alegría; tirant tirs desde'ls balcons, finestres, porches y terrats; desparant cuets

borrachos com lo bras, ó embocant als que transiten per les plases ó carrers, ya un cánter vell que movent un estrépit de tots los dimonis, trencantse al seu costat, per lo manco els asusta, si es que no els pilla baix y els trenca la crisma; ya un paper en sendra ó algun atra cosa pichor, que m' els posa fets una llástima, sinse que basten á evitaro ni el Bando de Bon Govern, ni les Autoritats, ni els dependents d' estes, que prou fan en amagar el bulto, pera no ser, tal volta, les primeres víctimes.

Tinguen vostés en consideració qu' asó no pasa de ser un rato de jaleo, pues no dura mes que desde les deu hasta les dotse ó dotse y micha del matí; sinse més lamentable consecuensia qu' algun ferit de cuet, escopeta ó pistola, ó alguna de les referides empastraes que, sinse saber d' ahon, li cahuen damunt á cuansevol individu.

¡Per lo regular, els fematers, qu' entren al obrir els portals, tancats dos dies per motiu de la solemnitat de Semana Santa, son els que *paguen el pato!*

Una vegá pasá la saragata del *toc de Gloria*, ya no es veu per totes parts mes que chent de totes les clases de la sosietat, comprant en les pastiseríes, choriseríes, Mercat nou y atres punts ahon s' acostuma, els avíos pera la *Mona*.

Y al atre dia, primer de Pascua, quína més enchorn, quína més tart, se vehuen eixir cap á fora, per lo regular despues de haber dinat cómodament

en casa, aquells millanars de famílies, totes per supòst en la sistella del berenaret, ó siga la *Mona*, sant á qu' es fa la festa, y que porta l' aprenent ó la crià de casa, es dir, *el último mono*, en direcció al Grau, á Mont-olivét ó á la Pechina, clàsics punts destinats desde molt antic pera el sacrifici.

Si no foren vostés valensians, com creem, poc sería tot lo que pera pintarlos les esenes dels dies de Pascua así els diguerem, en comparació de lo molt qu' en los mencionats punts sol ferse, sol mencharse, sol parlar-se y sol beures; lo cual res de particular tindria si tan frequent no fora, pues un rato de vida es vida, y no donára ademes lloc á qu' els grans prengueren á boqueta nit el *cache-rulo* qu' els chiquets per la vesprada empinen, pera promourer escándalos y riñes, que fan acabarse el primer dia com el rosari de l' Aurora.

¡Si tot consistira no més qu' en traurer la panxa de mal añ! Pero entérense vostés y vorán com els ingresos en les torres de Serrans, en l' Hospital cheneral y en la Caseta dels desamparats augmenten considerablement estos dies!

Del segon y terser dia de Pascua, habent parlat del primer, no cal dirlos atra cosa. Sols una repetició son de la mateixa broma.

Mes ¡ay! ¿Quí es el guapo que despues d' estar divertirse tres dies consecutius, se resigna á entrar de sopetó en la fàbrica ó taller ahon treballa á fer faena? S' apodera naturalment el *chicho* de nos-

atros, y no conten vostés encontrar humanes forses pera arrastrarnos al potro.

Al sigüient dia es l' *Entierro de la sardina*, y es una obligasió el cumplir en lo presepthe de la *Chala*. En fí, que es pencha ben alta la semaneta, y en aplegant al disapte per la nit tot lo mon vá á vorer els ensayos d' els *Milacres*.

¡A vorer els milacres! Com si en estos temps, viurer sinse treballar y en la cama en alt, no fora el machor *milacre* que poguera ferse!

Tabalet y donsayna, prosesons, masclets y traques, torrateres y paraetes de *castañola*, es tot lo qu' en la patria de Nelo el Tripero, constituix, es-pecialment en lo Mercat, en la plasa de la Seu, en lo carrer de la Mar, en los chiquets de Sent Visent, en los *Bultos* de Sent Esteve, en la *Caseta* de Sent Visent y en lo ex-convent de frares de Sent Domingo, la popular festivitiat qu' á son be-neit paisá, l' Apostol d' Europa, els valensians tots los anys li dediquen.

Dumenche y dilluns, vespra y dia del Sant, dos dies (pressindint d' alguns punts de la siutat ahon solen ferne tres), duren les festetes, qu' en les distracions amunt indicaes ó atres paregudes s' en pasen en un *buf* mascle, cuant no es femella; y no els toquen vostés al valensians les festetes de Sent Visent Ferrer, perque de segur que reñirán en lo *Niño de la bola*.

S' acaben els *milacres* d' estos dies, pero á

l' atre siguiant dumenche y á l' endemà dilluns, continúen les festes en lo *Pasillo*, ahon, segons la tradisió, feu Sent Visent el milacre del *Mocaoret*, y ya tenen vostés ficá tota la plaga de pinchets y *busca-ruidos* de Valensia en lo laberinto de carrerons immediatos á Senta Catalina, qu' en honra del Sant, despues d' haber fet algunes visitetes, com es de caixó, als cafetins ó á les tendes, s' entretenen salvachement ballant baix l' entaulat, en un carrer tan estret qu' apenes si per allí pot la chent ficarse, pegant espentes al públic desent qu' ou, sinse ficarse en ningú, la música, ó armant *camorra* per *un quítame allá esas pajas*.

En estes bromes, com es sabut, no hiá que pedrer may de vista el *mocaoret* ó rellonche, si en porten, perque, per lo regular, no solen esca-sechar escamotechaors que, sinse tindrer ni pixca de Sants Visents Ferrers, saben, fent el ganso, so-plarlil al més espavilat si s' aboba. ¡Vechen vostés si se fan *milacres*!

Entrem en lo poétic mes de Maig, y com ademés de qu' es una festa nasional, el dia dos se celebra la de *la Creu* en lo Grau, presís es qu' els valensians agarren la tartaneta, ó si no pot ser atra cosa á caball en les sabates, y s' envachen cap al referit poble, á vorer la prosesó y... etsétera y demés; perque si, per no pedrer una vesprá ó un dia de chornal, no anaren, de segur qu' allí no es podia fer la festa.

Ve despues el dichous de l' Asensió, y encara que la festa se reduix á comprarlos á les criatures quatre *colaetes* y chiulets, que servixen pera posar-nos dolor de cap, en la pobra fira de la plasa de la Seu; com guarden segurament bon recuerdo els valensians del dia de la Creu, valentse de la ocasió, ya els tenen vostés atra volta caminet del Grau amunt, uns en lo pretexte de tirarse á nadar en punt de les dotse del dia, pues segons ells aseguren, l' aigua de la mar á est' hora té molta virtut pera curar el dia de l' Asensió la roña y atres cosetes bones per l' estil, atres en la de fer simplement una *paella* en la placha y tirar si es pot una cana al aire.

Aplega el siguient dumenche, dia de nostra gloriosa patrona la Mare de Deu dels Desamparats, y ¿qu' es diria de la festera Valensia si en tan solemne dia no tiraren sons fills la casa per lo balcó, comensant per ferli una magnífica serenata á la porta de la sehua Capella, tocant la música y els indispensables tabalets y donsaynes, y desparant á la matiná *masclets* y *traca*?

Aixina, pues, heu duen á efecte, y tot lo mon, sobre tot la chent que festeja, despues d' haber ohuit la primera misa en molts apretons, *paso, pasito*, tira en direcció á la *Volta del Rosiñol* y es fica á menchar freses en l' *Hort del Santísim*, ó en cuansevol atra banda.

La cuestió tota se reduix á dur les novietes á pendrer un rato la fresca per fora, fora; y tornarsen,

despues d' atiparse bé de freses, chocolate y salchicha, á pegar una volteta portant les chiques alguns ramellets de flors en les mans, pera que les vechen per Valensia.

Per la vesprá, en acabant d' haber vist la prosesó de la Mare de Deu, solen per lo regular repetir-se les mateixes essenens qu' al ferse de dia.

En l' hort d' Ensendra, al siguient dumenche, tots los anys els corders selebren també desde molt antic la festa á la Mare de Deu dels Desamparats, y es un gust l' ohuirlos desparar masclets y traques, durant la vespra y el dia de la festa.

¡No es feu, de segur, tant de foc en el Callao com en estos dies s' acostuma en l' hort d' Ensendra á ferse!

Venen á tot escape darrere els dies de *Pascua graná*, y dona prinsipi de la manera més ruidosa, la llarga série de les festetes de carrer, pues s' en selebren tres dies en lo carrer de Morvedre, en lo carrer de Quart de fora, en la plaseta de Sent Bult, en lo carrer de fora y també en lo de dins de Sent Visent, fent en totes elles tan tremendes y contínues desparaes de traques y de masclets, que propiament pareix qu' estigam en la batalla de l' Espanto, que dia una agüela. ¡Cuánt afisionats som els valensians á gastar pólvora en salves!

Y pasa el dumenche de la Santísima Trinitat, festa de l' *Hort del Tiraor*, y de *manos á boca* ya tenim en casa la festivitiat del *Corpus*.

Teu plante, teu plante, teu recontraplante; chitat en terra, que vé la *Degolla*. Caballers, á la matinaeta del dimecres, vespra del Corpus, ya la chent divertida deixa la márfega, y en los ulls tots apegats y mig afosques encara, ya la tenen per les partides del Càrme y per lo carrer de Serrans en direcció á l' antiga casa de les *Roques*, á volerles traurer en acompanyament de tabalet y donsayna.

Una vegá colocaes en orde en la plasa de la Seu, á la mateixa porta de la Mare de Deu, hasta tocar les dotse el rellonche del Micalet, hora en qu' ix la *Degolla* á recorrer la volta; tot lo mon, pues es dia de grans preses pera els sastres, modistes, sabaters, *etsétera y demés*, s' entorna per lo regular á ses cases, pues es sumament presís el acabar les faenes pera l' atre dia.

En la *Degolla*, salva alguna insignificant modificació introduida estos últims anys, el públic encontra les mateixes característiques antigalles de sempre; el capellá de les Roques, els timbalers, les dansetes, els caballets, els momos y la *Moma*, la Mare de Deu de la burreta, els reys *magres* á caball, en sos corresponents criats darrere, y, per fí, els bárbaros sayons d' Herodes, acarchotant á *todo bicho viviente*, qu' es lo que esta *saragata*, dic, cabalgata; li dona el nom adequat de la *Degolla*.

Per la vesprá ixen á ballarlos als señors del Achuntament els nanos, les dansetes, la *Moma* y

els momos, y els misteris *d' Adan y Eva*, el *del Portalet* y el *de Sent Cristofol*, qu' es representen sobre l' arena qu' en antisipasió s' escampa adrede á les mateixes portes de casa els siñors con-sechals, qu' els tiren desd' el balcó, en recompensa de la distracció qu' els proporsionen, algunes monedes. Per la nit música en la plasa de la Seu y en la casa de les *Roques*.

Al siguient dia, dichous del Corpus, per lo matí, es dir, á mig dia, se torna á repetir, en idéntiques condicions, la *Degolla*, y per la vesprá, allá cap á les cinc, tot lo mon, posat de pontifical, va á la volta que la prosesó d' inmemorial recorre, si es que no té la fortuna de perteneixer á ninguna chermandat ó cofradía pera poder acompanyar al sant, siri en má y en tot el cabell *enmantequillat*; pues en este cas sol trocarse el paper d' espectaor en el d' actor, formant en molt de gust, part d' els prosesoneros.

Esta solemne festivitat, qu' en Valensia, com en ningun atra siutat se celebra, fora d' algun sant que sol caurer d' una *Roca*, qu' en tota sa peculiar achilitat y destrea conduixen els moliners; ó de que, per desgrasia, se desboquen les mules d' una d' elles al puchar la puchaeta del Palau, ahon á proposit de lo difísil qu' es presenta el ferla, tots los anys acostumen els moliners achuarse algunes onses, produint tal vegá una lamentable catástrofe, y alguns mamarrachos que desllustren y afeen, per sert, la

magnífica *Prosesó del Corpus*, y que per tant convindria suprimirlos, res fan els valensians, á nostre pareixer, que mereixca sensura; ans al contrari, tot mereix elochis.

Pero tingas en conte que fem la reseña de les moltes festes y festetes qu' en esta siutat anualment se celebren, y per lo meñs, nesesari es encara que per damunt, damunt siga, el mencionaries totes. Seguim, pues, baix d' este consepthe, nostra interminable tarea.

Pasat el dia del Corpus, á l' endemá mateix ya escomensa la *Huitava*, y totes les vespraetes, per espay d' una semana, tenen vostés prosesó més ó manco lluida, en chagants y nanos, ó sinse ells, en *sirialots* de sera ó de *fusta* y en *llums de bengala* ó sinse elles, segons els fondos de qu' els parroquians ó els *obriers* de cada parroquia disponen pera la funsió, qu' en *resumidas cuentas*, es el preteste durant uns cuants dies pera lluir els pollos y les polles els seus elegants traches, y tirarlos els novios quatre *chicoleos* á les novies, pera que á ú li chafen els ulls de poll ó pusa, ó pera qu' els pillos li furten á ú el rellonche, ó els dinés si en porta.

Acabaes que son les prosesons del Corpus en les parroquies de Sent Martí, Sent Andreu, Sent Chuan, Senta Catalina, Sent Miquel, Senta Catalina de Sena, y pera rematament de festa, pues pareix que per ser l' últim dia ho tiren tot al car-

rer els prosesoneros, les monches del Peu de la Creu, les de Santa Ursula, el Colechi del Patriarca y algunes atres iglesies fan també la sehua prosesó en molt de lluiment y aparato; y ya pera una porsió de dies (¡quinse ó vint lo manco!) á esep-sió d' alguna qu' atra de carreró, no tenen els valensians, en prou sentiment de la seu ánima, ninguna festeta ahon poder distraures algun rato.

Pero pronte encuentren el *desquite* de esta cur-teta temporá de forsosa abstinensia, pues aplega la época de la sega del forment y en *la nit de Sent Chuan*, lo mateix qu' el dia sigüent, se la ven-guen divertinse á mes y millor, emportanse les chiques á pendrer el bañ á micha nit, qu' es cuant l' aigua de la mar produix maravillosos efectes, y á l' atre dia á *engaldirse* sustansioses *paelles* en la placha.

¡Cuántes y cuántes cosetes, si estiguera bé, ha-biem de dirlos así que tots los anys susuixen en esta alegre y divertida berbena!!!... Alló es un es-cándalo, pero de aquells qu' es dihuen d' *Ór-dago!*...

Y ve en seguida, en seguideta la festa del por-ter d' el sél y patró d' els calvos, l' Apóstol Sent Pere, qu' es al sigüent dilluns, y com la vespra es dumenche, no hiá, caballers, més remey que sele-brarla. La manera, si no tan ruidosa com la de Sent Chuan, sól ser per lo regular molt pareguda; pues simplement se reduix á fer una farterota en figura

de *paella* en cuansevol poblet immediato, á arri-
marli quatre tamborinaes á la guitarra, y á pegar-
los cantant ó ballant quatre sacsaes á les chiques.
¿Els pareix á vostés poca cosa encara?...

La calor en estos dies escomensa á fernos suar
el *quilo*, y com apenas se troba ahon pendrer se
puga un ratet la fresca, com no siga per la nit en
la Glorieta, presís es de tot punt encaixonarse en
lo ferro-carril, en lo tram-vía ó en una tartana, y
agarrar el *pendengue* cap á les barraquetes ó la
Florida, si heu permitix l' estat finansier de la
bolchaca.

Dichós y benaventurat aquell á qui els fondos
permitixen tindrer, durant la temporá de bañs, *bar-
raca en lo Cabañal*! Per supost, deixant apart la
plaga de mosquits, d' amigachos y de parents qu' el
visiten, els quals en frecuensia el trauen al infelís
de ses casetes.

Aplega Chulioi, y á prinsipis de mes casi sem-
pre vé la *Purísima Sanch del Señor*, é indispen-
sablement, si es que no vólen tindrer morros y ma-
les cares en casa, tots los novios deuen portar á
la *Enseñansa* les seues *ferramentes*, perqu' es
inmemorial costum el ferlos á les chiques el *moca-
dor* en este dia.

Lo mateix susuix á la sigüent semana la *nit
de la vespra de la Mare de Deu del Càrme*, y
nesesari els es al festechants l' obsequiar á les no-
vies fentlos també el *mocador*, es dir, convidarles

á flors y frutes, qu' es lo que la nit aquella es veu en lo mercaet qu' es posa en la plasa del Càrme, y que, per ser primerenques, sobre estar verdes solen pagarse cares. ¿Pero qu' els ham de fer? Mes val, diu el dicho, un gust que sent lliures. ¡A cuánts y cuánts *primos*, per voler tirarla de rumbosos, els costa un *reñó* esta dichosa broma!

Abans qu' este mes s' acabe, ya tenim atra volta els valensianets en qué distraures déu ó dotse dies, que son els que per lo regular dura la magnífica *fira de l' Alamera*, en la cual veraderament els fills d' este pais demostren sa fantasia, perque no cap ningun ducte qu' esta festa comercial es de lo mes lluit qu' es celebra en España. ¡No sap lo qu' es cósa de gust el que no ha tingut la ventura de visitar la fira esta!

Cabalgates, sertámens, bous, castells, músiques, tráques, corregudes de caballs, espléndides iluminacions, exposicions, concerts, pabellons y casinos, fonts, surtidors, palasios encantats, y mil y mil maravilloses invensions, constituixen anualment esta moderna solemnitat, que tants y tants forasters atrau á Valensia, de tots los punts de la Península. Es, quisás, la única festa qu' en esta bella siutat se celebra en perfecta consonancia en les exichensies de nostra época. Poques mostres donarien de patriotisme els valensians, si per son descuit en fomentarla, aplegara algun dia á desaparèixer esta grandiosa fira!

Durant esta, á Sent Chaume y Sent Ana, tres vesprades y pico de *corregudes de bous reals*, fan les delisies de la chent *macarena*, que res té en esta beneida terra qu' envecharli á la de la de *María Zantízima*. ¿Qué més andalousos, caba-llers, qu' els de la característica terra del *che*? Perque en tocant á mourer *zambra*, per fanta-siosos y tremendistes, presís es reconéixero aixina, no ya en lo mon qui nos chafe la guitarra.

S' acaba la fira de l' Alamera, y en seguida s' emboca damunt, darrere de la Mare de Deu d' Agost, el dia de Sent Róc el de la seba, y ¿qué es diria d' els afisionats á la caramañola, si no anaren, estant un paset com está de Valensia, á Burchasot, solamens, per supost, á ferli al sant una visita? Pues aixina, perque no es diga, sólen molts valensianets fero, y no hiá per qué dirlos á vostés, que per lo regular s' entornen de tan devota ro-mería mes contents qu' una páscua. ¿Chelindró més ó manco, qué té que vorer...?

Y de tal manera s' amélen alguns devots á la festa de Sent Roc, que no solamens el dia del sant celebren, sino que consagren també el sigüent á la *carabasa*, al *gos* el que vé darrere, y á cuanse-vol cosa, con tal de no ferne un brot en tot lo que resta de semana, els que á estos subseguixen. ¡Sis ó set dies d' interminable *chala*!

Ve en acabant el huit de Setembre, dia en que la Iglesia conmemora el felís natalisi de la

Mare de Deu, y deurer es de tot catolic valenciá el anar á visitarla en los seus santuaris del Puig y Chirivella, machorment quant la festa es d' eixes que, per tindre lloc en delisiosos punts de les immediacions de la siutat, tant se presten á *engaldirse* una bona *paelleta* en son indispensable acompanyament de *petróleo refinat* de primera classe. ¡Es molt gran la devosió qu' á les imáchens els profesen!

Y á propòsit de sants y santes; pesá es faria per lo llarga la llista de les imáchens á que en tots los carrers y carrerons de nostra siutat, se dediquen festes tots los anys per esta época, fent obiecte, no de venerasió como seria natural, sino d' escarni, tan respetables simulacres, que, per lo comú, únicament de pretexte pera cometer escandalosos exsesos servixen. Raro es el dia en que, durant la temporá de les festetes de carrer, no es tinga que lamentar á consecuencia d' elles alguna desgrasia. Véchas, estudies si no en comprobació de lo dit, la estadística criminal de Valensia! ¡Cuánt podien fer les autoritats en benefisi de la sivilisació del poble si volgueren!

Seguixen á continuació les ruidoses romeries de Sen Miquel y la Cova Santa, y allá van en seguida uns cuants millanars d' ánimes cap á Liria y atres poblets del reine, qu' en l' espay de quinse ó vint dies recorren, sempre de broma en broma, produint á la llarga disensions y enemistats

entre 'ls que les verifiquen, per alló de que *molt chent p' al rey es bona*, y per lo regular pera fer la correría s' achuntan en numerosas bandes; mes, terminat el jaleo, si acás no ha ocorrit ningun grave conflicte, tots se retiren á ses cases, cansats y disgustats uns d' atres, y pera no mirarse, tal volta, més en la cara.

Pero tingam paciència, qu' estém en lo mes d' Octubre, y la cosa, caballers, va ya de remat.

Ya ham arribat á la *vespra de Sent Donís*, festa en la que, com vostés saben, se celebra la gloriosa conquesta de nostra ciutat, per l' invicte D. Chaume d' Aragó, atipantse bé els valencians de totes edats y sexos, de *torrons* durs ó molls, de *tronaors* y *piuletes* y demés llepolies qu' els senyors sucres exposen la nit anterior al dia del referit sant, en sos adornats y lujosos paraors, insentiu de irresistible tentació pera els golosos, als que, si per sa desgrasia els pillen sinse *chapes*, els fan creixer les dents un pam en semechant dia.

Esta festa, que, per sert, es una de les més desichaes per les cries, es en càmbi una de les que més asco els fan als pobres festechants *tronats*, pues es vehuen en lo compromís d' empenyar, á vegaes, el rellonche per cumplir en la costum de ferlos el *mocador* á les novies.

¡En quín goig, si alguns pogueren, la suprimirien del Calendari! Pero *nequaquam*, no ya més remey que fastidiarse.

Despues de les pomposes festes de *la Pilarica*, qu' els botiguers de salses selebren en les *escaletes de Sent Chuan*, les quals per lo regular duren dos ó tres dies; també á la patrona dels aragonesos ne dediquen, en la sigüent semana, atres tants dies els vehins del carrer de la Carda, que, com á bons devots de la Mare de Deu del Pilar, tiren en elles tots los aña el resto. ¡Si no fora perqu' es un punt ahon les tendes y els cafetins abunden, res hauria als festeros que dirlos!

El dia primer de Novembre, cuant ya escomensa á picar la frescoreta, solemnisa el catolisme la festa de *Tots Sants*; y com este dia, lo mateix qu' el sigüent, es la *Conmemoració dels difunts*, chust es qu' els valensians, que sempre ham tingut fama de relichosos, aném tots, camí de Chesús avant, cap á nostre grandíós *Sementeri cheneral*, á rendir un cariñós tribut á la bona memoria de tots aquells que, ¡quí sap, si s' en degueren d' anar, com sol susuir, ben confitats de nostres impertinensies al atre barrio!

Hasta allí mateix, pareix que á molts els dolga qu' els que ya no existixen disfruten la tranquil·litat del sepulcre, y allí en alegre romería, baix lo pretest de adornarlos de llums, fanals y flors les sepultures, sols á móurer jarana, despues d' engaldirse el berenar en cuansevol immediat camp, y de haber empinat prou el colse, dirichixen les sehues profanes plantes.... ¡Bona manera d' honrar la

memoria de les persones que tristament desaparegueren pera sempre d'entre nosatros! Algo d'alguns anys á esta part, han fet les autoritats pera posar coto á un abús tan sensurable, pero encara, caballers, no basta.

Pim! pam! pum! Pam! pum! pim!... ya tenen vostés als denodats casaors divertintse en l'Albufera, en quant en este mes apleguen les famoses *tiraes de Sent Martí, la Calderería y Senta Catalina*, en les quals, ademés del riesgo qu' es corre de que al apuntarse á un animal se li pegue á un atre, lo cual susuix algunes voltes, ó d'agarrar una forta pulmonía que s' els emporte Pateta; sólen els afisionats despues de pasar prou treballs per matar un *avechucho*, armar algunes acaloraes disputes *porque si es tehua ó es mehua*, y donar lloc, al armar camorra, á que s' acabe tan costosa diversió á males dinaes. Pero ¿y la satisfacció de portarli encabant una sustansiosa *focha* á la familia? No hiá pesetes pera pagarla.

Entrem en seguida en Desembre, y Valensia, la relichosa Valensia, pareix qu' el huit d' este mes se sonriga de goig al selebrar la solemne festivitiat de *la Purísima*. Este es el dia en que s' acostuma repartir en algunes benefisioses sosietats els premits als chiquets alumnos que durant l' añ més adelantos han fet en les escóles; y el en que, en ses doraes *medalles* penchant al cóll en una presiosa llista blanca y blava, com á símbol de la purea, els por-

ten els seus pares, plens de llechítim orgull á pase-
char, despues d' haber prés en la parroquia la *pri-
mera comunió*, fets els chics uns siñorets y les
chiques en sos traches blancs com á palomes, per
tots los prinsipals carrers de la siutat, chorrentlos
als parots de gust la baba. No falten en este dia
les *canonaes* d' ordenansa, ni tampoc el cheneral
volteig de campanes, que tanta alegría donen. En
fi, qu' es una de les més curiosetes festes de Va-
lensia.

A la sigüient semana, y abans que l' añ ter-
mine, selebren els segos el darrer d' els *porrats*,
dedicat á la sehua patrona *Senta Llúsia*, en el
cual, com á que á expenses d' élls se verifica, acos-
tumen, pera més solemnitat, fer acudir la vespra
al ferse de nit, tots los donsayers qu' es troben en
Valensia, á la mateixa porta de la ermita de la
Santa, y li donen, no solaments á la sehua beneida
patrona, sino també á tot lo pobre vehinat, una
senserrá de tots los dimonis. ¡Menester es qu' els
que no poden, per desgrasia, gochar en *vor*er la
sehua festa, disfruten, á lo meñs, *ohuintla*!

Y así, caballers, vé la festa grossa, es dir, la
festa de les festes, la *canterella*, que diriem re-
ferintnos á una traca tan llarga y tan seguida com
este interminable article! *Nadal*, en una pa-
raula.

Una semana ó algo més abans d' aplegar al *tro
gros*, ya tot lo mon, en arreglo als seus posibles,

se prepara dignament pera resibirlo, y es veuen molt confusionats els sastres, sombrerers, modistes y sabaters, pera poder donarli coll á la faena, pues tots los parroquians desichen estrenar els traches en les pròximes *pásques*.

També es fan grans provisions *de boca* (vulgo *fartera*) pera entonses, y pocs son els desafortunats que, pera tales dies, no tinguen ya aloixats en ses cases algun pavo, titot, pollastre ó gallina, ó tot chunt, amen de algunes dotsenes de pastissets de pataca, coques fines, casques, torrons, avellanes, anóus, castaños y abellotes, que com si es prepararen á traure la pancha de mal añ, esperen en impasiensia l' hora pera donarli *capiata*.

Tots aquells que de son honrat treball viuen, y que durant l' añ trascurrit, algun servisi, per supost pagant, et presten; criats, lacayos y criaes, si es que tens la fortuna de tindren, mosos de café, camareros y porters del teatro, y ofisials y aprendents de varies clases; tots com es regular, desichen partisipar de tan sustansioses festes, y nese-sitant *menuts* pera fer en elles a gun extraordinari, allá ahon te fiques te crusifiquen, te trauen els ñitols, demanante les impresindibles *estrenes*. ¡Son una verdadera calamitat pública!

La *Noche-buena* pues, salvo alguna qu' atra sensible esepsió, tot lo mon, per pobret que siga, la disfruta, cantant, ballant ó tocant hasta micha nit, hora de ohuir la *Misa del Gall*, y també men-

chant y bebent hasta caures de tos, despues de ohuir-la. Fora d' algunes *túrques* que solen donar motius á saragates, y del inaguantable rebombori que els moñicots en los carrancs y simbombes armen, sent esta una festa qu' en tot l' orbe cristiá es celebra, no es tal volta, en este pais ahon més abusos en ella se cometen.

Nadal, ó bé siga la festivitiat en qu' es commemora el naiximent del Redentor del mon, tres dies, com en casi totes les parts, dura en esta festera terra; durant élls se celebra la *gran fira de la familia menuda*, ahon van á parar els chavos qu' els fills als pares, els fillols als padrins, els nebots als tios y els nets als agüelos els trauen per via d' estrenes, y qu' et proporsionen despues alguns plors y dolors de cap en casa. ¡Cuántes indichestions ocasionen, als grans y als chiquets, estes festes que duren desde la *Noche-buena* hasta la *nit dels Reis* en Valensia! ¡Quíns atracons se fan y qué de *mones* se prenen!

Y allá va, pera acabar d' una vólta, la última: á continuasió d' els tres alegres dies de Nadal, seguix la *inosentá*, festa que no tan sols els de dins, als qu' el Sant Hospital cheneral obsequia en semechant dia, sino que també els numerosos locos de fora les gábies celebren; pues segurament pera recordarse els uns als atres la sehua comú flaquea, es antiga costum en este dia *pegársela*, si poden; ó mes clarament, donarse uns tontos á

atres solemnes *chascos*, per despedida d' añ, mútuament *engañifantse*.

En resúmen, qu' el valensians, deixant atres moltes festes, que podiem calificar d' imprevistes, de tres partes de l' añ ne pasen dos, lo manco, dichosamente divertintse. ¡La faena que la fasa el diable, y el que tinga penes que rabie! Y es queixen de que els governs en creixcudes contribusions els asoten! ¡Válgals, pues, la sórt de que, gracias á Deu, en este *paraís habitat per dimonis*, que dial' atre, tot es abundansia y riqueza, y no es nesesiten insuperables esforços pera viurer!... ¡Áviats estabem si aixina no fora!

A *añ nóu, vida nóva*, diuen tots cuant el vell s' acaba, com arrepentits ya de les seues culpes y pecats, pero entrem en seguida en añ nou, torna á escomensarse el cuento, y busquen vostés, caballers, quí els ha pegat; fásenlos, si els pareix, un nuc al rabo.

C. LLOMBART.

TABAL Y DONSAYNA.

CAP D' AÑ.

Lo que no se fa á Cap d'añ,
Tal volta no es fa en tot l' añ.

El doctor Cudol.

Com chiquet á qui posen
Trache de festa,
Fent pinets y monaes
Cap d' añ aplega.
Ve sonriense,
Perque chove y bonico
No coneix penes.

La chent, com partidaria
De còses chovens,
El resibix en palmes,
Torrons y copes,
Y en blanca taula,
Se celebra la festa
Mastegant *casca*.

«*Añ nou y vida nova,*»
Diu el tio Lila,
Que tanca els ulls y es seña
Cuant veu la chica
Que té els ulls negres,
Y caragòls y risos
Y atres... cosetes.

«*Añ nou y vida nova*»
Diu la fadrina,
Que festeja en lo novio
Cuant s'en va á misa,
Y fent la boba
Te ganes de qu' arribe
Pronte la boda.

«*Añ nou y vida nova*»
Dihuen les dònesh,
Y moñicòts y agüelos
Y rics y pòbres.
Vacha unes ánsies,
Pa tornar al cuart d' hòra
A fer lo d'antes.

Els Nèlos y les Nèles
En estos dies,
Com el Sant está en casa
Se felisiten.
Y d'uns y d'atres,
Parabens resibixen,
Papers y tarches.

Sens dinés no ya festa,
Mes com ne queden

D'aquells qu'es replegaren
De les estrenes;
S'ompli el teatro,
Y els cafés y la fira
Y algo *non sancto*.

Els chiquets en la fira
Se compren bufes,
Y els chavals en les tendes
Se compren *turques*;
Y les bagases,
Cañamèls, llepolies
Y atres... monaes.

Les chiquetes de l'hòrta,
Com uns pimpollos,
A Valensia s'en venen
Lluïnt el moño.
Van á la fira,
Y s'en tornen á casa
Mòrtes de risa.

Venen de la Ribera
Los novensanos,
Y el *belem* van á vorer
Qué es bo y barato;
Y allá en lo pòble,
Dihuen qu'han vist als magos
Y el rey Heròdes.

Tot lo mon escomensa
La vida nòva,
Pasechant, divertintse
Y anant de gorcha;

Dia de gracias,
¡Si no tinguera fulles
El Calendari!

Com chiquet á qui pòsen
Trache de festa,
Fènt pinets y monaes
Cap d'añ aplega.
Rient vé el pòbre,
Y en cumplir dotse mesos,
¡Tal vòlta plòre!

LA NIT D' ELS REYS.

A los Reyes,—Chiques y velles,
Y casaes,—Y donselles,
Totes les dónes—Tenen... etc.

Mamarracho popular.

Plovisnant y en un fret que fá que pèla
¿A les nòu de la nit ahon vá la chent?

Carrer de Sent Visènt amunt, bañantse,
Grans y chiquets van á esperar als Reys.

Baix les capes y al bras les cries duen
Els sinaues marits á les mullers,
Y els moñicòts machors van de ses mares
Agarrats á les falde blaus de fret.

Y en simbombes, carrancs y arruixaores,
Caragòls y sensèrros, tots á un temps,
Un rebombori mouen d' els dimònis
Convertint en infèrn aquells carrers.

¡Bòna nit s' ha chirat! ¡s' aiguá la festa!
¡Ni en lo mateix diluvi en caigué mes!
De les canals baix los balcons guardantse
Tots están arrimats á les parets.

L' ú rosega castañes y abellòtes;
L' atre qu' esbara y cau, casi fa el peix;

S'arromanga la chica el salaeco
Y els dobla el chic la boca als saragüells.

Dur paraigües malacha si s'estila,
Les capes y els vestits fan son paper;
¡Si la plucha seguix d'esta manera
Còsa es d'anar al Grau á per barquets!

Y un chiquet s'adormix y atre es despèrta,
Y atre á casa anar vòl perqu' el fret sent;
U fa el somico, un atre es desgañita,
Y aigú fá una empastrá que val per tres.

—«¿Quí m'ha tentat á eixir en estos crios?»
Diu la mare bramant com un bedell,
Arrimantli una surra al tafanari,
Que m'el deixa com un áll de coént.

Córren les onse ya; l'aiguarrá amayna;
Pero... ¿venen ó no venen els Reys?
Mes en asó s'ohuen de llunt sensèrros,
Caragòls y carrancs y trastos vells.

Ya pará l'aigua; anémsen pronte; pero...
¿Quí va á Roma y al Pare Sant no veu?
Aguardemse... miréu... miréu, ya venen;
Llums, roido, alboròt... sí que son ells!

Per allá baix ahon eren les escòles
De Sent Pau han eixit; ¡quín atropell!
A la veu d'—«¡els Reys venen!»—s'espavilen,
Y hòmens, dònes y chics tots s'alsen drets.

Tots s'alsen drets á vore als Reys que venen
Arremullats y en fanc hasta els cabells,
Plens de mascares y montats en burros,
Y fets uns, lo que son, uns carboners.

Pendons tots desgarrats per mantos duen,
Y per corones pòrten foguers vells;
Y á la rochenca llum de les fumoses
Haches, tots mascarats, pasen els Reys.

Y un chiquet á qui els pares l'han fet créurer

Que casques duen y torrons pa éll,
 Al vòrels les sistelles qu' al bras pòrtan
 S' en fuig per entre cames de la chent.

Brinca un atre de gòig, y la simbomba
 Se li cau de les mans y es fa á trosets,
 Rompénseli el peròl á un pòbre agüelo
 Damunt mateix del call número sent.

Bufant de gust li pega un *huec* al nene,
 Y armát está en seguida el cañaret;
 Pues el pare del chic, qu' es tot un hòme,
 Vòl en l' agüelo fer y contrafer.

Tira ma á la *fitora*; cau l' agüelo
 Apenes relluir veu l' instrument,
 Y el carrer en quant criden: «¡A la guardia!»
 Lo mateix qu' un espill queda de net.

No per asó es deté la moxiganga;
 Y quant ya está en la plasa de Caixers,
 Tots sofocats, al punt de la trifulca
 Corrent van dos serenos del retén.

Estaben en la Sanc y res ohuiren:
 —«*¡Cadávre, quién t' ha muerto?*»—diu ú d' ells;
 Y alsantse tot chopat de dins d' un charco,
 —«¡No creguen,—diu l' agüelo—qu' asó es pet!»

Este en los dos serenos va al Asilo;
 Pergué un chiquet la mare y va al Repés;
 Y els que no, plens de fanc, sen van á casa
 Satisfets d' haber vist vindrer als Reys.

¡No els han vist vindrer pòc! Pareix mentira
 Que hacha en Valensia chent tan inosent,
 Qu' al balcó pòse als chics la sabateta
 Y als Reys vacha á esperar en estos temps.

Ridícula paròdia es fa d' els Magos
 Qu' al Chesus adoraren en Belem;
 ¡Oh sigle de les llums!... son ya les dotse!
 Dorgau en calma... y hasta l' añ que vé!

EL PORRAT DE SENT VISENT.

A Sent Visent de la Mola
El dia ya creix un hora.
(Dicho del poble.)

S' empren la carrera
Movent polseguera;
Corrent com els núbols, allà vá la chent;
Y lleches, boniques,
Allà van les chiques
Buscant l' hermitòri del mártir Visent.

De pols t' empolsegues
Y á pòc no t' ofegues;
O plòu per desgrasia, y allò es un barranc;
Qu' asò el Munisipi
Ya ho té com prinsipi,
Y res se li dona que 't plenes de fanc.

Allà una parella
De mascle y femella,

Tirant va pels colses, la glòria del sèl;
En grasia es pasecha,
Y á tots dona envecha,
Fent vore qu' els dura la lluna de mèl.

Allá un matrimoni
Que feu el dimòni,
Camina arañantse com fan gat y gos:
Se compren armeles...
Y com les agüeles,
Gruñint y mirantse, roseguen els dos.

Y plenes de llistes,
Allá van modistes,
Dient per ahon pasen:—«¡así está la mar!
Si algú nos convida,
Que vinga en seguida,
Que no som d' aquelles qu' es fan de pregar.»

Fadrins y fadrines,
Menant golosines,
D' amor y castaños se fan regals fins,
Y ú á l' atre s' engaña,
Pues ix la castaña
Bonica per fòra, florida per dins.

En taules molt netes,
Lluïnt ses manetes,
Se vehuen les dònnes venent el torrat;
Y en sacs fent montañes,
Sigrons y castaños,
Y mil llepolies que 't deixen parat.

Els *pollos* s' apiñen;
Pareixen que riñen

Per vore á quí afluixen més pronte del pes,
Y la novia mira
Y el novio suspira,
Pensant en la bolsa ahon pòrta els dinés.

Damunt de la taula,
En dolsa paraula,
Eixampla la dòna ton blanc mocador,
Ahon dú entrellasaes
Dos lletres bordaes,
Suspirs de desichos, dinés de ton còr.

Y veus si t' aleles,
Qué l' òmpli d' armeles,
Que pòsa avellanes, sigrons y confits;
Mentres que mohines,
Les atres vehines,
De rabia patechen y es menchen els dits.

No falten canònches
Que furten rellònches,
Y et deixen sens hòra, cadena penchant;
No falten miraes,
Pesics y colsaes,
Que 't deixen més mártir, que fon el bòn Sant.

Ya estem en l' ermita:
Mireu qué contrita
Al novio la novia, li dona la má,
Y es fan cosquerelles,
Y achuntan les selles,
Y miren cóm resa la pòbra *mamá*.

Aquelles modistes,
Tan plenes de llistes,

S' en tornen y dihuen:—«¡qué dia més lleig!»
S' en tornen á casa,
Com guala de pasa,
En fam d' avellanes y fam de festeig.

.
Seguixca la broma;
Yo deixe la ploma,
Y vaig á posarme ya el trache millor,
Per més que critique,
També yo me fique,
També soc dels bobos que fan mocador.

LA CANDELARIA.

Si la Candelaria plora, l'ivern fora;
Y si es riu, ni ivèrn ni estiu.

(Diu l'adachi.)

Estem en dos de Febrer,
Dia per sèrt nomenat,
Pues en Valensia es celebra
Desde temps immemorial.
Festa que en molt ya ha perdut
Son caràcter popular,
Concretantse hui tan sòls
A la iglesia, en la qu' abans
Portaben les caneletes
En prosesó cheneral.
Si vos alseu de matí,
Despues qu' al còr han tocat
En la Sèu y en les parròquies,
Voreu la chent á ramats
Invadir en les iglesies
Cadires, taules y bancs;
Es dir, de la chent menuda

Vos parle en particular,
 Pues ya sabeu qu' este dia
 Bé en Sent Martí ó Sent Chuan,
 Santa Creu, y atres parròquies
 Del casco de la siutat,
 Se beneixen canèles
 Y s' en donen á grapats.
 Mes no se vachen á creurer
 Qu' en lo qu' estic relatant,
 Fas alusió á les bujies
 Qu' en greix de borrego es fan,
 Y al apagarse el pabíl,
 Maten en son tuf á un sant.
 No señor, parle tan sòls
 D' uns siriets molt ben pintats
 Per lo regular de vèrt,
 (De ròchos també n' hián)
 Que si vosté fòc els pega
 No li duren ni mig quart.
 Y á tot asò, son de sera,
 Manteca d' *agnus*, no n' hiá;
 Pues dihuen els bòns sucrers
 Qu' això no se pòt mesclar;
 Y si vos cau una gota
 En la chaqueta ó gaban,
 Teniu taca pa *in eternum*
 Perque no es seu, y será.
 Tornant, pues, á la festeta
 Que vos anaba contant,
 Ans de la misa machor
 Parròquies y catedral,
 En aparato solemne
 Beneixen el *Pascual*,
 Y tots aquells siris vèrts
 Qu' allà en lo dimecres sant

Colòquen en la *María*,
Tenebrari, qu' es igual.
Pasats que son aquells dies,
Si es coneix al escolá
O li manen dir uns gòchos
Siga á Sent Ròc ó Sent Blay,
A cambi dels nòu dinés,
Qu' es lo que la ofèrta val,
S' adquirix un cul de siri
D' eixos vèrts, per gran regal;
Y es creència que cuant trona
O amenas tempestat,
Ensenent el siri vèrt
S' ahuyenta el trò y el rellam;
Mes també les caneletes
Tenen igual propietat,
Encara que p' als chiquets
L' aplicació no es igual;
Les guarden com òr en paño,
Y el dia de Dichòus sant
Les cremen als *moliments*
Qu' ells se sòlen arreglar.
Per este fundat motiu
Es, com anaba esplicant,
El anar á les iglesies
Este dia señalat:
Uns agarrats de son pare,
Que llavaets y mudats,
Pera que s' estiguen quets
Durant la misa cantá,
Els diu, que de caneletes
N' hián dos sistelles grans:
Atres en còs de camisa
Duhent tan sòls un tirant,
Perque l' atre l' han perdut

Chuant als botons ó al pam;
 Van tiritantse de fret
 Alguns d' ells, per lo seu nas
 Enseñen dos caneletes
 Qu' amaguen en quant en quant:
 En grupo, á la sacristía
 Se presenten molt formals,
 Y en quant aplega el moment
 Que la missa ha terminat,
 Com si ballaren la *Móma*,
 Rodechen al escolá.
 Este en sotana de seda
 Y roquet molt ven planchat,
 Sòls porta les caneletes
 De sèrts siñors empleats
 En la Fàbrica, y despues
 Les de tots els capellans.
 Feta la repartisió,
 La propina embolchacá,
 Se pòsa á tancar els hàbits
 Y dels chiquets no fa cas;
 Pero cátate qu' ú d' estos
 Molt desedit y arrogant,
 S' atrevix á repetirli
 La petisió d' atres aña,
 Mentre un caixó d' armari
 Está obrint el sacristá;
 ¿Qué fan els atres? creent
 Qu' á aquell lin van á donar,
 A grupos se li presenten,
 Y tirant d' así y d' allá,
 Apurantli la pasiència
 Els envia á pasechar,
 Pegantlos quatre calvòts
 Per el soroll qu' han armat.

Al mateix temps un acòlit
 Entra portant en la mà
 El misal y vinajeres
 D' una missa qu' ha achudat,
 Y... ¡pataplum! entropesen
 ¿Y qui ho paga? ¡l' escolá!
 Pues per una caneleta
 Que no els ha volgut donar,
 Li còsten les vinajeres
 De vint dinés á un real.
 També alguna beateta,
 De' eixes qu' arrapen altars,
 Buscant vá al señor Vicari,
 Per vore si li traurá
 Una caneleta ròcha
 De Sent Ramon el Nonat:
 Perqu' es formal tradisió,
 Y á ella mateix li pasá,
 Qu' al estar en lo perill
 La nit qu' anaba de part,
 Abans que la caneleta
 Estiguera á la mitat,
 Vá eixir de tantes angusties,
 Y la oferí regalar.
 Entren dos novios despues;
 Per una casualitat,
 La mare d' aquella chica
 Coneix molt al sacristá,
 Y apenes menecha els lábios
 La so Rita... ¡tapatap!
 Dotsena de caneletes
 Se tròba al punt en la mà.
 A la filla lin presenta
 Una, y en paper dorat;
 La chica se torna ròcha

Al vore tan fí regal,
Y molt mes, quant el seu novio
Li guiña l'ullet apart,
Dientli:—«¡Cuánt será l' hora
Qu' eixa canèla estarà
Ènsesa, dabant del cuadro
D' aquell Sent Ramon Nonat!!!

.
.

Pero m' en ixc del asunte;
Caballers, ya s' acabat:
Descrita queda la festa
Qu' á *La Candelaria* es fá.

CARNISTOLTES.

Carnistoltes moltes voltes...
(*Cansó vella.*)

Igual qu'atres vòltes
Vingué Carnistòltes
En músiques, danses, mates y soroll;
Cuansevòl diria
Mirant l'alegría
Que hiá en estos dies, qu' es torna el mon foll.

Pera mòurer guèrra
Els chuscós en tèrra
Alguns duros falsos sòlen enclavar;
Y ¡cáguila! dihuen,
Y en molt gust se rihuen,
Del bobo de Còria qu' els vòl agarrar.

En traches de farses,
Cantant vant comparses,
En molt rebombori, per tots els carrers;

Y pasen el rato
Mirant tal boato
En la boca obèrta els rucs fematers.

S' asomen les chiques
Lleches y boniques,
Bé siga á les reixes, bé siga 'ls balcons;
Y fent les coquetes
Menuts y pesetes
Tiren als pollastres qu' entonen cansons.

Molt afaenaes
Ixen les criaes
A dur estos dies al forn la *cuallá*;
Pues podrá haber festa
Sens misa ni orquesta,
Mes sinse *menchusa* may festa hiaurá.

De vesprá llauchera,
Sen va á l' Alamera
La chent que de veres se vòl divertir;
Y allí s' ohuen còses
Tan grans y tan gròses,
Qu' en lletres de mòle no se pòden dir.

Allí en grans tartanes
Veus les valensianes,
Chovens, apañaes, plenes de calor,
Ohuir les paraules
De molts y molts *maules*,
Que sempre es disfrasen de ruc llaurador.

Allí veus disfrasos
De mòros, payasos,
Toreros... d' estopa, y pòbres y rics;

Allí veus chiquillos
Disfrasats de pillos,
Que furten rellònches y peguen pesics.

Dir será debaes
Qu' en estes vespraes,
Es còsa presisa pa tot valensiá,
Que la *torratera*
Tinga en l'Alamera,
Segons s' acostuma, la taula posá.

La nit misteriosa,
Pa molts calorosa,
Dedíquenla els chovens als plaers del ball;
Y al sò de l' orquesta
Completen la festa
Els sospirs y besos hasta el cant del gall.

Per la nit la pista
Seguix la modista
Al chic que l' engaña churantli l' amor,
Mentres qu' en la Llòncha
Balla en una moncha,
En molt entusiasme y en molta calor.

El alt *lechuguino*,
Balla en lo *Casino*
En una siñora de sanc prinsipal;
El michá en gust dansa
En la *Confiansa*;
Y el chich en lo *Sentro* qu' es diu *Nasional*.

Al náixer el dia,
En molta alegría,
Les máixqueres loques vallen sens parar;

Despues, desinquetes,
Sinse carasetes
A misa primera s' en sòlen anar.

.
.
Igual qu' atres vòltes
Pasá Carnistòltes,
Deixant per lo pronte molts de costipats;
De tots els exesos,
Avans de nòu mesos
Será molt posible vechám resultats.

LA PRIMAVERA.

Cuant trau fulles la figuera,
S'acosta la primavera.

Dicho científic.

La serena estacion de los placeres
Dice á flores y á pájaros: «¡Amad!»
Y ya sinse prunons les llavaneres
Esperen, baix del pont, á algun soldat.

Con flechas de oro rasga la siniestra
Niebla de invierno, triunfador el sol:
Y l' alfábega, en més d' una finestra,
Estén les arrails dins d' un perol.

Aman las flores á las brisas suaves,
Que vienen sus capullos á besar;
Y á la gustosa cansalá les fabes,
Y la milocha al aire de la mar.

Con las palomas, los pichones fieles
Traban tenaces amorosa lid;

*Y la llabor dels cucs, chiques y agüeles
Ya coben, les de l' hórta, en lo seu llit.*

*Ya desparce en los cielos infinitos
La alba de Abril su vivo rosicler;
Y en les mans de les dones els palmitos
Obrin al sol les ales de paper.*

*Ya en vuestro ardiente corazon el ascua
¡Virgenes puras! del amor sentís;
Y estén les llonganises ya la Pascua
En el porche á secarse en un cañís.*

*La húmeda tierra sus efluvios acres,
Como la flor su aroma, al aura dá;
Canten les cagarneres, y els milacres
Els chics de Sen Visent deprenen ya.*

*¡Oh dulce Abril! ¡Amor te glorifica!
Dá voz al ave, aromas al pensil;
Un chic templat á cada guapa chica,
Y manejos, á mí, dos ó tres mil.*

LES FALLES DE SENT CHUSEP.

¿Ya una estoreta velleja, pa la falla
de Sent Chusep? ¡El tio Pep!...
Cant d' els chics.

Peguém una volteta per Valensia,
Rodém quatre carrers,
Y despues d' haber vist totes les falles
Es farem, si et pareix, uns buñolets.

¡Viva la Pepa! Criaes en bandejes
Per ahon te chires veus,
Portant pera els Chusèps, bescuits, tortaes
Y *melengues* romans d' á dos quinsets.

¡No els heu enveche! Un *ull de bou* en pesa
Dú encara el teu Pepet,
Qu' ahir al netecharli la botiga:
—«¡Chas!»—li digué el seu mestre de fuster.

Qu' ahón hiá falles enguañ? Yo no hu sé, chica,
Diuen qu' allá als Porchets...

Mes ¿pera qué de Sent Chusep més falles
Que les que dins de nòstres pits portém?

En direcció á les Plateríes, tota
La mòla vá de chent;
Ya es sent l' aulor de la enramá, ya s' ohuen
La donsaina tocar y el tabalet.

Vèrsos y cheroglífics en damasos
Adornen les parets,
Y en l' entaulat la música *del oli*
Templa, pera tocar, els *estruments*.

Ma, chica, quína falla més bonica...
¡Yo et flic! y quín castell!
Son conegut motiu será de sòbra
Pa qu' ixquen en ta cara els coloretts.

Ma el nano de la falla cóm s' empina
El barral al gallet;
Com te facha de pincho y de borracho,
Un tipo de la *Chala* me pareix.

Pero chírat así. Mira als chiquillos
Com cridant *tio Pep*,
Pa la falla, arrastrant duen per tèrra,
Estores, paneròts, y trastos vells.

Ya se va fent de nit. Ya impasientanse
Per minuts vá la chent,
Y *fuego, fuego, fuego*, alegre crida
Movent en sons chillits un cañaret.

Portant en una má la mecha ensesa
Se veu al cuheter,

Qu' al ouir el ruido se prepara
 A ensendre, cuan l' heu manen, el castell.

S' acalla, per encant, la gritería,
 Ni una mosca se sent,
 Hasta que les *exides* l' espay creuen
 Y *jah!*, obrint un pam de boca, diu la chent.

Al sò de la donsayna les rodetes
 El cuheter ensén,
 Y al poquet rato els nanos y la falla,
 Y la traca despues.

.

¡Ya s' acabat la festa! Tan sòls queda
 Pera divertiment
 Dels pillos, que brincanla s' entretenen,
 La falla ensesa en flama en lo carrer.

La chent de tò, contenta y divertida
 S' en vá á casa Burriel,
 A fer gran provisió de golosines
 Pa obsequiar, per supòst, á Sent Chusèp.

La chent de *mes ó manco*, com burlantse
 Diuen sèrts siñorets,
 Se fica en los cafens y les tabèrnes,
 Y si no prén la *turca*, prén el *pet*.

Víneten, chica, en mí, qu' en cara un duro
 Pòrte en pesa sanser,
 Pera pendres en casa la *Torera*
 Dos lliures de buñols y d' aguardent.

Esta es la còsa, valensians; rigamse
Y... seguixca el teler;
Qu' en faltant la *galdufa* y la *mamela*
Totes les festes son fam, fum, y fem.

EL DUMENCHE DE RAMS.

Dumenche de Rams
Y á l'atre Pascua tingam.
Conte de Potra.

Diu verídica l' història
D' esta sempre *leal ciutat*,
Qu' antigament nòstres pares,
En tal dia com demá,
Be al balcó, be á la finestra,
O be á cuansevòl forat
Que tingueren en ses cases
Pa traure al carrer el nas,
Penchaben molt cuidadosos
Grògues palmes ó vèrts rams
Qu' el retor de la parròquia
Habia beneit ya.

La devosió en les agüeles
Y en los graves siutadans
Que tingueren sòrt de náixer
En temps tan anhelical,
Guiaba el inosent acte

Qu' así referintlos vaig,
Y que per mig del camí
Qu' els sigles obrintnos van,
Ha arribat hasta nosatros
De la tradisió á caball.

Asò, com vorán vostés,
Asò, com vostés vorán,
A la relasió present
No fa ningun alt ni baix,
Pues també sens ser Valensia,
Hiá mil puestos ahon se fa;
Pero per si no han llechit
(Còsa molt posible acás)
De les cròniques ó històries
Algun pergami arrugat,
Una curiosa notisia
Els vulle así relatar,
Qu' els provará qu' en tot temps
Naixqueren en l' aigua els crans.

Les chiques (y qui diu chiques,
Diu *ánchels endemoniats*,
Per mes qu' el pensament tinga
Molt d' exacte y pòc de clar),
Les fadrinetes d' entonses,
Com les fadrines d' anguañ,
Al tocar el quince y falta
En lo trinquet de la edat,
Ralla fent á l' inosènsia
En bòn fi, ¡lley natural!
De Cupido la bolea
Procuraben empomar,
Y com sempre aná en sospirs
Lo que no en llantos ha anat,
Faltantlos la briba d' ara
Tiraben d' atre mig má.

Esperances amoroses,
 Dolorosos desengaños,
 Un sí que fòc ensenía,
 Un no de llágrimes raig,
 Desde balcones y finestres
 Plovien muts y amagats
 Per un incheniós telégrafo
 Que *Morse* (1) no haguera inventat.
 Llixcau, donselles del dia,
 Llixcau, polls atortolats,
 Si lo qu' entonses se fea
 Li sembla á lo qu' ara es fa.

Continúa, pues, l' història
 Que Boix ants que yo ha contat
 (Y si en algo m' equivoque
 Vullgameu Boix perdonar),
 Que les chiques que tenien
 Entre si cau ó no cau,
 De ses còrs pa descobrir
 Els mistèris desichats,
 En flòcs de pintaes llistes
 Nugaben palmes y rams
 Beneits en la parròquia
 En lo dumenche de Rams.
 La que flòcs ròchos posaba,
 Dir volia: «estic rabiant
 D' amor per tú, Bonifasio,
 O Ròc, Pere, Diego ó Chuan,»
 Qu' entonses no estava encara
 El nòm d' Arturo inventat.
 La que traia els flòcs vèrts,
 Dir volia: «anem despay,

(1) Si algú llixquera así *Morse*.—li pregue que la
e s' almòrse.

Qu' el amor y el all-y-òli
Vòlen calma y menechar.»
Atra en lo blanc de les llistes
Deixaba á un hòme més blanc
Que frontera de barraca
En dia de festa gran.
Algunes, les més guilopes,
Aprofitaben el blau
Pa ferlos als pòbres chics
De sèls un mañós dogal,
Y totes en los colors,
Gròc ó sèndra ó chiruflat,
Traien del porgatòri
Dels ductes á algun chaval,
O en l' infèrn el soterraben
D' un dolor de vint mil claus.

La llabor de *carabasa*
Ha fet en lo mon més mals,
Que totes les febres chuntes
Y els còleres y la fam.

De costum tan pintoresca,
De tan dols y poètic llans,
No diu l' història d' entonses
Quíns eren els resultats;
Pero pensa EL TIO NELO (1),
Qu' es hòme ya pròu chapat,
Y que sòl picar molt fondo,
Per més que ralle molt alt,

(1) Este romans, lo mateix qu' els demés qu' así s' insèrten, aparegueren per primer vòlta en lo festiu semanari d' este títul, qu' el malograt escritor don Chaume Peiró publicaba en compañía del difunt poeta D. Enrique Escrig y Gonzales, y nostre bòn amic don Chuan Guix.

Que d'aquells temps les donselles
El seu amor recatant,
El amor festonechaben
De flòrs que huí ha perdut ya...

· · · · ·
No pretenc ficarme en tolls,
Renunsie á *filosofar*;
Perque això en mí fora còsa
Més *filosa* qu' alguns naps.

Seguim, pues, per la corrent
Ahon el sigle nos tirá,
Y nugant bé les alfòrches
Anem sempre cap' *avant*;
A Roma per molts camins
Diu el dicho que se vá;
El mal será anar á Roma
Y allí no vore... als romans.

Chiquetes, el qu' asò escriu
Es un chic... de *dots* sens par,
Sòls li falta un *dot* qu' el fasa
Hòme complet y *dotat*;
Hòme, en fi, de sircunstansies
Pa ser... obrer parroquial,
O rechidor, ó atra còsa
De les qu' el temps sòl donar,
A fi de traure algun dia
Ram ó palma, ó palma y ram,
Y regalarli á la dòna
Qu' en terno li hacha tocat,
El llorer pa el estofao,
Les palmes pera agranar,
Y un ramell de dolsos dátils
Del seu pit, qu' es un palmar
D'amor, qu' entre les no lleches
Desde ara á subasta trau.

Soc parent de tot lo mon,
No arribe encara á trenta aña,
Tinc molta lletra menuda,
Y, lo present millorant,
Mes ròig qu' una safanòria,
Mes *dispost* qu' un campanar,
Al vòrem les currutaques
Van dient:—«*¡qué no será!*» (1)

Pa més informes de mí,
En ma casa els donarán;
Pregunten, qu' allí no es ment
Cuant parlen de veritat.

(1) Asó pareix un dicho d' una sarsueleta que yo sé.

DICHOUS Y DIVENDRES SANT.

Brillen, com sol de mig dia,
Tres dichousos tots los anys:
El de l' Asensió, el del Corpus,
Y el primer, qu' es *Dichous Sant*.
M' agüela.

LES ESTASIONS.

Estem en Dichòus Sant: la desinqueta
Siutat del tabalet y les locaes,
La Chaucha de les festes, qu' als crits feta
Habia de quedar pegant becaes,
Al faltarli el «carbó!» «hiá fem!» «terreta!»
«Foguerer!» y atres veus desaforaes;
S' ha chirat del revés com una calsa,
Y queta y muda está com una balsa.

—
¡Ha mòrt Nòstre Señor! Valensia plòra;
Les campanes, qu' anunsien mòrts y vides,
Gòig y jaqueca repartint al hòra,
Per primer vòlta callen aflichides;
Les còrdes penchen per la part de fòra;
Y al vores de repent desposeides

De sa llustrosa cort de burros y áques,
Tristes y sinse esquelles van les vaques.

—

De d'òl tancant les pòrtes, verdadera
Devosió y gran respècte así s'admira
Al sacro-sant mistèri qu' es venera;
Valensia casi casi no respira,
Y sòls algun chiquet el órde altera
Si canta descuidat el *tara-rira*;
Mes sa mare si el sent calbòt li planta,
Y el chic, podrà *gruñir*, pero no canta.

—

Si á fer les *estacions* ix ú, dos pasos
Seguits no pega; pues exirli sòlen
Moltísims chics, qu' el plat posantli als nasos,
Pa la festa dinés ó agulles vòlen:
Y entretant dins de casa alguns grandasos
Posant el moliment á Cristo amòlen,
Fentli ocupar la enserolá tauleta
De sabater, que se l' endú Pateta.

—

No fon pròu que el pobret se rebaixara
A náixer en Belem, en un estable,
Donant eixemple de humiltat, qu' en cara
L' humilla més el hòme! ¡voto al diable!
Qu' es cas ben llastimós el vórel ara
Apegat en seròl, com es probable,
A la faixa enflocá que feu la chica,
Sobre uns bolquers que no han vist may la pica.

—

Pero en cambi, els ulls tròben atres còses
Més dignes de mirar; pues van les chiques,
Que tèndres capolls son de fresques ròses,
Tan plenes de perfums y tan boniques
En les gales, diamants y pèrles gròses

Que pòrtèn, y en vestits y en tot tan riques,
 Qu'els més indiferents seguint sos pasos
 A fer les *estacions* s'en van de nasos.

—

Y de nasos les fan: pues més de quatre
 No més òlen ahón va la sehua ingrata,
 Y el còr de gòig obrint com qui òbri un catre,
 La seguixen, *pollinos* de reata,
 Profanant lo sagrat d'un temple á un atre;
 Y al vore asò, irritá la chent sensata,
 Pa fer les *ESTASIONS*, *con fé de-vota*,
 A ferles á Tendetes s'en va tota.

ELS PASOS.

Pasaren els oscurs sigles
 Dels fátuos *disciplinantes*,
 Mes no pasá el fanatisme
 Ni els hipócrites pasaren.
 Encara huí com entonses
 A la sombra de les andes,
 Exterioritats se vehuen
 Qu'el sant nòm de Deu profanen.
 Encara huí se renòven
 Una per una les llagues,
 D'aquell que morí en el Gòlgota
 Per redimir nòstres ánimes.

.

Apenes els negres núbols
 De púrpura y òr se esmalten,
 Y en el transparent sèl brillen
 Entre les fulles dels ábres;
 Apenes la fulla ròda

Per tèrra á impulsos del aire,
 Qu' al naixer el dia chua
 Tan pur com l' alé d' un áncel,
 Y el vèrt ramache s' angrunsa
 Y els pardalets festius canten;
 Quant molta chent de Valensia,
 Com si els moments li faltaren,
 S' encamina presurosa
 Cap á les ones salaes.
 Ix el sòl flotant entonses
 Sobre el seu llit de esmeraldes
 Derramant sobre les oles
 Un riu de pèrles y flames.
 Una imponent armonía
 Resòna per totes bandes:
 Es l' hòrta, l' aire, la mar,
 Les vèles, els remes, les barques,
 Els cants, la chent, les trompetes,
 Qu' en nòtes lentes, pausaes
 Y tristes com el suspir
 Dels qu' al pèu del canó cahuen,
 Y ya no els queden ni fòrses
 Pa nomenar á ses mares,
 Nos recòrden la qu' el dia
 Del chuí tocará l' áncel,
 Fent eixir de sos sepulcres
 Les cheneracions pasaes.
 Y eixes sepulcrales trompetes
 Se respònen unes á atres
 En confusa algarabía,
 Ya pròximes, ya apartaes,
 Com si el èco repetira
 Son iament en les montañes;
 Y les tòquen mils de *vestes*
 Rèches, negres y moraes,

Que seguint la placha, en una
Llarga filera s' escampen,
Com el ensòmit d' un loco,
Com prosesó de fantasmes.
Forma tot asò un conchunt
Que conmòu y arranca llàgrimes;
Y es que la naturalea
Tota pareix preparar-se,
A plorar la mòrt de Cristo
Redentor de nòstres ànimes.

• • • • •
¿Pero quí habia de dir
Que unes emosions tan santes,
Al vorer la causa d' elles
Habien de disiparse?
Pues sí, señor: ¡voto als sapos!
Yo qu' em veig aquells marlases
De sayons, vestits de fèrro,
En casco en reixes y barbes!
Pues no me feren pòc riurer
Tan èrts, pegant camallaes,
Mirant en cara *feroche*
Y fent ruidó en les llanses!
Y sobre tot, ¡qué figures
Tan nobles y tan bisarres!
Fets uns sacs de creailles,
Taleques de guano ó márfegues,
Plens tots de paps y de bolses:
De tots ells, si á vendre els trahuen,
No done yo tres quinsets
En gosos, com digué l' atre.
¿Pues y els *nasarenos*? ¡uf...!
Qué lleches y envinagraes
Tenen les cares! yo em pense
Qu' aixó de Deu es burlarse.

Perque s' ha vist varies vòltes
Haber caigut dos vegaes,
Y al avisarli pa l' última,
Chesucrist, en llòc de caurer,
Chirarse al que l' avisaba
Y dirli:—«Amic, com hián parres:
O em trau un gòt d' eixa tenda,
Redios, ó d' así no pase.»—
Y tindreli que donar,
O el gran escándalo armarse,
Y tirant la creu en tèrra
Y entropesant en les faldes
El *nasareno* enfuchirsén,
Y anar tots á farolaes.
Si per sèrts pasetes dels *pasos*,
Ya tingueren que privarse
Els que es feen en Rusafa,
No sé cóm estos acampen;
Per qu' es còsa que repugna
A les persones cristianes,
Vorer qu' els mateixos hòmens
Que van allí fets un máixqueres,
Si *vestes*, se divertixen
Chafantse el rabo uns als atres;
Si de sayons van vestits,
Se fijen masa en les sayes;
Y uns atres que yo no sé
Lo que son, mes per les faches
No dehuen ser còsa bona,
Pues la cara en velos tapen
Y van en morrions antics
De gastaor, batint les caixes
Destemplaes, fan mes pòr
Qu' elles les sehues paraulaes.
—D' en quin gust més chavacano

Visten algunes imáchens;
 Que si haurán pres el diseno
 Del carrer de Carabases;
 Qu' en l' *Encuentro* es tan ridícul
 El mòdo de saludarse
 De les andes, que pareixen
 Qu' es vullguen pegar topaes;
 Que despues la prosesó
 Ahón anirán;—en fí, y atres
 Moltes més irreverènsies
 Que no es del cas nomenarles,
 Pero que per no sentirles
 Pòt ú en Valensia quedarse.
 P' al que vòl anar als *pasos*,
 Dins la capital no en falten;
 Pues en la Benefisènsia
 Mateixa per dins del pàti
 S' en fan, mes la devosió
 No está en los ridículs traches.

LES SET PARAULES.

A vore el deballament
 S' en van molts per la vesprá,
 O á sentir les *set paraules*
 A la iglesia del Pilar:
 Lo primer es gran, solemne;
 Lo segon també, molt gran:
 Pero com la esena pasa
 A fosques, á mí em pasá
 Que (á Deu no siga retret),
 Entrí en la iglesia, y chap, chap,
 Com si anara chafant ous

Anaba comes chafant.
 Así em dien tròs de bruto,
 Allá em dien animal,
 Mes amunt una beata
 De chènit de Barrabás,
 Com si chuarem al tieso,
 En un rempuixó, de cap
 Me vá tirar damunt d'atres
 Que m' unflaren com un sac...
 Pero en fí, cuant Deu volgué,
 Me tocaren en el bras,
 Y em digué un arreglaor:
 —«Tire á la dreta, y vorá
 Una porteta...»

—«¿Voré...?»

Pues com no me torne gat,
 No sé cóm me puga vore
 Si no ensenc un misto...

—¡Bah!

Vosté es masa belluter;
 Pero bueno: tire abant
 Y trobará la porteta
 Del còr; enpúchesen dalt.»
 Allá m' en vaig *anda que anda*,
 Y quí habia de pensar
 Qu' habia un escalonet
 En la capella, ocupat
 Per una fila de dònes:
 Entropese, y pataplam!
 Si no es porque m' abrasí
 D' un moño, m' esclafe el nás.
 Ella que sentí el tiró,
 Me refilá una puñá,
 Que, com yo m' alsí enseguida,
 Li pegá á la del costat;

Y allí es va armar un fandango
 De paraules y de mans,
 Que lo qu'es moño, yo em pense
 Que no els en quedá en lo cap.
 Arribe al còr: ¡bòna nit!
 Tan fosc estava com baix.
 Senc marmolar molta chent,
 A la barana m'en vaig,
 Y á la miqueta de llum
 Que reflejaba en l'altar
 De dos siris que no es veen,
 Viu una bola pròu gran:
 Dic:—«será un pom per l'estil
 Dels del còr de Sen Chuan
 Y atres puestos:»—y com yo
 Duya el sombrero en la má,
 «¡Oy! pensí, pues así el deixe,
 Estaré més descansat.»
 Dicho y hecho: ¡tap! lil plante,
 Y tot fon ú, sombreroá,
 Y sentirme un *sopla mocos*
 Y un crit qu'em feren botar.
 —«¡Indesent! ¡hereche!»—em dien,
 «Cafre, bruto, mal-criat!
 ¿Conque em lleve yo la gorra,
 Perque soc mes bòn cristiá
 Que vosté, y vosté me planta
 El seu porriolét al cap?»—
 Y em mampren á bofetaes
 Y em tira el sombrero baix.
 ¡Remecaso en los dimònis!
 ¡Pues yo em quedí pòc chelat!
 No sabia ahon amagarme:
 Encara estava suant,
 Cuant s'escomensá el sermó

Y les dònesh á plorar;
Y entre cheméc y cheméc
Chillaba alguna:—«Animal!
Vecha ahon pòsa els pèus, qu' m chafa.»—
Y tornaba á chemecar.
Bé dia el predicador
Que aquells chemecs y aquells ays
En òbres els convertiren;
Pero sí, sí; s' acabá
La funsió, y algunes d' elles
Qu' estaben plorant á mars,
Cuant ixqueren á la plasa
Com si no hagueren anat.

L' ENTIERRO.

Fábricas y cofradíes,
Chermandats, corporacions,
Societats, y discretòris,
Corren desde molt enchor
D' una sacristía al atra
Arreglant la prosesó.
Tot son riñes, corregudes,
Súplices, proposicions,
Sofocos y acaloraes
Pa honra y glòria del Señor.
Y despues de pròu pelees,
Pera que acudixquen molts,
A fi de que més lluida
Siga qu' en añas anteriors,
Queden tots en que anirán;
Y ya es tòrquen la suor
Satisfets de la seu obra,

Cofrades, caixers y tots.
 Pero es fa de nit: be l' hòra
 De qu' ixca la prosesó,
 Y tal anda no pareix...
 Tal atra té sèrts rencors
 En l' atra de més amunt,
 Y si va l' atra no vòl....
 Esta ha dit que no te *chapes*...
 Aquella que á condisió
 D' anar en tal ó cual puesto...
 Pòca formalitat tot.
 Pero *en resumidas cuentas*,
 Ya per plucha ó per cuestions,
 Va desmereixent la festa
 Y cada añ la fan pichor.
 Lo que no desmereix may
 Es la fanfarria: á les dos
 Ya van una cafisá
 De *vestes* per eixe mon
 En el seu sirial d' á lliura,
 Els seus bordats mocaors
 Y el seu moño ben risat
 Pa que els puguen vorer tots.
 Es tot lo que se pòt dir
 En quant á la prosesó;
 Conec qu' em baig fent pesat
 Y el asunt no presta: adios.

EL TOC DE GLORIA,

Aleluya! Aleluya! El que no
mencha pá, no mencha chulla.
Capis fustis.

Morí Déu com un hòme, el soterraren,
Y, habent donat al mon formal paraula,
Huí apenes tòquen dèu,
Romprá la dura pedra del sepulcre,
Y alsantse d' entre els mòrts radiant de glòria
Volant puchará al sèl.

Nòu encara no son, y els solitaris
Carrers, pòc ans desèrts, vida recòbren
Deixant l' aspècte trist,
Pues ya impasient el pòble es mòu alegre,
Y escomensen á obrir algunes pòrtes
Y s' òhuen alguns tirs.

Entonen ya en la Sèu el *Aleluya*;
Corrent van á alcansar *aigua beneida*
Y *llum nova*, els devòts;

Fá la señal el Samboriet, y en l' acte
Les campanes de totes les parròquies
Alsen á l' hòra el vòl.

—
Els mariners del Grau, qu' apòsta venen,
Fan, desde inmemorial, en molts de brios
El vòl del Micalet;
Y al compás de la *Marcha real* y els vives,
Descubrixen al públic la capella
De la Mare de Deu.

—
També en la Siudaela s' òu fer salva,
Sos canons desparant l' artillería
Resònen allá dins;
En tots los edifisis públics isen
La nasional bandera, y en les guardies
Voltechen els fusils.

—
Entren dins la siutat, com per asalto,
Fematers y terreros, ruso eixèrsit
Que mòu gran atropell;
Y els mals intensionats tiren d' els pòrches
Als que pasen per baix, papers en sèndra
Y.... etsétera y demés.

—
Seguix el albolòt de les campanes,
Y van en mases y martells les pòrtes
Els chics aporrechant;
Y en trabucs y rewolvers y escopetes
Mes fòc qu' en l' Albufera, els mardanasos
Tocant á Gloria fan.

—
Per los alts miramars, per les teulaes,
Torretes y terrats y galeríes
No més s' òu *pim, pam, pum*;

Y la siutat, de cuant en cuant, retròna
Al ruidós esclafit d' algun petardo
Que desporen menut.

Sòlen també en algunes llibreríes
Aleluyes y sants pintats d' almánguena
Tirar per lo balcó,
Desde ahon disfruten veent chiquets y dònes
A trompaes anar, y á bacs y á espentes
Per tèrra á redolons.

No es fásil travesar per la plaseta
De Caixers, ni tampòc per la immediata
Ballá de Sent Fransés;
Qu' al que pasa m' el fan com un sent Llaser
En estos ó atres punts, ahon á dotsenes
S' amòllen els cuéts.

A lo millor descárrega! Sen rihuen
Dels alcaldes de barrio, d' els serenos,
Vichilants y aguasils,
Qu' en cuant peixquen á algú, pera qu' el sòlten,
Els cluixen afluixantlos cuéts borrachos,
Y peguen á fochir.

.....
.....
Pera honra y glòria del Señor, Valensia
Desde les nòu selebra hasta les dotse
Este jaleo anual;
Relichosa costum, que huí en conserva
Deu guardarse com mòstra de cultura
Del pòble valensiá.

PASCUA FLORIDA.

¡Mireula! vestida
de rosa y chesmil,
ve Pascua florida,
la Pascua de Abril.

El camp ya presenta
Més grata verdura,
Ya ròses ostenta
De gaya hermosura;
Ya el fret se termina,
L' invèrn dechenera,
Y alegre se inclina
Felís primavera,
Cuan plena de vida,
Garbosa y chentil,
Ve Pascua florida,
La Pascua d' Abril.

Ya blanques, ya ròches,
O en rares pintures,
Se vòlen milòches
De varies hechures;

Y els uns les enredren,
 Y els atres cautiven,
 Y uns y atres s' alegren
 Dels dies que arriben;
 Qu' es ben resibida
 Per chent infantil
La Pascua florida,
La Pascua d' Abril.

—

Se véuen mil cases
 Ahon venen coquetes,
 Rollets y atres clases
 De pastes ben fetes;
 Y allí també tenen
 De Pascua les mones
 Que achusten y venen
 A varies persones,
 Cuant ve, conduida
 Per brisa sutil,
La Pascua florida,
La Pascua d' Abril.

—

¡Qué gòig, qué alegría
 Se nota en femelles
 Que esperen el dia
 De no ser donselles!
 El riu ya se ostenta
 Brillant á sa vista,
 Y el cas se presenta
 De dolsa conquista;
 Pues no se descuida
 La chent femenil,
En Pascua florida,
La Pascua d' Abril.

—Peret (diu la mare),
 ¿Qué vòls que te fasa?
 ¿Mona com al pare?
 En una en tens masa.
 —No, no em puc convindre,
 (Contesta) ¡recatre!
 ¿Per qué no he de tindre
 Mona com un atre?
 Si algú me convida
 M' en menche dos mil,
En Pascua florida,
La Pascua d' Abril.

—
 De Baco les glòries
 A alguns divertixen;
 Completes victòries
 Els vins conseguixen:
 Se balla la jota,
 Fandango y bolero,
 Y empinen la bota
Con mucho salero:
 Del gasto no es cuida;
 Tot va per l' estil
En Pascua florida,
La Pascua d' Abril.

—
 Aneu, chovenetes,
 Ixcau cap' á l' hòrta;
 Quedeu satisfetes,
 El temps així ho pòrta:
 Comense la dansa,
 Comense el bureo;
 Tingau esperansa,
 Seguiu el jaleo,

Pues ve, més seguida
Qu' el fèrro-carril,
La Pascua florida,
La Pascua d' Abril.

LA MONA DE PASCUA.

Cuant s'acosta Pascua,
La del mes d'Abril,
Compra al chic miloches
Y capdells de fil.

Cada cosa en son tems.

Si no hiá qui crega
Que á tots els aplega
Un dia en qu' es tiren *pelillos al mar*,
Diré qu' es mentira,
Pues hiá hòme que tira
Pelets y peluca, y... tot á rodar.

Ya en molta corpenta,
La Pásqua contenta
Avisa de veres á tota la chent,
Pa que no es detinga
Y que se previnga
De tot cuant li falte pera el seu content.

¡Beneit siga el dia
Qu' en tanta alegría
Disfruten les chiques, el gran y el chiquet!

Qu' á tots gust nos dona
Mencharnos la mona,
Be siga en la placha ó en un camp planet.

La clase més alta,
Com res els fa falta
Y chavos del águila en tenen ya pròu,
Per les alqueríes
S' en va estos tres dies,
Fuchint de la crema, del roido y del hòu.

La clase baixeta
Com es més pobreta,
S' en va chano, chano, calor fasa ó fret,
Y grans y chiquetes,
En les sistelletes
Al riu anar sòlen de Mont-Olivet.

Allí me s' alela
L' agüelo ó l' agüela
Que á cuidar se queden sòls el berenar,
Y plenes d' agobios,
Del bras en los novios,
Les filles á un rògle s' en van á chuar.

Veus uns en salero
Ballar el bolero;
Veus atres en rògles cansats de cantar;
Y atres que la bota
Te deixen sens gota
Mirant les milòches per l' aire volar.

Allí colsaetes,
Besets, miraetes,
Espentes, trompaes s' en peguen sent,

Y plenes d' enveches,
Les chiques més lleches,
S' encanten al vórer el fèrro-carril.

Cuant ya la espraeta
Se tanca discreta,
Les chiques, rendides, no vòlen chuar;
Y com palometes,
Corrent van rochetes
A dirlos als pares:—¿está el berenar?

Pròu mal combinades
Mil taules parades
Esteses se vehuen de tèrra en lo sòl,
Mentres p' asentarse
Veus molts menechase
Corrent seca y meca buscant un cudòl.

Ya alegres berenen,
Beuen més qu' alenen,
Disfruten y acaben, y fan rògles nous,
Mentres que les chiques,
Lleches y boniques,
Cuant pillen á un tonto li esclafen els òus (1).

Ya els bártuls repleguen,
Y fan lo que dehuen:
S' en van cap á casa fuchint del bum-bum;
Pues còsa es probada
Que al hòra marcada,
De cuéts borrachos s' en tiren un fum.

Y pròu esclafes
Les polles templaes,

(1) En lo front.

Agüelos, chiquillos, tota la camá,
Així fent el ganso,
Busca, al fí, el descanso
Pensant en lo dia que vindrá demá.

Y en grans alegríes
Pasen els tres dies,
Y al atre hiá encara qui te gran pesar,
Y pa consolar-se
Sòlen achuntarse
Pa ferli á la mona son gran soterrar.

M' en deixe d' escriure,
Pues ya no puc viure
Pensant en la mona que pronte vindrá;
Y dec confesaro,
Ya sòls al pensaro,
La ploma, señores, me cau de la má.

¡Beneit siga el dia
Que en tanta alegría
Disfruten les chiques, el gran y el chiquet;
Y á tots gust nos dona
Mencharnos la mona,
Be siga en la placha ó en Mont-Olivet.

LES QUINTES EN VALENSIA.

Mañana se van los quintos,
Por el camino real...

(*Cansó trista.*)

Despues que l' Achuntament
Prepara tots el treballs
Y espòsa al públic les llistes
Dels fadrins... y algun casat;
Llistes, que cheneralment
Tenen sempre que enmendar,
Pues están nòms que no dehuen
Y atres que dehuen no están;
Fent comprar pera aclarirles
Molts fulls de paper sellat,
Ve al fí el dia del sorteo;
Dia solemne y fatal;
Dia de pròba pa' l chove
Que té dè nau ó vint aña,
Li comprén la quinta, es pòbre
Y no té res que alegar.

Acudixen tots ansiosos
De saber el resultat,

Se van ficant nòms y números
Y despues de ENCANTERATS,
Se dona prinsipi al acte
En tota solemnitat.

Cada nòm qu' el president
Llig al públic, fa pegar
A un còr un bot dins del pit
Si el sigüent número es alt;
Al contrari, si es baixet,
Li pega una puñalá.

Els que ixen bé donen vives,
Acte contínuo s' en van
Tirant al alto el sombrero,
Els escalons abaixant
De quatre en quatre, y ansiosos
Corren la nòva á donar
A la familia, als amics
Y á la novia, convidant
A beure á tots, de manera
Que se sòlen achispar.

Els que ixen mal, al contrari,
Molt mustios y apesarats
Pòc á pòc s' en van á casa,
Ahon els están esperant
Els pòbres pares, que al vore
El seu mal disimulat
Sentiment, ans de saberla
Sòlen sempre adivinar
La notisia qu' els aguarda:
Notisia, per sèrt, fatal.

No be s' acaba el sorteo
Ya recorren la siutat
Varies comparses en música
De guitarres, implorant
Una limosna pa' ls quintos...

Que á vòltes no s' han quintat,
Y es valen d' este pretèst
Pera eixir á arreplegar
Y fer luego una paella,
Burlarse dels que han donat
Y pendre mig *cacherulo*,
Com se diu en valensiá.

Axí termina este dia,
Uns rient y atres plorant;
Dia, que sòl desidir
De la sòrt del menestral;
Dia, que á moltes families
Sòl deixarles sinse pá,
Dia... sí, que si les llágrimes
Que per ell s' han derramat
Pogueren arreplegarse,
Se faria un atre mar;
Dia que recòrda al pòble
El odiós impòst de sanc;
Dia, en fí, que yo volguera
(Y en lo imposible no está),
Qu' el feren desapareixer
Pera no vórello may.

ELS MILACRES.

Aquell qu' als *bultos* no vá
Y als *milacres* de la má
No dú els chiquets y la dóna,
Pot dir no ha vist cosa bóna,
No té gust, no es valensiá.

Bomba.

I.

La siutat que rega el Túria;
La del famós rat-penat;
La conquistá per el Sit;
La dos vegaes lleal;
La mare de tantes glòries
En armes, en sènsies y arts;
Que no ha segut més estèril
En los fruts de santitat,
Li dona á Visènt Ferrer
La primasía en lo gran,
Perque en saber y en virtuts
Es el que ralla més alt.
Com en grasia del obchècte
Y en obsèqui y honra al sant,
Vá este escrit, com éll parlaba,
Redactat en valensiá,
No cansarém al que el llixca

Referinli lo que sap
Sobre la vida y milacres
Del patró dels valensians;
Pues com vullga que carim
De la seua habilitat
Que fea de la nativa
Una llengua universal,
Aquells que no la coneguen
Es que en dechú es quedarán;
Si be, rechirant el mon
Per les quatre.... ó les sinc parts,
Trobarém que ya la fama
De Visènt nos va davant.
Conque aixina, s' aforrem
De tots mòdos un treball
Que per llarc y bò que fora,
No seria complet may.
Pero tampòc si be es mira
Presentará novetat
L' ocuparse dels honors
Que en Valensia se li fan
En los dies que es celebra
La seua festivitiat.
El dia es en tot lo reine
Dia de festa maná;
Y encara que el rebombòri
Qui el mòu es la capital,
Pòcs haurá de dins ó fòra
Que no l' hachen presensiat,
O que no tinguen notisies
Dels usos tradicionals,
Que guarden el mateix órde
Pòc mes ó meñs tots los aña.
¿Quí no ha assistit á les festes
Que costechen els paisans

O que la Iglesia selebra
De tanta solemnitat,
Y ahon se escolta el panechíric
En dialècte valensiá?
¿Quí no ha vist el simulacre
Del bateig, representat
Per lo que dihuen els bultos,
En la iglesia parroquial
De Sent Estebe, ahon s'admira
La pila en que es batechá?
¿Quí no está en les prosesons
Particulars imposat,
O no ha vist la de la Sèu
Tan solemne y cheneral?
¿Quí eixos dies no recorre
Desde un cap al atre cap,
Els carrers ó punts ahon s'alsen
A Visènt Ferrer altars,
En los quals se representen
Els *milacres* afamats,
Y ahon les músiques li tòquen
Y donsaynes y tabals?
¿Quí no sap que en lo Colèchi
De horfenets, per éll fundat
Fa alguns anys que se li erig
Un magnífic nòu altar,
Y que en l' añ xixanta tres
Si no s' enrecordem mal,
Un vehí, un atre en la plasa
De la Pilòta n' alsá,
Lo cual diu que el entusiasme
Va en creixent y no en menguant?
Pues si en estes y atres còses
Son inútils els detalls,
En un atre articulet

O siga segona part,
Direm algo que á moltisims
Per lo vell els será estrañ,
Y que apoya lo qu' ham dit,
En l' últim interrogant.

II.

Cuant el sètim rey Fernando
De Valencey prosedent
L' añ catorse va arribar
A la patria de Ferrer,
Fon en llans y en ocasió
De les festes que apuntem,
Y els altars permaneixqueren
Huit diés en pèu lo meñs.
D' eixa vòlta y d' eixa época,
Data pues el pensament
De ferse representats
Els milacres per chiquets,
Y de anar deixant de vores
Com avans, desde antic temps,
Per mig no mes de figures
O ninòts de moviment.
Era á la saó clavari
De la festa del carrer
De la Mar, (la prinsipal
Per ser ahon el sant naixqué),
Don Rafael Tallá, baró
De Manuèl; en qui el talent,
Segons fama, y travesura
Concurrien per complet.
Este, pues, per festechar

Tal vegá millor al rey,
Escrigué en forma dramática
U dels milagrosos fets
Del Sant; y de intelichènsia
En Don Onòfre Soler,
Clavari en aquell entonses
Del colèchi d' horfenets,
Elichintne sis entre estos
Y disponenlos despues,
Va lograr que li donaren
Acsió y vida al argument;
Conseguint que en la visita
Que al altar Fernando feu
Y tota la Cort, quedaren
Molt complaguts y contents,
El públic entusiasmat,
Y ell, com autor, satisfet.
De manera, que en virtut
De un èxit tan exelent,
Subsistiren pòc els nanos,
Reemplasanlos els chiquets.
Mig sigle chust y cabal
La inovasió conta pues;
Y el vore que en llòch de caure
De cad' añ més rumbo pren,
Dona ganes de acabar
Este romans... ó lo qu' es,
Dient com en los *milacres*:
¡Viva Sent Visent Ferrer!

AMOR Y FRESES.

Cuan anéu á menchar freses,
Ojo alerta, modistetes.

(Consell d' una yaya.)

Ants de desdoblar la tèle
No será mal advertir
Que lo que van á llechir
No es ningun pas de novèla.

Y asò ho dic pa tots aquells
Que fentse els sants, sinse embós,
M' han tratat de mentirós,
Y els mentirosos son élls.

Despues d' esta salvetat,
Que val tan pòc, cuasi res,
En llisènsia de vostés
Done prinsipi al relat.

D' este paper les tres *peses*,
Pare, Fill y Espírit-San,
El dia de Sen Chuan
Anarem á menchar freses.

Y per ser còsa de riures,
Cònte qu' ú de tots, no yo,

Fentnos el pare liló
S' en va menchar quatre lliures.

Item mas: sis panaetes,
Tres cocòts, y una salchicha
Que tiraba vara y micha,
Y en acabant rosquilletes.

Item mas: una rasió
De carn cuita á les graelles;
Item mas: quatre botelles
De ví de Benicarló.

Item mas: una fritera
Plena de peix en suquet,
Y per fi un sofrehidet
De lleu y carn de ternera.

Pues si el deixem seguir mes
En el us de la paraula,
Es que se mencha la taula
Y nos deixa sinse res.

Pero com tot asò es còsa
Qu' á pòcs interessará,
Anem á buscar el grà,
Y deixemse estar de bròsa.

Demanárem el contet,
Pagárem, y en seguideta,
Aprofitant la fresqueta,
Rodárem per el hortet.

Apenes pasá un instant,
Y al aplegar á sèrt punt,
Vérem á un tròs no molt llunt
Una chica pasechant.

Conquista, diu ú; conquista,
Diu atre; conquista, pues,
Diguí yo; y anem els tres
Pronte á seguirli la pista.

Sinse parlar, y á puntetes,

Posem siti á la pobreta,
Mentres qu' ella, satisfeta,
Estaba cullint floretes.

No era fásil que nos vera,
Perque anabem aspayet,
Y ya'ns tapaba un abret,
Ya alguna clavellinera.

Damunt casi, entre una rama
S' asomem, y ¡quina feta!
L' ancontrem acachaeta
Nugantse una lligacama.

S' alsa, y nos veu d' improvis;
¿Qué fer en aquell moment?
Quedarse no era prudent,
Fuchir era un compromís.

Ningú dels quatre chistá,
Tots estábem correguts;
Tots segos, tots sorts, tots muts,
Tots del color del-safrá.

Ella entre mil confusions
Deixá caure les floretes,
Rodantli per les galtetes
Dos pèrles com dos sigrons.

Ploraba, y no era de pòr,
Qu' en eixos casos se pèrt,
Pero que ploraba es sèrt,
Y á tots nos partia el còr.

Aquell cuadro era presís
Animarlo, y cavilant,
En aquell mateix instant
Tinguí un pensamet felís.

No encontrant millor eixida,
M' acòste, y á l' orelleta
Sòls li fas una escolteta,
Y es pòsa á riure en seguida.

Y eixa gran trasformasió
Que tingué la esena aquella,
Fon la causa qu' al fi ella
Soltara alguna expresió.

Y tots en molta alegria
Desde entonses se riguerem,
Y mil còses se diguerem
En la machor armonía.

Y com tinguí la fortuna
De sofocar tan bé els plòrs,
Li pleguí totes les flòrs
Y li'n vaig demanar una.

Ella al punt me la doná:
Es un clavellet menut,
Qu' al vindre d' ahon ha vingut
Tant com yo vixca, viurá.

Se despedim, y li dic
No més estes parauletes:
«No estigues may asoletes,
Que el hòme es mal enemic.»

De la escolteta huí no
Puc dirlos á vostés res,
Pues tan sòls la sabem tres:
Nòstre Señor, ella y yo.

LA CREU DE MAIG.

La Creu del mes de Maig vé,
Y Santiago la deté.
(*Vers d' auca.*)

¿Ahón va en la tartana
La chent valensiana
A pèu ó en tram-vía, movent un sarau?
El dia convida,
Y un rato de vida
Dichosa en la festa s' en pasa del Grau.

La chent s' arrepreta
Davant la Glorieta:
Qui no té tram-vía s' en va á la estasió.
Y molts pollos d' esca,
Per pendre la fresca
S' en van en lo coche de Mosen taló.

Ya estém en la festa.
La chent qu' es més llesta
Ha omplit ya la vila: no es pòt pasechar.
Y algunes persones

Apreten fent ones
Y s' arma la gresca, per qu' alló es *la mar*.

—
Hian vint torrateres;
Y les sicateres
Se rihuen al vore tamañs apretons;
Y á un *mico* fulero
Li cau el sombrero
Mirant á les taules ahon venen torrons.

—
Así sents un—«Chico!!»
Allá un—«Qué bonico!!»
«No em chafe la cola!!»—«Ma el pollo coent!!»
—«Li cau la pinteta!»
—«Oy! Don casaqueta!»
Y en tal maremagnum disfruta la chent.

—
Els buqs en bahía
Selebren el dia,
Y més si al viache, benigna es la sòrt;
Y en mástils y entenes
Están á dotsenes
Boniques banderes qu' adornen el pòrt.

—
El chulo més guapo
S' achispa en cá 'l *Sapo*,
O se mencha en casa *Campets* un buñòl;
Mentres que la polla
A un novio bambolla
Li llig el lletrero d' el *Café Español*.

—
Per micha peseta,
Pasecha en barqueta
Mig hora, lo menos, el tio *Mosquit*;
Pero si et paseches

Al punt et mareches
Y tornes á casa portant el sac buit.

—
La chent llauradora
Riu de la siñora;
També vice-versa, d' ells els mariners:
Y entant la bolchaca
Se queda molt flaca,
Anant á la festa, deixant els quefers.

—
Repica galana
La gròsa campana,
Y s' òmpli finestra, terrat y balcó:
S' asomen les chiques,
Lleches ó boniques:
La chent s' amontona; ix la prosesó.

—
La donsayna sòna;
La música és bona,
Y romp una marcha real pera Deu.
La chent dona vives
En veus espresives,
Pues ix de la iglesia la Escala y la Creu.

—
La Creu milagrosa,
Y Escala dichosa
Qu' en ròig símbol veren, en forma de náu,
Son sempre el consuelo
Del chove y l' agüelo
En mar borrascosa si es chiren al Grau.

—
Ya pasa la Escala;
L' agüela puala
La veu, tòca en ella son blau mocador;
En mig me l' agafen

Y un callo li chafen
Y al vent sòlta fiero, un ¡ay! de dolor.

.
.

¡El temps cóm s' en pasa!
Tornemsen á casa;
Son ya, per lo manco, les nòu de la nit.
Y arriben queixantse,
Mes dihuen sentantse:
«¡Venim de la festa! ¡Cuánt s' ham divertit!»

EL MERCAT DE LES FLORS.

Les flors son la sonrisa del temps;
Les chiques son la sonrisa de la felicitat.

D' un amic nostre.

Pasaren els dies
De fret y agonies;
Pasaren chelantnos la punta del nás;
Vingué riallera
Chentil Primavera
Les ales y fulles obrint á compás.

Vingué esta señora,
Y Vènus y Flòra
Que son dos donetes que els plauen amors;
Pintaren les galtes,
(Lector, no te exaltes),
Dels camps de Valensia de fruts y de flòrs.

Si et creus del meu *trovo*
Y vòls vore en globo
Els fets de estes Dioses, anem al Mercat,

Y un chavo ta chúes
Si al voreu no súes,
Pues has de quedarte miranto, plantat.

Baix un sòl que crema
¡Carregat de flema!
Y ves admirantne chesmil y clavells,
Y pròu ròses fines
Que tenen espines
Y peguen punchaes á molts paixarells.

Y chunt á les ròses,
Capolls y atres còses;
Els naps, les lletugues, els rábens y còls;
Y abunda y es masa
La roin carabasa,
Pues ya carabasa pa tots els que vòls.

La chent se arrepreta,
Perdent la chaveta
Per vore les chiques dels èrts farfalans;
Per vore les cares,
Divines ó rares,
Que son totes pomes y aserps pa els Adans.

—«Cómprem esta rosa
Tan tènbra y hermosa
Que bañen les gotes de fresca rosá.»—
—(¿Rosá? ¡pues afluixa!)
La dòna, la arruixa
Tirant per la boca una escopiñá.

Aulores la esènsia
De tanta desènsia,
Y al teu nás aplega la olor del moltó;

La carn enemiga
Que en la carn fa lliga,
Pues venen les chulles chirant el cantó,

Les chulles tan bones
Que compren les dones,
Que alguna per broma te sòl convidar;
Y no et fera mella,
Si en tanta costella
Trobares la tehua pa anar almorsar.

Pues deixa, que els pòbres
Plorant per les sòbres
Te asedien y cansen com es de costum;
Y algun *caballero*
(De industria deu sero)
Te buida la bolsa prenent la del fum.

Y veus allí un *pollo*
De sanch y *meollo*,
Y en un còll d' á vara darrere del tos;
Y allá, desdeñosa
A Flòra que posa
Dos lliures de chínchols á l' agüelo roñós.

En amples sistelles
Fadrines y velles,
T' apreten y penses que vingué el teu fí;
Y allá un coloquiero
Tocant el bolero,
Te canta el milacre que feu no sé qui.

Asò no s' acaba,
Que té mala *baba*
La dòna vehina que ven pimentons,

Y movent la llengua
 Del pròxim en mengua,
 Te diu que t' en vaches en fòrtes rahons.

Y molt més t' agovia
 Si vas en la novia;
 Pues has de comprarli si estás compromés
 Ramell ó floretes
 Qu' et còsten pesetes,
 Y á cónter te dona, sonrises... ó rés.

Y sèrtes *mamaes*
 Com hòus d' enflocaes,
 Pasechen ses filles, per mig, per lo plá;
 Y en ulls de *casaca*
 No tròben carraca
 Per vella que siga que cante en la má.

Mireu cóm s' enfita
 Chentil *Marguerita*,
 Ohuint dels pollastres, requiebros, dolsors;
 Y no es còsa extraña,
 Que astuta l' araña
 L' enfilat estenga per mig de les flòrs.

Asò es un martiri
 Mesclat en deliri,
 Mesclat en congoixes y en gòchos mesclat,
 Y et fá ia *tirana*
 El sòl que s' aplanà,
 El sòl, que flòrs mustia y et deixa torrat.

Anémsen, qu' en l' hòra
 Sen va Flòra fòra,
 Buscant en les hòrtes més aire y més vèrt.

No queden ya ròses,
Capolls, ni atres còses,
Y al tòc de mig dia, pareix un desèrt.

Adios, llechuguines,
Adios, ròses fines;
De tant d' armonía, perfums y colors
Sòls queden paraules,
Cadires y taules,
Y en tèrra pansides, fulletes de flòrs.

LA FLORERA VALENSIANA.

Si pera chardins València
Val més pesetes que vol,
No cal dir qu' es pa floreres
Lo qu' es diu la nata y flor.
Y mucho que sí.

De tots els fadrins els ulls,
Darrere d' ella s' empòrta
La chiqueta
Que té los cabells més rulls,
La més bonica del hòrta,
Visanteta.

Com als seus esguarts tan sòls,
(Si el que la veu no es de pedra)
Sego rete,
Al punt el ànima enredra,
En els seus dos caragòls
Y el rodete.

Pronte el mal d' amor ataca
Al chove que vá per l' hòrta
Pasechant,

Si la véu en sa barraca,
Asentadeta á la pòrta,
Treballant.

No mireu son vestit curt,
Ni en sa escotá sabateta
La blancor,
Cuant el dumenche ella surt,
Cuant vá á la misa machor,
Visanteta.

Cuant chipó de seda tráu
Y arracaes de gran prèu,
Y en el coll
Collar de perles li cáu;
Qu' al home qu' axís la véu,
Torna foll.

Si de vórela, siñors,
Acás lo desig vos pasa
Pel machí,
Anéu á comprarla flòrs,
Perqu' ella 's pòsa en la plasa
Pel matí.

Si tan bell desig vos mòu,
Alséuse del llit qu' enjorn
Fá fresqueta,
Pasecheu el mercat nòu,
Qu' allí acudix cada jorn,
Visanteta.

Allí cada jorn se pòsa,
La llauradora chentil,
La que oféen,

En sa blancor al chesmil,
Y en sa frescor á la ròsa,
Qu' ella véen.

Allí amòstra dos clavells,
Cuant òbri els llábis vermells,
Riallera,
Que no podrieu pagar,
Que tots voldrieu comprar,
Si els venera.

En lo Mercat la voréu,
Pero no la teclecheu
Atrevits,
Qu' os ixiará mal el conte,
Que vos tirarà molt pronte
Fòrts esguits.

Qu' eixa llauradora amable,
Qu' en tots se sonriu y parla,
Respòn fòrt,
Furiosa com un diable,
Al hòem que vòl dedicarla
Amor bort.

Com ella es guapa y escama,
Com á tots tanca la pòrta,
Satisfeta,
Cada dia té més fama
En Valensia y en el hòrta
Visanteta.

La matiná del dia de la Mare de Deu.

Pobrets y sens mare estaben,
Estaben els valensians...
¡Per aixó l' qu' ara tenen
Es la dels *Desamparats*!

R. Ferrer y Bigné.

Matinet de delisies
Qu' el Maig adorna,
Beneida mil vòltes
La teua aurora;
Cuant tú t' acòstes
Cariñós te desiche,
Cuant ten vós plòre.

Filla mehua d' ulls negres
Y boca d' ànchel,
Qu' al clarechar huí el dia
Llauchera t' alses,
Vístet apresada,
Que les guals ya canten
En la finestra.

Ou la dolça armonía
De les campanes,

Qu' al primer vòl del alba
Sòlten al aire,
Y lo contents
Qu' al ouirles despèrten
Els pardalets.

Del balcó les ventalles
Obri en seguida,
Y en el blau pur y alegre
Qu' el sèl se pinta,
Vorás, chiqueta,
Que huí el sèl y la tèrra
Visten de festa.

Els carrers qu' en silènsi
Fa pòc dormien,
Al ouir les campanes
Per punts s' animen,
Y vagues creixen
De la chent que transita
Les veus alegres.

De la Sèu en la plasa
Hiá una capella
Ahon sa més rica chòya
Guarda Valensia;
Vèrche divina
Dels valensians *amparo*,
Del sèl delisia.

Apretém el pás, filla,
Qu' en punt de quatre,
Descubrixen al pòble
La hermosa imáche;
Y ya me sembla

No cabrà ni una ahulla
Dins de la iglesia.

Son les quatre, y á espentes
Salves la porta;
Ya el rogllet se fá estelles
Y el òrgue sòna,
Y els músics tòquen,
Y á una veu mils de vítors
El aire atrònen.

¡Mírala cuán hermosa!
Reina dels ánehels,
Sobre núbols de glòria
Les sehues plantes
Divines senta,
Y en son pit d' asusenes
Deu se recrea.

Mira bé á la patrona
Que nos *ampara*;
Els teus ulls no se cansen
May de mirarla,
Qu' els seus al vore
No hian ulls que no plòren
Llágrimes dolces.

De la música els ècos
Hasta el sèl muntén,
Y el insens y les ròses
L' altar perfumen,
Y el temple brilla
Plé de llums, mentres diuen
La primer misa.

El desvalit que pena,
 La viuda pòbra,
 El que salut desicha,
 L'òrfe que plòra,
 Tots huí á María
 Fervorosos li pregun
 Qu' els protechixca.

—

Ans qu' ixcam de la iglesia,
 Tú, filla mehua,
 Que inosenteta reses
 En micha llengua,
 Resa una salve,
 Que la millor plegaria
 Es la dels ánychels.

.

—

Fresca marche del Túria,
 Per ahon pasecha
 Sempre alegre y hermosa
 La primavera,
 Ans qu' el sòl creme
 Els teus hòrts huí conviden
 A menchar freses.

—

En les pèrles qu' al naixer
 Sembrá l' aurora,
 Dels chardins brilla encara
 La vèrda alfombra,
 Ahon reseloses
 Entre flòrs vaguen sempre
 Les mariposes.

—

Els taronchers qu' ostenten
 Florides rames,

Els clavells y les ròses
 Qu' al alba esclaten,
 Sons perfums mesclen
 En la viva fragansia
 De les llimeres.

—
 Y es deleita la vista,
 Y el còr s' esplaya,
 Y els ouits se recreen,
 Y el pit s' eixampla,
 Respirant l' aire
 Que se riu en la fulla
 Tèndra dels abres.

—
 Matinet de delisies
 Qu' el Maig adorna,
 Beneida mil vòltes
 La tehua aurora:
 Quant tú t' acòstes
 Cariños te desiche,
 Quant ten vás plòre.

LA FIRA DE L' ASENSIÓ.

Ploreu, chiquets, ploreu,
Que campanetes tindreu.
El tio de les canterelletes.

Els corbos de les sireres
Y d' albercòcs pòc madurs,
Qu' al atre barrio un fòrt còlic
Si t' els menches te s' endú,
Els heraldos son qu' anunsien
Qu' está l' Asensió damunt.
Y pronte aplega este dia
En qu' el sèl brilla més pur,
En qu' els clavells y les ròses
Despedixen suaus perfums;
Y en qu' es del sòl, rey d' els astres,
Més clara y radiant la llum,
Y formen el sèl y tèrra
Tan maravillós conchunt
Com la dichosa parella
Qu' el capellá en l' altar chuñ,
Pues igual que á novia y novio,

Suprem Saserdòt Chesús,
 Els beneix, pa sempre unintlos
 Ans d' anàrsen cap á munt;
 Aplega, pues, este dia
 Solemne y gran com ningú,
 Y agafats de la maneta,
 Fets uns anchelets bocuts,
 Que parluchant com uns loros
 Els cau la baba de gust
 Pensant els choguets qu' el pare
 A comprarlos s' els endú,
 Van en botes poloneses,
 Calses rallaes de punt,
 En son rellònche y bengala,
 En son pó y pantaló curt,
 Y un sombrero en una ploma
 Qu' es divisa de ben llunt.
 Este es, per supòst, el *vinde*
 De la casa, el més creixcut,
 Pues lo qu' es els atres quatre
 Pòrten uns trachets peluts,
 Qu' es consènsia qu' en ells gaste
 La *mamá* el fil en qu' els cus.
 Mes ¿per qué s' òu en la plasa
 De la Sèu, tan gran murmull?
 Es qu' allí acampa la fira,
 Com es ya antiga costum,
 Y hòmens, dònesh y chiquetes
 Y chiquets, van á aquell punt,
 En la intensió de *frarse*
 Obra de l' Alcora els uns,
 Atres peròls y casòles
 D' Alacuás, pera son us,
 Y plats y escudelles fines
 De Manises, també alguns

Novios que, pa cuant se casen,
 Hòmens en tot prevenguts,
 Ya á la costella li arreglen
 Els escudellers á gust.
 Arriba el papá en los nenes
 A l' hòra de més tumult,
 Qu' es cuant tots ixen de misa
 Machor, y el machor concurs
 De chent afluix á la compra
 D' obchèctes pera els menuts.
 Allí escampá té per tèrra
 Sa vivienda cadascú
 D' els pòbres feriants que venen
 A véndrer, per pòca *llum*,
 Rosiñòls, canterets, còsis,
 Y colaetes, qu' en l' achust,
 Per vorer d' estalviar-se
 Les mares uns cuants *garruts*,
 Regatechant conseguixen
 Comprárlloseles á ull.
 Mes com pera traure els chavos
 No son els pares tan durs,
 Hiá paraetes ahon se tròben
 P' als chiquets, trompetes, *pums*,
 Caballs de cartó, panderos,
 Boles que puchen en fum,
 Tabalets, sábres de llanda,
 Rellònches que van si els dus,
 Organillos, chiulets, trompes,
 Y, fabricats per *muyxuns*,
 Ninòts de *Santi-barati*,
 Nines de fanc y pallús;
 Formant tot asò en desorde
 El més pintoresc conchunt.
 Per allí nòstre hòme pasa,

Un chiquet diu:—«¡Yo en bulle ú!»
Y tots los demés responen:
«¡Papá, yo també ne vulle!»
S'acòsta el papá, qu' es pirra
Per donarse un poquet d' unt,
Y es gasta en unes frioleres
De fanc, cartó ó llèpis fluix,
Tres pesetes en los crios
Que m' el deixen mig *arruig*.
¡Ya els ha *frat* quatre enredros,
Pero ara bé lo mes dur!
¿Quí es el guapo qu' en la càrrega
Pòt de allí tráurels? Ningú.
A espentes á fills y pare
M' els pòrten com uns draps bruts,
Y ni el raim que chafuñen
Ixqué may, com ells, d' el trull.
Pero entre estes y les atres,
Uns chavals ya pròu talluts,
Que sabent que té este dia
L' aigua de la mar virtut
Pa curar mals, qu' als qu' els tenen
Trauen mestres de *rum, rum*;
En la escusa de qu' en l' aigua
Se bañará Chimo el Cuc,
Operasió que deu ferse
Al tocar les dotse en punt,
Han prés en lo Grau la *mona*
Y encabant s' en han vingut;
Y entre el chentiu fent el macho,
U d' ells qu' es creu andalús,
S' arrima á una paraeta
Y á la dòna li diu:—«Vulle
Una *colaeta* d' eixes,
Pa llavar un chiquet brut.»

En asó atre d' ells li planta
Un rempuixó á un pobre ruc,
Qu' embambat les seues gracies
Contemplaba distragut,
Y al alsarse, fet un tòro,
De la pará ahon ha caigut,
Un montó de escurá en tèrra
Tota á trosos veu confús.
—«¡Ay! plorant la dòna crida,
Tunantes, que m' han perdut.»
—«¡Ah, redios! brama el llaurisio,
¡Ahón están? ¡Pillos! ¡ganduls!»
Mes per pronte qu' éll se chira,
La escuadreta sé li enfuig,
Y es veu presisat á correr
Com qui els busca fet un lluc,
Pues li costa *un pan la torta*
Á no pendre este recurs.
Y s' arma allí una gran jarana
D' albolòts, crits y tumult,
A la qu' encara qu' es maten
No acudix ni á tirs la *ful*.
U el sombrero de meñs troba,
Atre de cap ha caigut,
Esta chilla, aquella rabia
Y l' agarra un patatús.
Plòren els chics perqu' un nano
De llèpis els ha romput
La chent qu' entre ells, té á son pare
Crusificat com Sent Bult,
Y qu' aixina qu' es despeja
Un pòc el camp, mig molgut
S' en ix bramant de la fira,
Ahon casi li han tret els ulls.
Y á casa s' en vá en los nenes

En un forat en lo cul (1).
Entretant van els pillastres
Qu' han armat tal caramull,
Fent parlar, movent escama,
Perque no els diu ningú *chut*,
Marechant en trompetetes
Y chiulets al públic cult.
Apleguen á casa; el sabre
Del machor vòl el menut,
Que com l' atre no lil dona,
Somica, patecha y gruñ.
La mare se desinquieta,
Li arrima un bon batecul,
Y al interposarse el pare:
—«La culpa, ella diu, tens tú.
Si no et gastares en títaros
Les pesetes, pul en pul,
Més dinés tindries, y hara
No haguera prés yo un disgust.»
Mes intenta éll disculparse,
Y rebenta si está mut
Si no li diu á la dona,
Qu' es per sèrt un bon apunt,
—«¿Y qué mencharien els pòbres
Dels feriants, puntes de chunc?»
Lo cual la convens, y es pega,
Es pega en la boca un punt.

(1) Del pantaló.

PASCUA GRANÁ.

De festes la temporá
Comensa en Pascua graná.
Búscalila.

Com ròsa qu' esclata
Al raig de l' aurora,
Y el sòl la colora
De grana y carmin;
Així tots los dies
Com flòr candorosa,
Desperta grasiosa
La pèrla del Sid.

Molt més si es dumenche
O festa de gala;
A ella no s' iguala
Del mon cap siutat;
Qui vullga probaro
No parle d' orquestes,
Y vinga á les festes
De Pascua graná.

Tabal y donsayna,
 Masclets y campanes,
 Te lleven les ganes
 D'estar en lo llit;
 T'avisen, y en l'hòra,
 T'afaytes, t'adreses,
 Qu'en l'hòrt de les fresas
 Están ya els amics.

Voréu les femelles
 Ya pòbres ó riques,
 Cóm fan les boniques
 Per eixos carrers,
 Duent en la cola
 Que pòrten d'á vara,
 Molt fem, y en la cara
 Més pols q' un forner.

Ahón van, no preguntes;
 Seguixlos la pista;
 Aquella modista
 Camina á Sent Bult:
 El novio es clavari,
 Chicòt que se presta,
 Y avans de la festa
 Al hòrt se l'andú.

Aquella qu' agafa
 Del chic la maneta,
 S'en va á la festeta
 D'un atre carrer;
 Miréu cóm menecha
 Son gròs tafanari,
 Son fill es clavari
 Del Pare Visent.

Eix' atra del moño
Tan alt de polsera,
Pareix sabatera
De garbo y de sal;
Deixeula que pase
Lluïnt tanta cresta,
Pues huí vá á la festa
De Sant Sebastiá.

Per fí, es garboseta
Aquella tan fina;
Qué tòba camina
Al pònt de Serrans!
¡Carrer de Molvedre!
Es sèrt!... no heu sabia!
¡Si huí es terser dia
De Pásqua graná!

Deixém á les tontes
De pintes y llásos
Que cahuen de nasos
Cuant boten sequiòls;
Embuts, me pareixen
La *Triste Figura*,
Perdent l' hermosura
Del aire españòl.

CARRER DE SENT BULT.

Torném, pues, á la modista
Ya que del hòrt ha vingut,
Y entrem en ella en el barrio
Que huí l' atensió s' endú.

Es tradisió molt antiga,
 Seguint de la història el curs,
 Qu' el carrer de la Eixedrea
 Com el carrer de Sent Bult,
 Es el llòc ahon habitaben
 Els chodíos pròp del mur:
 En ell, pues, obrint un pòu
 O fonaments, es sabut,
 S' encontraren á la imache
 Del Nòstre Señor Chesús,
 Qu' á la manera d' un Cristo
 Es anomenat Sent Bult,
 Per no encontrar document
 Que donara clara llum
 Del nòm qu' en un atre temps
 El tingueren per més chust.
 Recordant tan bòn susés
 Este barrio de Sent Bult,
 Li selebra tots los aña
 Festes en traques y llums:
 Molts ne fá que Sent Domingo
 El privilèchi s' en dú
 De selebrarli la misa
 En gran orquesta y perfum,
 Que costechen els clavaris
 Del carrer en molt orgull.
 Per la vesprá, en prosesó,
 En mig d' un lluit concurs,
 Pòrten la devòta *efigie*
 A la plasa de Sent Bult,
 Ahon hiá un altar d' exprofeso
 Posat en riquea y gust
 Pera colocar la imache,
 Qu' está dumenche y dilluns
 Espòst á la devosió

De tot cristiá transeunt.
A una traca colosal,
De bengala entre les llums,
Se li pega fòc á eixa hòra.
Vives donantli el concurs,
Puchen el Sant al altar;
Mentres no falten ganduls
Qu' aprofiten la ocasió
Deixantli á ú el bolsillo eixut,
O bé posantli rellònche
A d' aquell que no ne dú.
Per la nit tòca la música
De la plasa en aquell punt,
Y baix l' entaulat els músichs
Se despachen á son gust.
La última nit de les festes,
Que de Pásqua es el dilluns,
Allá un poc més de les onse
Baixen al gloriós Sent Bult,
Y despues de quatre vòltes
Cap aball ó cap amunt,
En casa del nòu clavari
El deixen com es costum;
Yo també em deixe la ploma
Y á esta festa pòse punt.

CARRER DE SENT VISENT.

Un atra festeta al canto
Hia en este dia també,
Que de temps inmemorial
Fá el carrer de Sent Visènt.
De Sent Gregori al Portal

Es el límit que compren
 Esta festa, á la memòria
 De qu' en lo carrer aquell
 Es ahon vá fundar el Sant
 O tingué interinament
 El piadosísim Colèchi
 D' els Hórfens, que huí admirem
 Chunt mateix al Hòrt dels Sastres
 Tan grandíós y tan complet.
 D' así es deriva la festa
 Nomenada dels Chiquets,
 Perque en ella prenen part
 Desde que van en bolquers
 Hasta els tretse ó catorse aña,
 Que son escluits per vells.
 Una misa á tota orquesta
 Fan dir en el ex-convent
 De Sent Agustí, ahon pedriquen
 En valensiá pur y net.
 Terminá la seremonia,
 En dos files, no molt quets
 Van eixint en prosesó
 Que ròda tot el carrer
 Entre el tabal y donsayna,
 Música de rechiment,
 O atra que vá prop del anda
 Del pare Visènt Ferrer.
 Dona gust el observar
 En mig d' aquells parvulets
 La variació dels seus traches,
 L' alegria de tots élls,
 Qu' en quant en quant la goteta
 Escorrent del siriet
 En lo trachet se la tíren
 Com aquell que no fá rés;

Esèpte dels més petits
 Qu' á lo millor sòlen fer
 Fil trencat, per sèrt asunte
 Qu' els apreta; y el remey
 Busquen en cuansevòl casa;
 Cuant no es queda en lo bolquer.
 Ya está el Sant en el retaule,
 Entre ròses y clavells,
 Siris, y ròbes de seda
 En el sentro del carrer.
 Desde les nòu á les onse
 Tenen música també
 Per la nit, en este dia
 Y el dilluns per consiguient,
 La cual servix de paseo
 Pa molts que prenen el fresc;
 Pera els novios y les novies
 Al contrari, fá ponent;
 P' alguns atres majaderos
 Es un felís pasatemp,
 Pues s' agarren á parelles
 Com si fora un salonet,
 Y van per baix l' entaulat
 Incomodant á la chent.
 Un consell els donaria,
 Ya que no pòsen remey
 Eixos siñors del tricornio,
 Que son els que heu dehuen fer;
 Y es sòls, que cuant tinguen ganes
 De fer riurer á la chent
 Amostrant s' habilitat,
 La sehua grasia y demás,
 Que vachen allá á Rusafa,
 Pròp del molinet aquell
 Ahon tenen al aire lliure

Un perfumat salonet,
Y ahon hasta trencarse el cap
Poden patinar en ell;
Pues les festes de Valensia,
Pera esta clase de chent,
Formen dels carrers y plases
El seu *Escatin-Sarten*.

CARRER DE CUART.

Deixem els tals majaderos
Y anem al carrer de Cuart,
A mirar la sabatera
De pinteta y moño alt,
Que tan fogosa camina
Cap á dins Sent Sebastiá,
Emportantse en lo vestit
De sarasa molt planchat,
Entre els requiebros dels chulos
Les fulles de l' enramá.
A la veneranda imache
Mare dels Desamparats,
Qu' en un chicotet retaule
En mig del carrer está,
Es á qui li fan la festa
Este dia señalat
Els vehins y atres devòts
De fòra el portal de Cuart.
Per la vesprá li fan còrda
De cuetets *no molt grans*,
Que si peixquen l' individu
D' algun pòbre siudadá,
Al reventar el capdell

El pasen de part á part;
 Y dihuen que pa esta broma
 Inosent y anhelical,
 Els còsta per la llisènsia
 De sent á dosents reals.
 A mí em pareix qu' en el sigle
 De les llums (cacarechat),
 No senten mol bé estes còses;
 Y el déurer *municipal*
 Seria... no... no vulle diro.....
 Seguixca la festa avánt.
 Gracias qu' els bous de carrer
 Per ara s' han olvidat,
 Pues donaben á mil còses
 Motius que s' han remediat,
 Gracias, moltísimes gracias,
 A nòstres autoritats.
 Mes de tantes gracias, una
 Es la qu' més gracia me fá;
 ¿Quina? aquella de la traca
 Que corrent de dalt á baix
 La tabèrna del tio Pepe
 Se fica per dins la entrá,
 Armant una polseguera
 Pichor que un camí real:
 Y así terminen les festes
 De traques, masclets y balls
 Que fan en lo dit carrer
 En gran pompa tots els aña.

CARRER DE MOLVEDRE.

Pasem á la quarta y última,
Y de totes la millor,
Ahon sen va la gorrereta
Que camina per el pònt.
Es el carrer de Molvedre
El barri més gastaor,
Qu' en esta clase de festes
Se coneix en tot lo mon.
Allí de res s' escatima,
Gran orquesta, bon sermó,
Còrda, músiques, masclets,
Banderetes, salamons;
Y la *Carchofa de Silla*
Recòrde, vaig vorer yo
Fa ya molts anys, qu' els donaba
A estes festes esplendor.
L' imache del Santo Cristo
De la Fé en la invocació,
Es un antic Simulacre
Molt reverensiat de tots.
Té una llarga Cofradía,
Clavaris molt gastaors
Que costechen tanta festa
En unió d' atres devòts.
El Patriarca Rivera
Feu este regal presiós
Als frares de Senta Mònica,
Qu' els vá donar molt honor.
De esta efigie soberana
Feren una còpia *ad hoc*

(Per guardar la primitiva
 Dins d' un nincho primorós),
 Y es la que tots los anys pòrten
 P' els carrers en prosesó.
 En el dumenche de Pascua
 Y dilluns, alguns devòts
 Selebren festa d' iglesia
 Entre músiques y tròns;
 Pero s' empòrta la palma
 La del dimats, qu' es millor
 P' el gran acompanyament
 De sirials y sirialòts,
 Apòstols, les heroines,
 Moisés y el que pára el sòl,
 A qui mes de quatre vòltes
 Li pegaria un calbot,
 Per fer tan exagerat
 Aquell pas, pas molt grasiós.
 No acabaria enchamay
 Este tròs de relasió,
 Si el castell no els referira
 Que termina la funsió,
 Y es planta en mig de la plasa,
 Entre tot aquell soroll
 De templaes torrateres
 Y paraes de torrons,
 Ahon á nòstra gorrereta
 Li fá el novio el *mocador*,
 Y d' aquelles atres chiques,
 Imaches en prosesó,
 Que pera lluir ses gracies
 No nesesiten els flòcs.
 No podrán formar consèpte
 D' este cuadro tan hermós,
 Els qu' en la marche del Túria

No hachen vist esta funsió.
 Adios, pues, lector carísim,
 Y dispensa sobre tot
 Si en lo tinter s' han quedat
 Atres còses molt millors;
 No puc deixarme per alt
 Dels obsèquis, el pichor
 Qu' en este y atres carrers
 Terminen estes funsions;
 Parle, pues, deixos colòquis
 De tan mal gust y color,
 Que de ròchos s' en empasen
 Pera el bòn sentit de molts.
 «¡Ixca Quèlo!» la chent chilla,
 Y despues de dos cansons
 Al raspat de les guitarres,
 Y un destemplat guitarró,
 El *Bufo Arderius* s' asoma
 A una finestra, y, á tots
 Relata uns cuants mamarrachos
 Impròpis d' esta nasió.
 «¡El del Cuc!» «¡El de la Mer....!»
 Criden en confús soroll;
 ¡Llástima qu' en estos casos
 Un munisipi selós
 No privara la llisènsia
 D' esta inculta diversió!
 Pero la cuestió son cuèns,
 Que lo demés son cansons.
 Y así posant punt final
 A esta llarga relasió,
 Els dic que de la *graná*
 Els desiche lo millor,
 Qu' es tindre bona bolchaca,
 Y salut pa voreu tot.

LA DEGOLLA.

Solfa del Tabalet: armonía imitativa á
Pepeta la Sorda (a) la musa del
Chúquer (1).

Así tens la sòlfa
Del meu redoblante:
Teu plante,
Teu plante,
Teu re-contraplante.

Ni bombo y platillos,
Ni orquesta de rango,
Ni jota,
Ni tango,
Rondeña y fandango,
Dirán en la grasia
Q' el meu redoblante:
Teu plante, etc.

No et burles, Pepeta,
D' un músic novato,

(1) D. Joseph Bernat Baldoví.

Y aguardat
Un rato,
Qu' asó es hò y barato,
Pues dihen les nòtes
Del meu redoblante:
Teu plante, etc.

Cupido pa riures
Me fá cosquerelles,
Y els colses,
Les selles,
Tobillos y orelles
Respònen al èco
Del meu redoblante:
Teu plante, etc.

Al vore eixa cara
Tan dolça y bonica,
Que pròba
Y esplica
Si es poll lo qu' em pica,
No fas un redoble,
Y al canto li cante:
Teu plante, etc.

Ya vé la Degòlla
Y el *Corpus* asoma,
Les Ròques,
La Moma,
Dansetes y broma,
Li fan dir á un hòme,
Per mes que s' aguante:
Teu plante, etc.

D' Heròdes l' eixèrsit
Ya está én la carrera,

Dú els traches
De fierà,
Carchòts y bandera,
Y als crits de Palermo
Contesta Cascante (1):
Teu plante, etc.

Guarden, pues, el bulto
Que plohen sopapos;
Y als ternes
Y als guapos,
Els cluixen á lapos.
Adios, ròsa fina,
Salut... y adelante...
Teu plante, etc.

(1) Palermo y Cascante, dos chodíos molt grans.

ELS MISTERIS.

Per molt y molt que mireu
No hau de trobar gatupéris,
Pues en tocant á... *Mistéris*
Qui més mira menos veu.

Un motiló.

Es l' asprá de la vespra del Còrpus,
De la Sèu en la plasa arreglaes
Les sèt Ròques ya están preparaes
Pa mampendrer la vòlta que fan;
Y á la sombra que dona la *vèla* ?
Per la nit, cuant damunt d' una Ròca
Pera el públic la música tòca,
Uns sentats y atres drets la ohuirán.

Entre tant l' hòra aplega, tireres
De cadires p' als cómodos pòsen,
En les quals tráurer *algo* es propòsen
Cuatre pòbres cobrant l' alquiler;

Relasió d' els Mistéris els segos
Van venen als de dins y als de fòra,
Y arrimat l' horchatero á una vòra,
Chúa á l' *ansa* en los chics si no ven.

Una casa allá enfront hiá ahon d' arena
 Bona mòlla escampá es veu per tèrra,
 Y ahon, chillant á la pòrta, cruel guèrra
 Fan dosents moñicòts al vehinat;

Pues, saltant y brincant, la chicalla
 Sap que té en aquell punt la gran broma,
 Veént cóm ballen dansetes y *Moma*
 Y hasta els nanos á algun consechal.

—

Cap allí vá atra nòva comparsa
 Y el tabal y donsayna ya es senten;
 ¿Pera qué rògle fan?—Representen
 A camp ras un *Mistéri* molt vell.

Pera creixer un pòc *Sent Cristófol*
 A uns banquets s' en pucha; acostemse,
 Y aplicant el ohuit enteremse,
 Caballers, del *Misteri* sigüent:

MISTERI DE SANT CRISTOFOL (1).

INTERLOCUTORS.

Jesús.

Un ermitá.

Sanct Cristòfol.

Romers y Romeres.

Apareixen lo Ermitá y Sanct Cristofol. Este damunt de duos japins, pera demostrar ser ajegantat.

Ermitá. Amich meu, be siaus vingut:
Acostáuvòus més á mí.
¿Qué cercau? Si anáus perdut
Yo ous monstraré lo camí.

(1) Desde que per motiu de terminarse de nit la prosesó del Còrpus, donant asò llòc á irreverensies, dins la Sèu, ordená (1677) el rey Carlos II, á fi de evitarles, qu' es fera la funsió per lo matí, á lo cual manifestá en un ben rahonat *Informe* l' Achuntament de Valensia els graves obstáculs que s' oposaben, y tingué el rey qu' acsedir á la petisió de la siutat; que li demaná, pera que poguera la prosesó acabarse més pronte, llisènsia pa selebrar els *Misteris* la vespra, continúen estos representanse tots los anys en este dia.

D' entre atres varios que s' en feen, sòls el d' *Adan* y *Eva*, el d' *El Portalet* y el de *Sent Cristofol*, son els que en la actualitat se representen. Copiem así com á mòstra este últim, en primer llòc, per ser el més curt d' els tres y ser més apropòsit pa l' obchecte; y en segon, per tindrer el mèrit pera nosatros d' estar tret al pèu de la lletra del verdader orichinal, per el distinguit literato nòstre respectable amic D. Chusèp de Orga. (N. del A.)

Cristofol. Lo camí no sé per ahón,
 Ni ahón aniré á parar.
 Pare, yo váig á cercar
 Lo Senyor de tot lo mon.

Ermitá. Lo Senyor que vòus buscau,
 Siáuli son servidor;
 Dejutneu ab gran amor,
 Voreu cuánt prest lo trovau.

Cristofol. Dejutnar cèrt no podré,
 Puix es tan gran ma presència;
 Donaume altra penitència,
 Pare, yo la cumpliré.

Ermitá. Puix dònchs á aquell riu aneu,
 Y passant leurs passagers
 De dos, dos, ó de tres, tres,
 Assó es cèrt serviu á Deu.

Cristofol. (*Canta.*) Pare benèit,—yo soch content
 De obeir vòustro—sanct manament;
 Que per assò—yo soch donat
 A cumplir vòustra—sancta voluntat.

Leurs Romers venen cantant:

A estos pobres peregrinos
 Que van á Jerusalem,
 Mándeseles hacer bien,
 Mándenles dar caridad, etc.

Y dihen á Sanct Cristofol al vore lo riu:

¿Vòl per caritat—passar esta gent,
 Que romers ne van—de ponént á orient?

Altres dihen:

¡Féunous caritat,—Cristòfol famós,
 Pássannous en braços—riu tan caudalós!

Passántlos de una part á altra, apareix Jesus.

Cristofol s'agarra á una palmera.

Jesus. ¡Cristòfol, passam l'aigua!

Cristofol. (*Canta.*) ¡O infant petit!—
 ¡Cuánt ne pessau...!
 ¡Par que tot lo mon—ab la ma portau...!

Jesus. Tú ho dius.

Deixa á Jesus á l' altra part, y diu lo
Ermitá. Puix encara ous vullech més dir,
 ¡O fill meu! per caritat:
 Cuant vejau eix arbre florir,
 Y son frut gròs y granat:

(*Canta.*)

Ya habreu guanyat lo sant reinat.»

—

Finalisa així; mes antes
 D' acabar la relasió,
 Uns pélegrins que pechines
 Pòrten y enflocats bastons,
 Y sombreròts y altres còses
 Que no els se les veuen tots;
 Despues qu' al *siñor* de casa
 Si han tret una *péla* ó dos,
 Un *paso de ataque* tòquen
 En un *caragol* redó,
 Y traent uns *carchots* cucos
 Pera sacudir la pols,
 Peguen á fuchir, la esquena
 Cluixint als espectaors.

—

Aixina, escrit en nòstra dolsa llengua,
 Rodechats els actors de chent curiosa,
 Esta sensilla tradisió piadosa
 Se vá representan per los carrers.

Volgué sèrt munisipi suprimirla,
 Evitar desichant tot mamarracho;
 Mes, cuant atres s' en fan, ¿quí tindrà empacho
 En ferne, en cas de sero, un atre més?

LA PROSESÓ DEL CÓRPUS.

Si tots forem así iguals,
¿Quí portaria els chagants?
El filósofo chepa.

I.

Tot gòig y content respira,
Y en reedor del Micalet
La chent que s' achunta admira;
Qu' en vindre Còrpus, delira
La tèrra del tabalet.

Corre á la siutat llauchera
Tota la provinsia loca,
Fent de cada carretera
Un riu de chent forastera
Qu' en Valensia desemboca.

Y en el tumulto de chent
Que atròna el aire impasient;
De espentes, faches, clamors,
Cares, traches y colors,
Hiá una mescla sorprendent.

En seguida de dinar,
Si á vestirte t' apresures

Y t' en vás á pasechar;
Cada carrer es la mar...
Pero de caricatures.

Per la costum obligat,
En dia tan señalat,
Vá el matrimoni aburrit
De tots els chiquets seguit,
Renegant per la siutat;

Si éll se queixa d' un uñero,
Gruny ella de una chafá;
Y el mal humor sicatero,
Fá qu' els chics en cá puñá
Vachen ballant el bolero.

Pa no pèdres els grandasos,
Ván agarraets dels brasos
Sèt ó huit llauraors en fila;
Y aquella bestial anguila
Tira á cuansevòl de nasos.

Olént á all desde una llegua,
També en lo seu soldat crehua,
Pegant colsaes la churra;
En més fòrsa que una burra
Y més ánques que una hegua.

Y la llecha y la bonica,
La casá y la fadrineta,
S' apañen una miqueta;
Pues, per si pica ó no pica,
Trahuen lo de la caixeta.

Estrenar el vestit nou
En este dia es presís;
Afechirse algun postís
Y apegarse al front un rís,
Pa qu' estiga el moño tòu.

La que no té novio encara,
Mes que siga llecha y rara

Gastar no li dona pena,
 Y per estrenar, estrena
 Hasta el color de la cara.

Si aixó no basta, franchetes
 Se deixa per lo frontet...
 Sòls li falta un lletreret
 Que diga:—«Es venen brochets
 Pa emblanquinar la paret.»

Pero chunt á la *pifienta*,
 Que desde 'ls pèus á les trenes
 Dú un carrer de Malaenes
 De penchollels y ornamenta,
 Tan lujosa com coenta,

Vá una chica com un sòl,
 Y més blanca qu' un llansòl
 (Pero no de carboner),
 En una sal y un saler
 Que arrebatá á cuansevòl.

Y va l' agüelo chiquero
 Darrere d' aquell lusero,
 Més perdut que Carracuca,
 En un bisoñé ó peluca
 Com un casco de bombero.

Perque al vore grasia tal
 Que socarra en mig l' invèrn,
 Confesa el vell y el chaval
 Que no es coneix qu' el gobèrn
 Nos hacha puchat la sal.

Y pare, fills y muller,
 Agüelo, chaval, fadrina,
 Llauraor, churra y artiller,
 Que fan de cada carrer
 Un riu qu' òl á chamusquina;

Tots com qui vá al *chubiléu*
 Més escarotats que llòques,

S' en ván á pás de corréu
 A la plasa de la Sèu
 A vore mòure les ròques.

II.

Rosquilletes y almendraos
 Als chics tenten y á la bolsa,
 Y aigua en llimes, un pòc dolsa,
 Qu' élls ya dihuen que se-vá.
 Y en més greñes qu' un apòstol
 Y amostrantnos la panera,
 La descalsa galetera
 Per la vòlta cridant vá.

En la plasa de la Herba,
 Entre espentes y trompaes,
 Ahon les mules enflocaes
 No s' en párten en dengú,
 Sòls per voreu molts curiosos,
 Entren, ixen, van y tornen;
 Pero apenes les adòrnen,
 L' asòt reina y singla á algú.

Polles, pollos y pollastres,
 Criden, corren, malaixen;
 Y del rògle bufant ixen
 Com les mules, al galòp.

Y el que cria bona pancha,
 Igual qu' el mestre d' escòla,
 Com uns galgos piquen sòla,
 Qu' el dimòni ya 'ls vá próp.

· · · · ·
 Mòu la ròca; guía l' amo
 En destrea y en donaire;

Flòrs y dolsos van per l'aire,
Y hasta balla 'l mateix sant.

D'entre comes els granujes
No t'els lleves mes qu'els mates;
Y hasta et lleven les sabates,
Les roñoses replegant.

Y cuant pasa de les ròques
La revòlta chent furiosa,
Veus á alguna mig plorosa
Qu'el palmito li han trencat;

O, tal vòlta, feta á raixes
Dú la nòva mantellina:
Pero tanta sarrasina
Ya en les ròques ha pasat.

III.

Despues entre fileres de caires
Y balcones en damascos y floreros,
Vá tot Déu embobad en les chicòtes
Fentlos la mona.

Y moltes hián que valen un impèri;
Pero alguna també, que entre bollaos,
Franches, borles, pencholls, flòcs y atres herbes
Vá feta un mico.

Ya les tropes cubriren la carrera;
Dos carros la enramá per tèrra escampen:
Tot respira ambrosía y matapusa,
Tot gòig respira.

Els apòstols, vestits de *mantecueles*,
Per convertir als hòmens afanosos,
Predicant la doctrina del de *vino*
Van per tabèrnes.

Y ensalsant al Altísim hasta el colse,
Y el colse hasta que casi es pèrt de vista,
Mirantse en los ulls térbols repetixen;

«¡*Esta es mi sangre!*»

Els sants Evanchelistes pera el llibre
Poder omplir, demanen llapiseres:
Y tantes lletres fan, que moltes vòltes
Páren fent *eses*.

No es extrañ que *Josué* tirant un duro
A la hermosa *Judit* un dos li pague,
Que una gorra á *Noé*, *David* li pegue,

Y ¡ay d' éll si lladra!

Qu' al *Bou* la sanc als cuernos li s' empucha,
La *Mula* s' enrosina, á despartirlos
L' *Anchel bobo* se fica, y tots al hòra

Páren á còses.

Qu' este escarni de Deu y els seus mistèris
La costúm autorisa, y es ben raro
Que tan llechos llunars á tan gran festa
Donen caràcter.

IV.

Ya del ram-pataplan l' armonía
De tots desichá,
Fá qu' aumente per punts l' alegría
Del còr valensiá;
Al ohuir la sonar la chicalla,
Felís canta y balla;
Y aquells que patixen
La broma seguixen,
Y tots repetixen
La alegre toná;

Tararirá, tarira... rá!
 Peret sent vá.

—

El *pifente*, d'almiscle qu'apèsta,
 Qu'en llòc de servell,
 De *mantoquia* dú plena la tèsta
 La ròba y tot éll,
 Vá dabant del pendó y banderòles;
 Y fet un batsòles,
 A aquella que empoma
 Requiebra y embroma,
 Si feta una *Moma*
 Li tira una ullá;
 Tararirá, tarira... rá!
 Peret sent vá.

—

Ya els *chagants* peguen bots y sacsaes
 Dabant d'un balcó,
 Y á les polles qu'están asomaes,
 Fan riure amuntó;
 Mes dels *nanos* ohuint les postises,
 Pa no rompre en rises
 Les tontes treballen;
 Y encara que callen,
 Qu'els *nanos* els ballen
 Yo sé que els agrá;
 Tararirá, tarira..... rá!
 Peret sent vá.

—

Van despues moltes andes y còses
 Que tot lo mon sap,
 Y se senten bestiaes molt gròses
 Del ú al atre cap;
 De fonteros ne vá una patrulla
 En alba y casulla;

Y moltes chiquetes
 Pegant panchaetes,
 Duent bandejetes
 De flòrs en la má;
 Tararirá, tarira... rá!
 Peret sen vá.

Vé despues el sagrat carnistòltes
 Fent riure á la chent,
 Y l' *agüelo colom*, moltes vòltes
 De veres caent;
Militars, com si no en assistiren;
 Pues molts no mes miren
Donde hay una hembra,
 Y en veu chens contrita
 Li dihuen: «*bonita!*»
 Y es queda afrontá; (?)
 Tararirá, tarira... rá!
 Peret sent vá.

Mes Valensia si fá un mamarracho
 El lá en tot lo lleu,
 Y en tot veu el festiu populacho
 Un cántic á Deu;
 Per aixó en lo que al cult s' encamina
 La fé predomina,
 Y el gust á una vòra,
 A aquell Deu qu' adòra
 Tan grans y pomposes
 Les festes li fá,
 Qu' en tots temps de siutats relichoses
 Modèlo será.

LA HUITAVA.

Es tan llarga la Huitava,
Que pareix que may s' acaba.
Quélo.

I.

Tranquila ya la siutat
Y llunt la chent forastera
Que omplía els hostals y fondes
Vida donantli á Valensia,
Continúa la *huitava*,
Gòig de la chent pinturera,
Molt espesialment d' els *fleuris*,
Planta que sempre vecheta...
Al calor de prosesons,
Retretes, festes d' iglesia,
Ahón acudixen les chiques
A exhibirse; y esta esena
Sòl pasar en moltes cases
En quant esta funsió aplega:
—«Mireu, dònes, que es mig dia,
Diu el marit.—Tú, Pepeta:
Arregla pronte esta casa
Y tots els trastos replega;

Mirá que vindrán enchorn,
Asó será una bodega,
Y son criticones. Pepe,
¿Tens feta la llista eixa?
Tinc que demanarli á Tòni
El servisi y la ponchera.
Conque díguesme, Pepico,
¿Cuánta chent en llista resa?»
—«Paré, así son vinticuatre.»
—«Bueno. Pues tú, Filomena,
Ves á casa Doña Rita,
Que ya saps que nos aprèsia,
Y qu' et deixe el cubertor.»
—«Chico, no em dones jaqueca,
Yo no li demane rés.
Vés, pòsa la papeleta
Del empeño en lo balcó,
En llòc de gastar fachenda
En còses que no son teues.
Además, ¿cóm vols tú qu' ella
Nos deixe el seu cubertor
Tenint en casa la festa?»
—«Que te deixe el més vellet.»
—«¡Pues tú mous pòca faena!
¡No has convidat masa chent!
¡Vinticuatre! ¡Mare mehua!
No en té més un batalló.»
—«Chica, no sigues goleta;
¡Estic tan relasionat!.....
Pepe el de la botigueta,
Que ya saps qu' el pá nos fía,
M' ho digué, y ya veus, ¿quí es nega?
Además ve la modista,
Qu' es convidá ella mateixa,
Y pòrta á la filla, al novio

Y á un chiquillo calavera,
Que li sòl fer *corrococos*
Y li fa olvidar la pena
Del dòl del pòbre marit.
Ya saps que té una llengüeta
Molt bona pa un clarinet;
Que dinés al rèdit deixa
Y que lin debem nosatros
Un pico!... res, ves y negat,
Y vé y nos arma un insèndi
Y en un sofocón m' ofega.
Con que no se descuideu,
Avívat, la casa arregla;
Que no tinguen que parlar:
Cumplits mes encárrecs deixa,
Que yo m' en vaig á afaytarme.
¡Tindrè la camisa neta!»
—«Neta, sí, mes val tan pòc,
Está de forats tan plena,
Que no la puc apanar.»
—«¡Por vida! ¡Pos bona es esta!
¿El còll que duc está blanc?»
—«Sí.»—«Pues trau la corbateta
Clara qu' es un poquet ampla
Y em tapará la pechera.
Adios. Pero avívat, dòna,
No estigues tan satisfeta.»
—«El satisfet eres tú,
O la pancha tens ya plena
Cuant en preguntar no penses
Si es mencha huí así ó no es mencha.»
—«¡Cristo meu! Son un castic!
¿No tens dinés?»—«Ni una pesa
Del gos, y els chiquets demanen
Y del foguer no es menecha

El gat en tot lo sant dia.»

—«¡Pero huí chica, quí pensa!...

¡Esta vesprá hiá refrese!»

—«Pos mira, ves tú y refresca;

Nosatros volem menchar,

Qu' es lo que més alimenta.»

—«Vosatros no pasareu

Un dia en la pancha neta

Per ningú. Chas dos quinsets,

Fes botifarrons en seba

Y dona á dinar als chics.»

—«¿Y el pá?»—«De la botigueta.»

Y allá s' allarga nostr' hòme

Sens pensar mes qu' en la festa,

Mentres rabia la familia,

A afaytarse. Despues pega

Dret á buscar un servisi

Que deixe á la chent contenta,

Y en casa Tòni no encontra

Mes que al tot una dotsena

De gòts y copes, y encara

Cadascú de sa manera.

A buen hambre no hay pan duro;

Se conforma y ho replega.

Pòt ser que no vinguen tots,

Se fá conte; la ponchera

Me traurá de compromís

Si acás el dimòni intenta

Que no ne falta ningú;

L' òmplic de sevá y servesa,

Córreguen seguits els gòts

Y ú despues del atre bega.»

II.

Replegats els chirimbolos
 Que Tòni de mala gana
 Sòl deixar, perque se pensa
 Que en descomunal batalla
 No ha de quedar gòt ni copa
 Que no pòrte una descàrrega
 Qu' el desmorrelle ó el trenque,
 S' en va nòstre hòme á sa casa,
 Y en la taula de ventalles
 La comisió desenvaina.
 La muller mira aquells trastos
 Y se riu de bona gana,
 Al vore que no n' hiá dos
 Que tinguen ni semechansa.
 —«¡Sí que te vas á lluir!
 Li diu al fí en molta guasa.
 ¡Pareix la jota del dos
 El servisi!» —«Vamos, calla,
 Que no estic pera indirèctes.»
 —«¡Indirèctes! ¡Deu me valga!
 Tú ya saps que no acostume.....
 ¡Y ell está curiós!» —«Descansa,
 Que entre tú y la chica al punt
 Queda més nét qu' una espasa.»
 —«¡Vas á quedar com un hòme!
 Mira, así hiá un gòt sinse ansa,
 Este es de la última mòda,
 D' els que més s' estilen ara!»
 —«Mira, no em buides el cap,
 Que ya pera broma basta!»

—«Chico, pues, ¿y la ponchera?
 Valdria més en la safa
 De llavarse, fer el pòrch,
 Y manco te se burlara
 Eixa chent tan criticona
 Que sòls busca de baldraga
 Refrescar. No sigues tonto,
 Esta esprá la pòrta tanca,
 Anemsen á berenar
 Y en un moc d' á micha vara
 A tots t' els deixes.» —«No, chica,
 Pos ma que tindria guasa!
 ¿Y qu' es diria de mí?
 Hòmes com yo, la paraula
 Que donen, saben cumplirla.»
 —«Te penará.» —«¡Chica, calla!»
 La muller replega els gòts,
 Dins de la ferrá els encaixa,
 Y vinguen fregons en ells
 Mig hòra *toma que daca*,
 Hasta que al fí els trau á llum
 Y els va formant en batalla,
 L' hòra esperant de l' acció
 Pa presentarlos en taula.
 L' hòme se mira al espill
 Y se pòsa una corbata
 Que tape de la camisa
 Totes les táques de grasa.
 Y tranquilo espera l' hòra
 De que vinguen, que no tarda.
 Encara el vòl de campanes
 No ha donat el crit d' alarma,
 Ya sòna la campaneta
 De la pòrta de l' escala,
 Obrila de par en par

Y se presenta una estàtua,
Que parlantli en castellá
L' enrolla en cada paraula,
Y de cada seba, deixa
Vixc al lusero del alba;
Cuant es sòls un estafermo,
Un gall de garbera en falda.
—«Muy buenas tardes, señores,
¿Qué tal, cómo va eixa gana?»
—«Nosotros bons, ¿y vosté?»
—«Tal cual, tal cual: niña, pasa,»
Y entra una *niña* enflocá
Que pareix un ninòt d' auca
Y darrere d' ella el novio,
Y sinc chiquets.»—«¿Ningú falta?»
Diu el amo en molta sorna.
—«Ahora vendrá la criada
Y los niños de Pepita,
¿Sabe usted? la militar,
Qu' es muy amiguita nuestra.»
—«¿Y por qué se queda en casa?»
—«Esperaba una visita
Y es de su deber esclava;
Mas si desocupa pronto
Ya vendrá.»—«¡Valgam Sant Ana!
¡Pues si tots venen aixina
Será la casa una gabia!
Ya em pena haberlos dit res.»
En asò s' òu en l' escala
Un gran tropell de tacons
Y ruido de sarasa
Arrastrant per les parets,
Y es qu' un atra faramalla
Aplega chunt á la pòrta
Y en la sala se li encaixa.

Es un atre convidat
 Y la consiguiént comparsa
 Que á vore van la funsió
 Perque li han donat paraula.
 A molt pòc n' aplega un atre
 En sinc ó sis més. La casa
 Es un campo d' Agramante
 Ahón no s' enten lo qu' es parla.
 Caires ya no ne queden
 De les seues ni les que ampra,
 Y tot son murmuracions
 Y dir:—«¿Pa qué convidaba
 Tanta chent?—Ya no es pòt viure,
 Así de calor s' abrasa.»
 Pa postres sòls ya un balcó
 Y á aquell la chent s' abalansa
 Buscant tots el millor puesto
 Y armant infernal escama.
 Tots com pòden en muntó
 En lo balcó s' están, hasta
 Que ya ha pasat el *piquete*
 Que darrere el pàlis tanca.
 Entre tant van els chiquets
 A revolcons per la sala,
 Entrant y eixint á la cuina
 Y fent un safor de casa.
 L' amo sòls menecha el cap,
 Mira á sa muller y calla
 Y ella li diu á la orella:
 —«Per tonto, toi asò et pasa:
 No tingues que fer refresc,
 Vachen molt enhòramala,
 Pues ya m' han posat un cap
 Mes gròs qu' una carabasa.»

La prosesó s' ha acabat,
El refresc se pòsa en taula
Y es imposible descriure
La confusió y saragata,
El arrastre de caires,
Y aquell ruidó qu' espanta,
Y que pera no entretindre
Y diro en una paraula,
Falten allí culleretes,
Gòts y copes y hasta taula,
Y tots s' en van marmolant
En lo refresc en la pancha,
Cuant pa convidarlos l' atre
Empeña el pòbre la capa.

III.

Atra essena diferent
Te llòc, pera el que se fija,
De la prosesó en la vòlta.
Ben sepillá la levita,
Y el sombreret de cantó
Y gran flòc al coll de llista
O tèla d' atra manera
Segons se pòt ó s' estila,
S' en ix al carrer el *fleuri*
En busca d' alguna chica
Qu' el mire així de soslayo
Y tancantli els ulls li diga:
—«¿A qué estamos? Si no es tonto
Seguíxcam vosté, seguíxcam.»
Ell se pòrta la má al còr
Y en ulls mig aiguats la mira,

Y rahonant entre sí
 Enseguida diu:—«¡Conquista!»
 La seguix, pues, afanós
 Buscant alguna chiripa,
 Pa dirli que está perdut
 Per ella, y que molt la estima,
 Y qu' es sa micha taroncha,
 Y atres lindees aixina;
 Cuant ella, qu' es més guilopa
 Que salá, y á la sardina
 No podria compararse,
 Qu' en salá li guañaría;
 ¡Ahón dirán que ve á detindres?
 Pròp d' alguna horchatería
 Pa que... la olor de la neu
 Vacha calmant la calina
 Qu' ella sent. El pòbre es pára,
 Darrere d' ella se fica,
 Y ella, al vórelo pasar,
 Li otorga alguna sonrisa.
 Ell sòl pendre pèu d' alló
 Y—«¡Qué boca més bonica!»
 Li diu mig entusiasmat.
 —«¡Ya la tenim!»—«No se riga,
 Qu' eixa boca es un clavell
 A mig obrir, y la fila
 D' eixes dents alabastrines
 Fan que per vosté patixca!»
 —«¡Ya es vosté bò! ¡Quína piula!»
 —«Abella voldrá haber dit,
 Y el ser abella m' anima,
 Pa buscar la millor flòr
 Y contarli ma fatiga.»
 Y aixina se pasa el rato,
 Y la prosesó transita

Entre *dimes y directes*
 D' alguna parella aixina,
 Hasta qu' ella, que ya es cansa
 De gastar tanta saliva,
 Sòl dirli:—«¡Quína calor!»
 —«Y está pròp la horchatería!»
 Respòn èll plé de congoixa.
 —«Ya veu, vaig en una amiga,
 Y això seria abusar...»
 —«Es observació molt digna,
 Pero això no impòrta res
 Pera aquell que á gust convida.»
 Y allà s' en entren, y es gasta
 Lo qu' el pòbre no tenia.
 Esenetes d' estes pasen
 A més d' algú, qu' es divisa
 Que les conquistes que fá
 Sòlen tornarse en mohina.
 A ú li fúrten un rellònche,
 L' atre pèrt una sortija;
 Y algú en lo puño en la boca
 S' estasia en una chica,
 A qui els flòcs del cap li tòquen
 De la teulá en la cornisa,
 Mòda qu' hasta en la *Chaganta*
 Fora de sòbra ridícula,
 Fent contorsions y piruetes,
 Y fentnos morir de risa.

A MISA DE DOTSE.

A misa á per abaecho.
L' arrapa altars.

¡Corren dotse! s' òu *tin, tan*,
Repicar á la campana.
Y á la iglesia, com Deu mana,
Diuen tots qu' á misa van.
Mes si poguera Sen Chuan
Dir cuánt vá del dit al fet,
Trauriem, devòts, en net
Per consecucions presisa,
Que no tots van á ohuir misa,
A Deu no siga retretet.

Eixir vorán de sa casa
Fet un musòl per les pòrtes,
Al que llargues hòres mòrtes
Mirantse les ungles pasa.
Mes com es cristiá de rasa
Y en no anar pecat comét,
El pereós com un cuét
S' en vá á la iglesia y... ¡qué risa!
Sempre aplega al... *ite misa*,
A Deu no siga retret.

Derramant sandunga y sal,
Valensianeta garbosa,
Allá va la *polla rosa*
En son vestit de percal.
Un agüelo carcamal
La seguix á molt pòc tret,
Y en això el curro Tonet
Apenes al vell divisa,
S' en entra y fá el *majo...* en misa,
A Deu no siga retret.

Chunt á la pila á una vella
Que li dihuen doña Marta,
Li dona un *pollo* una carta
Pera entregárlila... á ella.
Y en tal punt no es maravella
Que l' agüela al siñoret,
Una sita de secret
Li proporsione en Elisa;
Que p' això els dos van... á misa,
A Deu no siga retret.

Despues qu' en lo cornaló
Fica els cuéns de la verdura,
A espentes per l' apretura
S' en entra á misa un llauró.
Y cuant en gran devosió
S' achenolla en lo barret,
Se li despara un *masclet*
Qu' á la chent escandalisa;
Y al eixir diu: ¡ya tinc misa!
A Deu no siga retret.

Y van modistes coéntes
Ahon se deu tant de respècte,

Unicament en l' obchecte
 De lluir flòcs y pendientes.
 Trauen els *pollos* els lentes,
 Les miren, els fan l' ullet,
 Y lo mateix que un lluket,
 ¡Qué llástima de palisa!
 Ixen elles y ells..... de misa,
A Deu no siga retret.

En la cristiana intensió,
 També algú á la iglesia vá,
 De vore á quí fica má
 Pera deixar-lo á canró.
 Y á la primera ocasió
 Qu' un bobo pilla distret,
 El truhan al pòbre li ha tret
 Lo qu' en fam no economisa;
 Pues també el lladre vá... á misa,
A Deu no siga retret.

Y pues qu' els qu' ha señalat
 Ni s' esmenen ni s' acaben,
 Encara, devòts, no saben
 De la misa la mitat.
 Mes si cuant en llòc sagrat
 Buscant ú son *benifet*,
 Se desmanda, del collet
 No el trahuen de la camisa,
 ¡Val més qu' es queden sens misa,
A Deu no siga retret!

L' ESTIU.

En l' estiu, tot lo mon viu.
Adache valensiá.

¡Cálido aliento de infernal arpía
Que el mundo abrasas cual simoun fatal;
Estasió... del infern, qu' allá en tram-vía
T' endús mig cuit al infelís mortal!

Tu soplo ardiente marchitó las flores,
Las frescas galas del risueño Abril,
Deixánt p' alivio ó pa tormént, bacores,
Mosquits, palmitos y trachets de dril.

Tú al tálamo nupcial, la poesía
Robaste, y sus encantos al hogar;
Pues fás brotar d' ahon flors y amor habia,
Puses y... bichos, que nos fan ballar.

¡Bellas Peris de olímpica hermosura,
Odaliscas de asiáticos harems,
Cóm estèm de picors y borraura
Que pa rascarse no teniu prou tems!

Pródiga, Céres, por doquier desata
Sus dones, circundada de arrebol,
Y en corfes de meló esbarant la pata
Vá el millor patinero de perol.

El aura que impregnada en los tomillos
Solía entre el follaje susurrar,
Un ponent s' ha tornat qu' en cansonsillos,
Fá qu' aném, fets un asco de suar.

Yace el alma sensible del poeta
Mústia y sin himnos que entonar á Dios;
Y els cruels munisipals donant boleta,
Fan que en cada carrer pateche un gós.

El volcánico amor que en su alma ardía
Safo en las ondas apagó del mar;
¡Cuántes Safes bascoses hiá huí en dia
Qu' aburridos se tiren... á nadar!

Chipre, entre espuma de brillante plata
Vió la Citérea de la mar surgir;
Més de mil Vénus en sombrero y bata
Viu yo arrupides en la placha ahir.

¡Pecho mio, detente, no te abrasas
En loco amor!... Mas ¡ay! que herido estás;
Sí, corre; y agarrant les carabases,
En un escabusó partixte el nás.

Más que entre olas, flotando entre ilusiones,
Bogaba hácia las ninfas con placer,
Y al vórem, chillen, fuchen com les mones,
¡Recristo! y se escarota el galliner.

¡Infelice de mí! Neptuno fiero
Manda vengue á las sílfides Pluton,
Y un guindilla m' envien y un barquero
Que m' agafen per bruto y tontorron.

Al Estío, Pluton, los rayos cede;
Y al justo enojo de la cruel deidad,
Pegant becaes baix la estora em quede
Plé de mósques, bascó y entresuát.

De la luna al fulgor, la turba inquieta
Que insensato en las olas hice huir,
De gases plena y flócs va á la Glorieta
Més coenta qu' un all, volen lluir.

Y acabo yo, esperando el crudo invierno,
Pulsando, frito Estío, mi laud:
¡Ay. Estiu del dimóni, vés al cuerno,
Vés á la,.. gloria, que nos has perdut,

LA NIT DE SENT CHUAN.

La matiná de Sent Chuan,
Cuant la chent s' alsa de punta,
Aquell qu' en ví va chitarse
En aigua se desdichuna.

Lepis-méc.

Del aña, llevantse de Nadal la vespra,
La nit més viva d' entre mil qu' en pasen,
Es la que porta per dabant festivol
Chuñ vinticuatre.

Ni may es fosca, ni enchamay es trista,
Ni meñs du pluches, ni nos vé en tronaes,
Que aquelles fòrtes per Pasió sòls venen,
Per Sèndra y Animes.

En ella sempre ó archentada lluna
O estrèles roses els espais esmalten,
Qu' el sèl en festes á Sent Chuan li pòsa
Les llumenaries.

Nit es alegre, portentosa y bona,
D' ànchels y bruixes, y de fer les cartes;
Nit de fer pròbes y de traure enchisos
Y endevinalles.

La chent en ella se belluga tota,
Y, ó cuentos conta congregá en les cases,
O al camp eixintsen tontorróna aguarda
Mil guilindaines.

Y aixina en ánsia hasta les dotse espera,
Perqu' eixa es l' hòra en que se fan milacres,
Y òu el rellònche, y en lo còr li peguen
Les campanaes.

¿Vorer voldries lo qu' entonses pasa
Pels teus ulls pròpis? Si tingueres ales
Dabant la vista t' ho posara pronte
Fent un viache.

¿Les tens?... pues vinga; ya nos puchen... ¡upa!
Volant ya estesos s' encontrem en l' aire,
Y, encá que siga de cornisa y gròsos,
Ya som dos ánehels.

El mon bullintne á nòstres pèus s' escampa,
Tot vás á voreu; pera els ulls distansies,
Parets y techos, com si no n' hi haguera:
Ells tot ho pasen.

Mira allí un rògle de chiquets que ròda
La taula, pròxim ahon s' asenta el pare;
Ningú ne plòra, ni en chitarse pensa.
¿Saps lo que aguarden?

Que tòquen dotse. De la Sèu apenes
Contents escolten la veuhota grave,
Y tots ya criden y palmetes peguen,
Salten y ballen.

La ú el gòt d' aigua presurós acòsta,
Ya la cullera pa 'l meneig té l' atre,
Y este l' òu trenca, mentres tots li criden:
—«Chè, no l' esclafes.»

Ansiosos busquen el bonico barco
Que tots els dien que se fea al batre;
La llum acòsten, lo del gòt menechen,
Pero es debaes.

Riñen entonses, y la culpa 's tiren,
Que si eres torpe, que si espay no anabes,
Y allí al pòc rato, chunt á l' aigua bruta,
De sòn se cahuen.

Mes ¿veus en grupo tentadores chiques
Qu' al vent esteses les sedoses mates,
Alfalsos busquen qu' en verdenques ones
Van engrunsantse?

Mira cóm cullen de la herbeta tèndra
Els brots que mustien pels cabells pasantsels,
El cap refresquen y de vèrt s' el omplin.
¿Serán locaes?

¡Ah! no, qu' el moño cap abant partinse
Enfront la barba pels costats se trahuen.
¡Cóm s' el medixen! pero res, se queda
Tant curt com antes.

Pues arrepara, un moñicòt les dònesh
De una figuera entre els dos tronchs cómpasen;
La trencadura que li curen diuhen:
¡Fòra vendaches!

Mira aquells chóvens: falaguera cullen,
Fulletes trenquen qu' en caixetes tanquen.....
¡Cóm se la estimen y la pòsen fonda
Dins les bolchaques!

Ensòmits dona de amoroses diches,
El còr ablana de les chiques guapes:
Polvos en ella, vòlen fer qu' enchisen,
¡Deu que m' els guarde!

Que si ells encontren sobre neu rosada
Dos ulls que pillos cariñosos parlen,
Sense més polvos, enchisats, tísichs
Queden en l' acte.

¡Pues y en la placha? de la mar les ones
Dols com marmolen á Sen Chuan li canten.
¡Cuánts de roglillos! ¡Cuánta chent se pòsa
Baix de les barques!

Alguns se chiten, mentres atres menchen;
Els vells rahonen, cuant els chovens ballen,
Y aixina alegres de les dotse conten
Les batallaes.

Entonses ixen alifachs y potres,
Al aigua esperen les nohuètes comes,
Y adins s' en entren y els malets se mullen
Tots arisantse.

Al cap d' uns dies, en lo bañ que prenen
Y una resèpta qu' els dotors els manen
Els mals se curen y el favor en resos
Al sant li paguen.

En fí, tots crehuen que la nit té mèrits;
¿No veus? uns ohuen les anòus cóm cuallen,
Les flòrs moraes dels cardets punchosos
Veuen els atres.

Hiá qui consulta del sedás la pròba,
Hiá qui en la lluna mil señals veu clares,
Y acás qui aserta en corfollets de seba
Si l' añ es d' aigües.

Tots, tots encontren mil motius de sòbra
Qu' en nits com esta tontechar els fasen,
Qu' al cap tots vòlen á lo que ha de vindre
Tráureli el rastre.

La causa es esta de que en tal velada
La chent moguda ni en la sòn repare,
Y estiga plena de embolichs y cuentos
Y saragates.

Qu' en l' añ, llevantse de Nadal la vespra,
La nit més viva d' entre mil qu' en pasen
Es la que pòrta per dabant festivol,
Chuñ vint y quatre.

LA GLORIETA.

Vingueren bascoses
Les nits caloroses,
Que trauen de casa per fòrsa á la chent
Y s'òbri coqueta
La fresca Glorieta,
Brindant als *pollastres* festiu alisient,
Ahon plenes d'agovios
Esperen als novios
Les chiques boniques qu'es vòlen casar;
Lluïnt clares batistes
Y gases y llistes
Capolls y atres ènses del art d'engañar.
Ahon sense vergoña,
Pa no criar roña,
Se baña á la lluna la pancha el *Triton*
En l'aigua dels nasos
D'aquells pardalosos,
Que dos ixeringues pareixen que son.
Comensa la banda
Marsial una tanda
De walsos y polkes qu'alegren els còrs;
Y allí dols t'amèles

Mirant les *estrelles*,
 Ohuint armonies entr' abres y flòrs.
 P' el mig, per les bòres,
 Se pasen tres hòres
 Donantli á porrillo al dimòni que fer;
 Pues talla la llengua,
 Del pròxim en mengua,
 Més qu' una modista patrons de paper.
 De fèrro en cadires
 S' inventen mentires,
 S' arregla l' España y Europa á compás;
 Y baix d' una acasia
 Se fa diplomasia,
 Qu' allí tot hu aclara la gran llum del gas.
 La chent més planeta
 S' arrima á l' ombreta
 Fuchint testimonis que dona un faròl;
 Y en més durs asientos
 Se conta el seus cuentos,
 Ó fuma, ó s' emboba, ó fa..... lo que vòl.
 No falten panarres
 Qu' ohuint les chicharres
 D' *Il ballo* á un cantábil fan duo á ronquits;
 Y prenen la taba
 Chorrantlos la baba,
 Y en mig corasero no ensés en los dits.
 Así hiá una agüela
 De flòcs y *pamela*,
 Y en més pelendengues que mula en els bòus,
 Allá dos..... *terreros*
 Pareixen banqueros,
 Segons se pasechen de ternes y tòus.
 Veus una morena
 Que 't fa entrar gangrena,
 Despues una blanca que 't pucha hasta el sèl;

S'asenta la *bella*,
Y tú al costat d'ella,
Y menches entonses coquetes en mèl.
En dolses paraules
Li dius quatre maules
Y al pronte et contesta:—*¡Jesus, qué calor!*
Y es qu' en lo còr d'ella
Ta veu li ha fet mella,
Qu' al pit ya li pucha la flama d'amor.
Sòls de este paisache
Me dona corache
La mòla furienta de chiques y chics,
Que, més que rabiosos
Semechen als gosos,
Corrent entre cames com mals enemics.
Golondros que haben
Encara, y ya saben
Enchorn còm s' adòba del mon l' ansisam,
Pues veus en els nenes
Algunes esenes
Qu' ubèrta la boca te deixen un pam.
Fet este entrecoma,
Seguixca la broma;
Así òus que se queixen, allí òus un *pecat*:
Requiebro, colsaes,
Dulsures, miraes;
Allò es, si be hu mires, un coche parat.
De grates sorpreses,
De tèndres promeses,
Suspirs y esperanses el temps arribá;
¡Primer blat no sembre,
Qu' al vindre Setembre
La qu' es huí fadrina no siga casá!
Aneu, la Glorieta
Vos brinda fresqueta

Pollastres y patos á mils pa elechir;
No pasen agovios
Per falta de novios
Les chiques que vòlen de penes eixir.
Penchen la guitarra,
Que ya s' encatarra,
Vorém la Glorieta si em dona atre cant:
Ya en vèrs ó ya en pròsa,
Yo crec que la còsa
Se presta pa mòure la llebre bastant.

EL MERCAET DE LA SANC.

Chuliol, si dona ni caragol.
Nec, nec.

Allá van mascle y femella,
Cada ovella en sa parella
Pasechant,
A comprar cuansevòl còsa
En lo mercaet qu' es pòsa
En la Sanc.

Costum es qu' al novio pica
Ferli esta nit á la chica
El *mocaor*,
Y entre flòrs y fruta rara,
Li còsta un ull de la cara
La funsió.

Qu' ella sens vorer si michos
Pa satisfer sos caprichos
Té el chaval,
Son amor posant á pròba,
Tot ho vòl així qu' es tròba
En la Sanc.

Gòig li fan, si estás pa bromes
 Les bresquilles, peres, pomes
 D' agre-dols;
 Les taronchetes porcunes,
 Codoñetes, ñésples, prunes
 Y... codoñs.

—
 ¡Tot l' abellix! S' heu emporta
 Tot en los ulls: vòl mig hòrta
 Carregar;
 Pues es son gust que les *chapes*
 De gastarte no t' escapes
 En la Sanc.

—
 ¡Quín compromís! ¡Quíns apuros!
 Si en llòc d' un parell de duros,
 Uns menuts,
 Cuant á ser rumbós tot tenta,
 Pa obsequiar á ta parenta
 No mes dús!

—
 May de paraula t' obliga,
 Mes mirant pareix qu' et diga:
 «¡Feste abant!»
 Y tirant má á la bolchaca,
 ¿Qu' has de fer? Pagar la taca
 En la Sanc.

—
 Allí está la sicatera
 Valensiana panollera,
 Còs melós,
 A qui en lo teú tròs de lluna,
 Vas y dius:—«Tòrremen una...
 Del repóm!»

Y et tòrra, feta una loca,
Panolla que per sa boca
 No ha d' entrar,
Y está mentres tant la pòbra
Denteres patint de sòbra
 En la Sanc.

Li la págues, te la dona;
—«Pren uns granets,» la pichona
 Tehua et diu:
Rosega despues y calla,
Y en uns cuants granets et talla
 El melic.

Pero t'en vas fet un diable
Cap al cau, inconsolable
 Recordant,
Que d' una roin panolleta,
T' han bufat micha peseta
 En la festa de la Sanc.

¡AL CABAÑAL!

¡Quína calor! ¡Quína basca!
Yo he perdut el apetit;
Una faba huí m' ha ixit.....
Y cuant pica, ¿quí no 's rasca?
Diuen que tot lo mon viu
En l' estiu, y es gran manía,
Pues yo veig en este dia
Que tots rabien en l' estiu.
Aquell crida: «yo m' abra-se.»
L' atre: «tot, estic bañat.»
L' atre, que es resincasat
Diu: «si yo hu sé no me case.»
«Ya está un hòme pròu ensés
En la flama del amor,
Y la siñora calor
Ve pera cremarme més.»
Si tens novia, ya estás be;
Palmito li has de comprar,
Y despues l' has de portar
A que refresque també.
Y si es algo siñoreta
Y la crema sòl que brilla,
¿Quí no compra una sombrilla

Pa que quede satisfeta?

Si per el Mercat pasant
Veu ella els melons d' alcher,
¿El novio qué té que fer?....
Comprar un meló al instant.

Y mentres del meló el pes
El fa anar á tropesons,
Li diu: «hiá uns atres melons
Que t' agradarien més.»

—¿Tú qué saps?—No he saber!
Y que hu sapia no 's estrañ
Pues hiá melons de tot l' añ
Que son millors que els d' alcher.

En fi, tot son compromisos
Y gastos, y en tals agovios,
Tots els bolsillos dels novios
Queden flacs com uns cañisos.

Pero la fulla chirem
Y vecham l' atre costat:
No 's l' estiu tan desdichat
Que tan sòls mals encontrem.

—¡Así! ¡tres asientos, tres!
(Diu cridant un tartanero):
¿Pucha vosté, *caballero*?

—Sí, (diu el novio cortés).

Y puchen en el instant
La novia y novio primer,
Y la que sògra ha de ser
Pucha despues marmolant.

Ya tenim á la parella
Front á front y cara á cara;
La novia al novio repara,
Mentres éll repara en ella.

—¡Arre!.... y corre la tartana
Arrastrá per l' animal.

—¡Arre!!! ¡Al Grau! ¡al Cabañal!
¿Quí d' anar no tindrà gana?

Allí es fuig de la siutat
Y sa loca algarabía;
Allí hiá més alegría,
Allí hiá més llibertat;

Allí es disfruta la brisa
De la mar que vida dona,
Y porta tota persona
El recreo per divisa.

Allí es canta y es pasecha
En bona ó mala fortuna,
Y á la llum de aquella lluna
Ninguna dona hiá llecha.

Y acompanyat del rumor
De les oles de la mar,
Pòt el hòme sospirar
Y declarar son amor.

¡Son amor! ¡terrible mal!
¿Y no el curareu, hermoses?
Deixeu siutats caloroses;
¡Anem tots al Cabañal!

Anem; allí ham d' encontrar
Salut y dicha cumplida;
Una delisiosa vida
Podem allí disfrutar.....

Mes ¿ahón está la parella
De que parlabem? mireu;
Ya propet del Grau se veu.
¡Cóm se miren éll y ella!

¡Ay! ya s' acaba el camí,
(Diu ella).—¿Qué te sap mal?

—¿A mí? no.—¿Me hu dius formal?

—Formal...—Pues no hu crec així.
¿Per qué?..... Mes deixém estar

De novios impertinènsies;
Tenen unes retisènsies
Que..... pero més val callar.

Arribáren; ya han baixat;
El novio paga, y.... abant:
Mireulos; van pasechant:
Se sonriuen... ¿qué ha pasat?

¿Es qu' el aire de la mar
Dona als novios alegría?
¿Es qu' estant alegre el dia
Alegres vòlen estar?

Yo no sé; pero es segur
Qu' allí fa més gòig la dòna,
Y qu' es la vida més bona,
Y qu' es el aire més pur.

Yo no sé; pero es lo sèrt
Qu' el còr allí té valor,
Y si allí s' encontra amor,
Eixe amor.... ya no se pèrt.

Chiques que patiu del mal
Qu' es diu *ganes de casarse*,
Si voleu pronte curarse
Anéusen al Cabañal.

Allí, á la llum de la lluna
Que vos dona sèrt encant,
Anireu totes trobant
Vòstra suspirá fortuna.

Y en tant qu' en vòstre cabell
Chuen de la mar les brises,
Adorant vòstres sonrises
Voreu al rendit donsell.

Aneu, pues, no' s detingau;
El Cabañal visiteu:
Allí, chiques, trobareu
Salut, alegría y pau.

A L' AIGUA FRESQUETA!...

Lletreta.

Tartanero mòga,
Ya están totes dalt;
Chesús, qué calina!
Ni un pèl d' aire fá!
Cuidado no volque,
No córrega tant!
Qué basca! la ròba
S' apegà á la carn!
Pepico, no cáigues,
Pasa así dabant.
Doneume un palmito,
Qu' estic sofocat;
Fet vaig una sopa
Desde dalt á baix,
¡Adios la sistella!
Ya está el suc chorrent!
Remedios, Joaquina,
Mersedes, Pilar!
No te táques, dòna,
Mira lo qu' et fas!

¡Qué no tindre ganes
D' aplegar al bañ,
Y ohuir á la chica
Que pasa cantant:
*A l' aigua fresqueta
De la font de Gas!*

Tartanero, páre,
Qu' aném á baixar;
Com hiá tanta arena
S' atasca el caball!
No vullc que fatigue
Més al animal;
D' así á la barraca
No hiá més qu' un pas:
—Veu?—la cantonera,
La del *Nano fart*.
Allá á la caiguda
Del sol pòt tornar;
No cal qu' así vinga,
Aguarde als portals;
Mire que no falte,
Qu' allí farém cap.
Chiquetes, vos deixe,
Y als hòmes m' en vaig!
Tú, Pepico, vine,
Vine en lo papá.
¡Quínt ventet que corre!
Més pesetes val!
Pero... ya la chica
S' acòsta cantant:
*A l' aigua fresqueta
De la font de Gas!*

No vullc que me nòte

Ningú els alífac;
 Barraquero, dónem
 Calsonsillos llargs;
 Y á més un sombrero
 D' ales ben regrans,
 Y uns suros pa entrármén
 Ben adins remant.
 ¡Vorán si és qu' un hòme
 Sap ó no nadar!
 ¿Hiá barca d' ausili?
 ¿L' aigua está chelá?
 Guárdem el rellònche
 Y els dinés, so Blay,
 No fasa algun diable
 Qu' em deixen llampant...
 Reguitsa, Pepico,
 No chues de mans!
 Ya tinc micha càrrega
 D' arena en lo cap!
 ¡Que vas á ensegar-me!
 ¿Hiaurá un Barrabás?
 Ves, crida á la chica
 Que vá allá cantant:
A l' aigua fresqueta
De la font de Gas!

—
 Una balsa d' òli
 Pareix huí la mar!
 ¿Conque ya habeu totes
 Refrescat la sanc?
 Fòra de eixa plaga,
 De *clavells* que hiá,
 Que de 'l aigua t' alsen
 A picaes en alt,
 No hiá regalisia

Com el pendre el bañ,
Y luego en la fresca
Placha berenar!
Vingau y á esta llancha
Sentemse arrimats;
Tragau el avío;
Menchém y begám.
¡Pimentó y tomata!
¡Suquet d' empaná!
¡Quín appetit òbri
L' aigua de la mar!...
¡Chiques, cluix... té arena!
¡Ya ha ham fet salat!
¡Qué set!... ¡vine, chica!
Ya ve así cantant,
A l' aigua fresqueta
De la font de Gas!

—

Repleguém els bártuls,
Vinga, aném anant;
¡Pòbre tartanero!
¡May vos se fá tart!
¡Así ve á buscarnos
Cansat d' esperar!
Dispense, tio Sènto;
Ya pòt mòure abant.
¡Còm súa la pega!
¡No es pòt aguantar!
¡Cuant aplegue á casa
Nuetet me fas!
La Creu ya pasárem,
Ya estém á mitant.
¡Ay, quíns rots me puchen!
¡Yó estich marechat!
¡Sent una agonía

Desd' el pònt del Real!
En cá com á casa
¡Per fí, ham arribat!
¡Adios, tartanero!
Vinga enchorn demá;
Qu' un valensiá es pòsa
Bò en ohuir cantar:
A l' aigua fresqueta
De la font de Gas!

De Valensia al Grau, per el Ferro-Carril.

ARMONÍA IMITATIVA BILINGUE.

(EN LA ESTASIÓ.)

- Adios, Paco.—Rosa, adios.*
Afectos á la mamá.
—*¡Hola, Tío NÉLO! ¿ahón se va?*
—*Per un billet.—Préngan dos.*
—*Mi pecho de amar se inflama*
Al mirarla á usted.—¿A mí?...
—*Els billets están así.*
—*Anem, pues, qu'el bòu ya brama.*

(AL PUCAR AL TREN.)

- En usted, señora, veo*
Toda mi esperanza yo.
—*¿Ous eixa conversasió?*
—*Sí, ya va rato el jaleo.*
—*En pos de su huella iré*
Durante mi vida.—¿Sí?...
¡Qué tonto!—Yo puche así.
—*Pues yo al costat de vosté.*

(AL MÓURE.)

—*¡Ay! ¡ay!*
¡Jesus!
 —*¡Sen Blay!*
 —*¡Qué gust!*
 —*Señorita,*
Por merced,
¡Una cita!
 —*Calle usted.*
 —*Ya es menecha,*
Ya s' en va.
 —*Com la flecha,*
Correrá.

(AL EIXIR DE VALENSIA.)

—*¡Lo vé usted?*
Vamos ya.
 (Tra-ca-tric, tra-ca-trac.)
 —*¿Veus el tren*
Lo que fa?
 (Tra-ca-tric, tra-ca-trac.)
 —*Isabel,*
¡Por piedad!
 (Tra-ca-tric, tra-ca-trac.)
 —*Ya 'm fa gòig;*
Ya m' agrá.
 (Tra-ca-tric, tra-ca-trac.)
 —*¡Qué correr!*
¡Qué volar!
 (Tra-ca-tric, tra-ca-trac.)
 —*¡Chè, cóm fuig!*
¡Chè, cóm va!
 (Tra-ca-tric, tra-ca-trac.)

(PASO REDOBLADO.)

—*¡Perdí mi esperanza, perdí mi consuelo!*
 —*¡Cuál ruje la fiera con rabia y furor!*
 —*¡Cóm corre, cóm chilla! Si ho vera m' agüelo*
Diria qu' es còsa del diable machor.

—*El hálito denso que el mónstruo despide,*
Del viento en las alas se viene á perder;
Así la ternura que en mi alma reside
Se pierde en los ojos de ingrata mujer.

—*Dels hòus la gran plasa deixárem arrere;*
Caminen els abres y venen y van.

—*¡Qué còses inventen els hòmens, so Pere!*

—*Prodichis, Tio NELO, huí en dia se fan.*

—

—*La antorcha del genio que al mundo bajara*
Descubre á los pueblos más lato poder.

—*Si axina seguixen les còses, encara*
Que vòlen els burros, al cap podrem fer.

—*Risueña y hermosa se vé la pradera*
Que ostenta lozana su verde tapiz.

—*Y vore qu' el hòme, qu' avansa y espera,*
Per més qu' adelante, may pòt ser felís.

—*Del manto celeste la azul hermosura,*
De gozo extasiado podré contemplar.

—*¡Cuán tonto es el pòbre que rabia y s' apura*
Del mon el fandango fuchint de ballar!

—*Las rústicas chozas que atónita el alma*
Volando sorprende, perturban mi fé.

—*Allí veig un sèrdo que dòrm en gran calma;*
Gallines, pollastres y patos també.

—*El rio edetano que cruza la vía*
Se postra ante el génio que empuja al vapor.

—*¡Quín hòrta més fèrtil! ¡me dona alegría*
De pámpols y fulles mirar la verdor!

—*Del mar que en la playa sus olas humilla*
Ya vienen las brisas mi frente á besar.
 —Ya anem manco apresada; la máquina chilla;
 Señal de que pronte podrem abaixar.

(ALTO.)

—*¿No lo ves?*
Pára ya.
 (Tra-ca-tric, tra-ca-trac.)
 —Asò es sèrt.
 —Asò es clar.
 (Tra-ca-tric, tra-ca-trac.)
 —*Ya llegó.*
Va á parar.
 (Tra-ca-tric, tra-ca-trac.)
 —¡Para! ¡xoooo!...
 —Ya ha arribat.
 (Trac-tric, tric-trac.)

(ROMPAN FILAS.)

—*Hoy bajamos del tren; tal vez mañana*
Bajemos de la muerte á la mansion.
 —Sap, so Pere, el meu còs lo qu' em demana?
 Que li done un bon péntol de camon.
 —*¿Qué espectáculo, oh Dios! El alma mia*
Se eleva contemplando el ancho mar...
 —Deixem, deixem la musa pa atre dia;
 Anem, Tio NELO, anem á berenar.

UN VIACHET EN TRAM-VÍA.

CARTA DE BLAYO EL DE TORRENT Á PEP EL D' ALMUSAFES.

En Torrent á vintitres...
no m' enrecorde quín mes.

Espere t' encontres hò
Al resibo d' esta carta,
Ya qu' al escriuret asò
Sense fer arre ni xò
Está el teu amic Viñarta.

Hòme ¿hu creurás? me s' antoixa
Qu' estic més sá qu' ha 'stat may:
Poro ma muller me boixa,
Pos me s' ha quedat mig coixa
Desde el dia de Sen Blay.

Y segons el dicho diu,
Antic com les beseròles,
Que si un mal be á ferte chiu
Siga en ivèrn ó en estiu,
Casi may sòl vindre asòles.

Per això chustetament
Y afirmant lo que te dic,
Me s' anrochat el forment

Y el señor achuntament
Ha tret soldat á mon fill.

Al vorem tan compromés,
Me digueren: «hiá una aquensia
En Valensia, y per no res
Lil lliuren.» Prenguí dinés
Y diguí: pos á Valensia.

Tú serás bon testimoni
Qu' en ella no habia estat
Desde la mòrt del so Tòni
Fa dèu aïns, ¡chè, redimòni,
Cuánta y cuánta novetat!

Com desde dins á la pòrta
No cap la chent ya tan sòls,
Y cubèrt es lo que impòrta,
Han fet cases hasta en l' hòrta,
En los márchens y sequiòls.

Si les òbres qu' están fent
No hiá ningú que les pare,
Valensia aplega á Torrent:
Allò s' eixampla corrent
Com un riu quant ix de mare.

No seu tiren á la espala,
Pòt dir cuansevòl vehí,
Qu' han fet, y es deu tindre á gala,
Cada carrer una sala
Y cada plasa un chardí.

En ú que hiá pròp l' Audènsia
Estaba á les dèu del dia
Fumant en molta pasènsia,
Quant pasá una dilichènsia
Que li diuen lo Tram-vía.

Fiu una seña en la ma,
Tocaren una campana,
En un vell en sec pará,

Y encaixonat me viu ya
En aquell carril-tartana.

¡Quín moviment més suau
Y qué bonico es per dins,
Pintat de gròc, vèrt y blau!
Yo estaba fet un bambau
Mirant aquells colorins.

Un hòme en una gorreta,
Qu' en la mà duya un llibret,
Me doná una resepteta,
Yo li entreguí una peseta
Y me se cobrá un quinset.

En una gorra esplaná,
Aixina á mòdo de coca,
Guía ú molt sério que vá
En la manilla en la má
Y el chiulet sempre en la boca.

Estaba pensant per sèrt
En que habia pròu de llòc,
Cuant pará, y un tio molt èrt,
D' aquell carruache vèrt
Me feu pasar á ú tot gròc.

¡Cuánt de lujo anaba allí!
¡Casi estaba ya tot plé!
Yo á espentes ó com poguí,
En ú dels bancs m' asentí
Y á sò de chiulet mogué.

Me tocá tindre á la dreta
Un capellá, y a la esquèrra
Una tonta siñoreta
A qui li fea l' aleta
Un pollo qu' em doná guèrra.

Agarrat d' un correchòt,
Fentmos plantes de bolero
Y retorsense el bigòt,

El molt tròs de borinòt
Me va esclafar un uñero.

Pos y el capellá panchut?
Com de polvo ataconaba
Aquells grans nasos d'ambut,
Cuant soltaba un estornut,
De dalt á baix m' estufaba.

Baixí en lo Grau, y per fí
Com el qu' en gastar s' empeña
Se queda sens pa ni ví,
A Valensia m' entorní
En el carril d' espardeña.

Y á pesar de la campana,
Del chiulet, l' algarabía,
El capellá y tarambana,
Vaig fer de molt bona gana
Un viachet en Tram-vía.

De la quinta no dic res,
¡Chè cuánta lludria, yo et flic!
En la plasa é Sen Fransés
M' afaitaren els dinés
Y me va soldat el chic.

Conque... espresions á Pilar,
A la *Gróga* y al só *Gruga*,
Y tú saps que pòts contar
En que queda á ton manar,

BLAYO VIÑARTA LLETUGA.

LA FESTA DEL CÁRME.

Cuant ve la funsió del Càrme,
Tota la chent tant s'alegra,
Que meñs ballar en un peu,
Lo demés en tots s'observa.

D' un romans de sego.

¡Mare de Deu, Santa Mare,
Mare del fill del Etern!
¡Vèrche, la divina Vèrche,
Que per selestial decret
Eres reina de les vérches
Que adornen el firmament!
¡Mare de Deu, que volgueres
Donarme el inmens plaer
De poder dir: ¡Mare mehua!
Cuant te dic Mare de Deu!
Donam, ya que m' ha tocat
L' encàrrec d' escriure en vers
Lo qu' el pòble valensiá
Te huí per costum de fer,
Un raig d' aqueixa gran llum
Qu' et doná l' Omnipotent,
Y així lo meu curt inchèni
No el vorán tan curt com es.
Si tú m' ampires, confíe

Carmela que n' eixiré,
 Si no trunfant en l' ampresa,
 Per lo meing pasaoret.
 Que hiá en los fulls d' este llibre
 Noms de autors pròu eminents,
 Y et nesesite de veres
 Ròsa fina del roser,
 Que desde el Monte Carmelo
 Perfumes tot l' Univèrs...
 Y pròu, que si m' entretinc
 Me vindrá molt chust el temps;
 Conque així, vaig al asunt,
 ¡Mare mehua del còr meu!

—
 ¡Mireu, mireu, tots los còrs
 Rebòsen santa alegria!

Van al Càrme, ahon este dia
 Tot plé está de fruts y flòrs.

Presurós el pòble en masa
 Penetra alegre y content,
 En la gran nau del convent
 Que nòm li dona á la plasa.

La nit s' encontra serena,
 La lluna, com de costum,
 Desde el sèl derrama llum
 Pa donar brill á la esena.

Les campanes criden fòrt,
 Y el pòble diu sinse empaig
 Al crit que li donen: «¡vaig,
 Que aquella plasa es huí un hòrt!»

Els carrers son rius de chent
 Que fent en la plasa punt,
 En mar se trasforma al punt
 Aquella masa vivient.

Els balcons plens de faròls

Y cortinaches de ras,
Y puestos mil ahon podrás
Gastar rumbo y caragòls.

Les venedores formant
Llars carrers en les paraes,
Les frutes més delicaes
Van al públic presentant!

Y son tals per lo boniques
Les chiques qu' están venent,
Que tots miren, francament,
Més qu' á la fruta á les chiques.

Sentint un calor p' el còs,
Qu' els fá dir, y asò no es broma,
«Entre eixa chica y la poma,
¿Ahón tiraries el mòs?»

Y si agregues á lo dit
Que además de atractius tants,
Es el punt ahon els amants
Se donen sita esta nit;

Y allí dos pèlen la pava,
Y así en veus ú compromés,
Que pensant donar un bes
Fil á fil li cau la baba,

T' encontres tan apurat
Sent algo sensible... ó fluix,
Qu' á pòc que mires dius:—«ux,
Qu' así cau tèrra, al mercat.»

Pero per molt qu' heu intentes
No pòts allargarte masa,
Y t' entornes á la plasa
Sufrint chafaes y espentes.

Molt més, si per un descuit,
Al retirarte á sopar,
T' has olvidat de comprar
Les postres d' aquella nit,

Allí tens mil tentacions
 Qu' et fan apresa denteres.
 ¡Qué tall de pomes y peres!
 ¡Qué bresquilles y pruñons!
 ¡Qué prunes tan espesials!
 Y en quín gust la vista abarca
 Albercòcs del patriarca
 Y sireres talegals!

Melons, raim del negret
 Chunt al moscatell romá,
 Y hasta figues, en picá
 Del tunante pardalet.

Allí tens de totes veres
 Ahon sasiar el apetit,
 Pues si t' agrá lo rostit,
 Tens set ó huit panolleres
 Que donant aire al foguer
 Tòrrren la dolsa panolla,
 Y el pollo, igual que la polla...
 Roseguen dacsá á plaer.

Puestos tens de horchatería
 Ahon la horchata y la sebá,
 Al pollo qu' es sofocá
 Li refresquen l' agonía.

També tens qui fa el borrego
 Y et clava sinse fer cas,
 Una llironá en lo nas
 Qu' et deixen mut, sort y sego.

Pero temples l' amargor
 En les paraes primeres
 De torrons ó torrateres,
 Ahon òmplis el mocaor.

Ahon al costat de la chica,
 Y dient: «¡asò es la mar!»
 Tires un duro á rodar,

Qu' allí eres ric y ella rica.
Tot asò unit á les llums
Que derramen sent faròls
Y á que tens tot lo que vòls
En frutes, flòrs y perfums;
Y á que tens bollo y estampa
Aquella nit ó aquell dia,
Sí eres de la cofradía
Qu' allí en la plasa s' acampa;
La que baix toldo pròu gran
Y en honor de la patrona
La festa aquella corona
Servint á tots els que van:
Francament, dona motiu
Veent tan gran animasió,
Pa exclamar:—«¡Esta funsió,
Li dona vida al Estiu!»
Yo per mí cante victòria,
Y si algú vòl provocarme,
Li dic: «¡En tocant al Càrme,
Desde Valensia á la glòria!»

—

¡Mare de Deu, Mare mehua!
Ya está acabat el cuadret,
Si algo val lo pòc qu' ha fet,
Tot es inspirasió tehua.
Com el pardalet que crehua
L' espay cantant chunt al tèl
Que pòsa á la glòria un vèl,
T' ensalsaré nit y dia;
¡Sagrada Vèrche María...
Fes que te cante en lo sèl!

ELS BOUS EN VALENSIA.

Huit dinés palmito
Y el bou debaés.
Els qu' els venen.

I.

Que no 'm vinguen els gabachos
Y els que gabachos no son,
Dientme si así en España
Son tabelles ó son còls.
A qui huí ixquera en patrañes
Y en arguments de doctor
Parlantme en tota la boca
Contra la festa dels bòus,
Per manco de dos dinés
Li pegaba un calvisó
Que no tindria més ganes
De gastar nòves rahons.
¡Els bòus! Al vore l' aspècte
Del actiu pòble espanyòl,
En dia de correguda
Ants y en mig de la funsió,
Qui no sent fòc en les venes
Y dins de l' ànima un forn,

Té sens ducte sanc d' orchata
De pepites de meló.

No estic pa calfarme el cap
Ni pa péndreu en calor;
Parleu quant vullgau de mí
Y dels que pensen com yo,
Pues que fent els *oidos sordos*
A totes vòstres cançons,
Anirem contents y alegres
Cap á la plasa de bòus,
No ya com un dia anaben
Els nòstres predesesors,
El pensament en la dama
Y en la glòria la ilusió,
Sino en sombreret de palla
Y blau palmito d' á sòu,
El pensament en l' esfera,
La poesia en el còr.

II.

¡Als bòus, als bòus! dir se sent,
Desde qu' amaneix el dia:
¡Als bòus, als bòus! ¡qué alegría,
Qué entusiasmo té la chent!

Así un rògle, allá un motí
Se veu de grans y chiquets;
Tots van á comprar billets,
Tots han perdut el chuí.

Valensia s' aisa en un vòl;
Eixe tus, el atre escombra,
Y el que no pòt á la sombra,
Se conforma á anar al sòl.

Pe. o el pòbre qu' es descuida
Se queda als bòus sense anar,

Pues cuant l'entrà ve á comprar
S' encontra la reixa buida.

La fortuna es qu' á vegaes,
Sabent lo qu' atres aïns pasa,
Ants d' aplegar á la plasa
Sent á un chic: «¡quí vòl entraes!

—Yo.—¿De sòl?—No tan ruin.

—Préngala de sombra, pues.

—¿Qué val?—Un duro no mes.

—¿No mes un duro? Hòme, tin.»

Paga, y es còsa sabuda
Que sense pèdre moment
S' en va nostr' hòme content
A vore la correguda.

Y el fer algun sacrifici
Es lo que dona en sustansia
A eixes funcions importansia,
Sinós seria un desfisi.

Es dels espectacles l' únic
Que tè manco llansos nòus,
Y al dir tot lo mon ¡als bòus!
Qui fa la festa es el públic.

L' animació hasta sèrt punt
S' augmenta, al vore eixos trens
D' hòmens y chiques tan plens,
De més pròp ó de més llunt.

Valensia se desconeix
De tanta chenerasió,
Y un' hòra ants de la funsió
El gòig, l' entusiasme creix.

¡Qué estruendo, qué algarabía!
Ningú sap lo que li pasa,
Tots s' en van dret á la plasa
Tontos, locos d' alegría.

La chent com la mar se pòsa

Al córrer, de la suor;
¿Quí fa cas de la calor
Ni de ningun' atra còsa?

Pareix qu' está el mon ensés,
Les tartanes van al trot,
Huí tot se perdona, tot,
Huí no hiá bandos ni... res.

¿Qué apañaes van les chiques
Y qué alegres! ¿cóm se riuen!
Elles entr' elles se diuen
Que son graciosas, boniques.

Y es sèrt, valen mig' España:
Aquells tiesos farfalans,
Mocadors en franchises grans,
Blaus, vèrts, de color de caña.

Les unes en les caleses,
Les atres per son peüet,
Totes lluint el pamet,
Totes com el fòc enseses.

¿A quí el vòreles no henchisa?
¿Quí al pensaro no 's remòu
D' un mòdo pichor qu' el bòu
Cuant li planten la *divisa*?

¿Quin hòme es tan albercòc,
Q' al clavarli eixes chiquilles
En los ulls dos *banderilles*
No coneix que son de *foc*?

¿Y no es pròpi d' un pataca
Que se mantinga ú callat,
Al vore *descabellat*
O sorprés d' un *mete y saca*?

Huí sense penes ni agovios,
A la calentor del sòl,
El hòme té... lo que vòl,
Les chiques encontren novios.

Als bòus, pues, que si es repara
Lo qu' es trau d' eixes funsions,
Vorém en pòques rahons
Que no 's la festa tan cara.

A amprar cuèns si no n' hiá,
La plasa á tots nos convida;
Un rato de vida es vida,
Que demá Deu provirá.

III.

Ya está la grandiosa plasa
Tota feta un pa de chent
Qu' entre chiulits y ruido
Mòu allí mes qu' un infèrn.
U crida: «¡que salga el toro!»
Atre: «¡que ya son les tres!»
Per así ix una trompeta,
Per allá un atre instrument
Que del cap d' algun bòu pare
Un dia adorno va ser.
En el pòble la alegría
Se veu créixer per moments,
Y entre tant una disputa
Sobre si *vino* ó si fué
Vé á aumentar el laberinto
D' aquell anárquic belem,
Mentres per atre cantó
Un còr de quatre mil veus
Selebra l' entrá en la plasa
D' un miriñaque insolent,
Que sense chens de vergoña
Ni respècte á Ròc ni rey,
S' en pucha á les tres pedretes
Movent allí un cañaret.

Comensa á alenar la música
Perqu' ha entrat el president
Y la demás comitiva
De personaches de pes,
Y entonses l' algarabía
Els llímits ya desconeix,
Y es allò una inmensa gabia
De vint mil locos ó mes.
Al fi, de la presidència
Ix el blanc mocaoret,
Y per la porta qu' enfronta
Tirant plantes y valents,
Ixen *chorrant* òr y plata
Els d' á caball y els d' á peu,
Majos que no 'n té l' Europa
Ni dos dotsenes com ells.
Si algun gabacho asò mira
Pèrt allí l' enteniment,
Y en mig del seu entusiasme
Diu en llengua que no entenc:
«Els espanyòls son grans hòmens;
Nosatros som uns pobrets...»
Ya la *quente macarena*
Ha electrisat á la chent,
Qu' entre millions de requiebros
La resibix com se deu.
Els majos, fet el saludo,
Prenent la capa, y serens,
En facha es pòsen y esperen
La señal del timbaler.
Al punt, y así es la gran broma,
Ix galan el caballer
Qu' aguil mig' hòra abans
Es un *Roldan* á les tres.
A tota brida la plasa

Corre á caball el chinet,
 Y dabant la presidència,
 Fets els chumènsos de lley,
 Empoma la clau, que sempre
 Espòsa al pòbre inosent
 A quedarse en mig nas manco
 Sinse lograr el intent.
 Tòquen les miches calderes
 Ròches, del Achuntament,
 Y obrint del toril la pòrta
 Ix un Veragua. Al bordell!
 En un instant es la plasa
 De Troya cuadro complet.
 Así s' escapa de bones
 U á quí aná pròp el *bedell*;
 Allá cau un *moso cruo*,
 O be se tira éll mateix
 De dalt del flac *rosinante*,
 Que no pòt ni tindres dret.
 A cada essena d' aquelles
 Se mòu un pronunsiament,
 Y... pero masa s' allarga
 Este romans ó lo qu' es.
 ¿Quí no sent fòc en les venes,
 Al vore els llansos aquells?
 ¿Quí atrevit parlar intenta
 Contra un cuadro de tant prèu?
 ¡Fòra d' así el que me diga
 Si allò es ó deixa de ser,
 Que li plante una castaña
 Per manco de dos dinés!

IV.

Morí una de les funsions:
 Ara s' acòsta lo mal;

L' entraeta del portal,
Cólps, chafaes, apretons.

Se pasa á pur de rabiar,
Pero es pasa, ¡son mals ratos!
P' el *Credo* pasá Pilatos,
Qu' es, si es mira, pròu pasar.

La chent, plena de suor,
Busca en les horchateríes
Calmant pa les agoníes
Que li dona la calor.

U parla del bòu primer,
Un atre de la cuadrilla,
Mentres á alguna chiquilla
Li fa señes un terser.

Tot per ahí es confusió,
Tot broma, tot alegría,
Hasta que ve el terser dia
Y dona fi la funsió.

Als teatros en estes nits
Molta chent anaba abans,
Mes ara ya no es en ans
Y es sòlen encontrar buits.

Y per lo tant, es un erro
Fer funsions pa els forasters,
Pues á sa casa llauchers
S' en van p' el camí de fèrro.

Tot s' acaba; al temps aque ll
El qu' ara estem reemplaça;
Despues un atre 'n vindrá
Qu' al present tindrà per vell.

Este es el mon; con que així
Córrega el carro y abant;
Ya qu' en éll tot va pasant
Rigam lo que pogam huí.

Que pasen els hòus; ¡molt be!
No nos done aixó inquietut,
Y fem pa tindre salut
Y vore els del añ que ve.

LA FIRA DE L' ALAMERA.

Cada ú parla de la fira
Segons li vá en ella.

Veritat es.

I.

Com náyade chentil que de les ones
Ix nueta chorrentli pèrles d' aigua,
En lo més de Chuliol la fira aplega
En sos bous y en sos bañs, castells y traca.

Vé de Madrit la chent á divertir-se,
Per lo carril arriba micha España,
Y Valensia pareix *cosmopolita*
Com Lóndres, ó Paris ó com Rusafa.

Venen de la Ribera y vé mig hòrta,
Baixen els de Tortosa y de la Plana;
Arriba en faldes curtes la manchega,
Lluix el andalús la ròcha faixa,

Y al cap el mocador de seda fina
Aplega la grasiosa catalana;
Y vé la nit, y vé en la nit la festa,
Y á la fira s' en ván ahon res fa falta.

Tot es roido y confusió y mareo,
Al pasar per lo pònt la chent badalla,

Y obrínseli de gòig un pam la boca,
 Més que vixca, se queda *estrupefacta*.

Pròp estém ya de la encantada fira,
 Que pareix per ses llums máchic alcásar,
 Per ses flòrs y chardins, sèl de Mahoma
 Y Valensia en Chuliol perque fá basca.

Dalt la lluna brillant la fira adorna,
 Que baix el Túria fresc sa llum retrata,
 Y retrata les llums de l' Alamera
 En lo tranquil espill de la seu aigua.

Seguim la chent com á cometa en rabo,
 Y per así que vá la chent més plana,
 Mesclemse tots com en lo riu se mesclen
 Els caudals de les fònts y l' aigua mansa.

II.

Baix llarga fila de puestos
 Allumenats per llum clara,
 Se vehuen als de la fira
 Venent palmitos, quincalla,
 Sábres p' acabar la guèrra,
 Fusils y canons de caña,
 Santets de pedra que compra
 L' aprenenta de beata;
 Chiulets, qu' ensórden y tòquen
 Fadrins que pasen de ralla,
 Y rifes d' á real el número
 Con regalo d' á cuarenta.
 En front les horchateriès,
 Que se fan totes de plata;
 Buñoleriès, begudes...
 Més allá, *hiá cosmoramas*
 Con la guerra dels carlistes,
 Y poblacions de més fama;

Así, amòstren una dòna
 Naixcuda en Gresia ó en Asia,
 Que té cada pantorrilla
 Com el còs de la chaganta;
 No falten animals rars,
 Llauraors que van de raucha,
 Vistes per quatre *marruecos*
 De les poblacions del Africa;
Gabinets de pintures
 Del carrer de Michagalta;
Fenómenos de tres piseses,
 Teatros de ninòts de pasta
 Y un *putpurri* d' espectàculs
 En que l' espècul no falta.
 Amunt y aball la chent corre,
 Com un archentviu no para,
 Y súa el quilo y s' amorra
 A les fonts ó es compra horchata,
 O un meló de alcher es compra
 Y pucha dalt la barana
 Del riu, y en ella s' apona
 Y s' el mencha y... *Santas Páscuas*.

III.

Es l' atre anden la octava maravella;
 Pabellons y chardins, llums y miraes,
 Lujo y llistes y flòrs y sarasetes
 Y algun tròs de *percul tot plé de taques*.
 Siñorettes de l' alta aristocrasia
 Fentse aire en lo palmito donen aire,
 Y allí els sósios del Sírcul ó el Casino,
 En elles, fent la ròda al saló, ballen.
 Uns critiquen el ball, porque se súa;
 Atres, y son els més, el ball alaben,

Y aguaitant al saló, miren les chiques,
Qu' et deixen embobats en ses mirades.

IV.

En cadiretes de ferro,
Mirant com tornen y pasen,
Les persones de més pes
En altres persones parlen.
Parella d' enamorats
Està de foc abascentse,
Però la nit es fresqueta
Y son fresquets els seus trachés.
La chent, s' agolpa á les Rifas,
Ahon entre gasos y gases,
A la Caritat se troba
Disfrasada en cara de ángel,
Mans finetes, flors y risos,
Còs de pardalet sense ales,
Y ulls pediguénos qu' el sue
Te trahuen de les bolchaques.
Te sonriuen y tú gòches,
Taus papeletes, son blanques,
Y te s' en van les pesetes
Sinse sentirles ni plañerles.
Alguna florera hermosa,
Sabatetes escotaes,
En mocador de Manila,
Polques de perles com dátils,
T' oferix ramell de flors
Per si tens á qui donárliles;
Y así saludes, y allá
Ous les músiques qu' encanten,
O el tabal y la donsayna
Que may en Valensia falten.

Confusió, hermosura, vida,
Conchunt de còses qu' agraden,
Y entre rifes y floreres,
Músiques, tabal y danses,
Requiebros, sustos, sorbetes,
Faròls, horchata y colsaes,
Pases la nit en la fira,
Sino rostintle, fumante.

V.

Y com tot té son fí, sòna la una,
Y la chent chano, chano en la fresqueta,
Fent carases y manos á la lluna,
Se fica dins lo llit á fer noneta.

Les llums s' apaguen, el consèrt se para,
Y s' òu asóles la remor del riu,
Que eixemple de la vida tan avara,
Corrent cap á la mar vá fuchitiu.

Sòls algun rosiñòl canta ó sospira
Amagat dins de un ábre en l' Alamera,
O s' òu algun ronquit dins en la fira,
O ronca baix del pònt alguna *fiera*.

Valensia es un chardí y en tot resalta;
Sa fira es Oriental, ses nits hermoses
Pareixen del Eden y sòls els falta
Que no siguen tan curtes ni bascoses.

ADIOS AL CABAÑAL.

Herechía.

Resòna el trò, y abaixa dels plorons
Núbols el aigua á refrescar el vèrt,
Y als primers erisons
¡Bòna nit els torrons!
Ya s' ha quedat el Cabañal desèrt.

Solitari mireulo, el qu' ahir estava
Ple de gòig y alegríes ¡oh dolor!
(Apart d' alguna faba
Qu' en la pelleta alsaba
La puncha d' un mosquit en la foscor.)

Ilusions d' un moment; la dicha humana
¡Cuán breu s' en pasa en transitòri vòl!
Trist el hòme s' afana;
Cuant més té, més demana,
Y al cap la *Pelá* ve y li fa la còl.

Omplintnos de *plaers* hasta les cuixes,
Pasaren ya les delisioses nits

De basques y curruixes,
D' anar á peixcar *fluixes*,
D' agoníes y puses y mosquits.

¡Cabañal! ¡Cabañal! Si be hu repares,
Un destino funest te té lligat...

¡Si 't veren nòstres pares!
¡Infelís! ¡ahón deixares
Ton gloriós monument del temps pasat?

Ton nòm deguera anar escrit en bronses,
Qu' es pòc digne de tú el millor paper;
Pa mí vals moltes onses;
Mes ni eres lo qu' entonses,
Ni tampòc lo que *fátuo* pretens ser.

Olvidar no pòt l' ànima aflichida
El temps aquell de familiar franquea,
De plenitut de vida,
En que la chent reunida,
Tan incheniosa, mil diablures fea.

Cuant llunt dels nòus futrèus y perendengues
Allí vivia un hòme al sá y al plá,
Sinse mimos ni dengues,
Ni el chas, pero no 'n prengues,
Qu' ara s' estila entre la chent *templá*.

Cuant el chove *elegant*, pèus en changleta,
Y còs al aire, anaba á festechar
A la seua estreleta
Qu' en percal d' á peseta
Era la reina allí del carchofar.

Cuant, en fi, tot el mon se divertia
Sinse això de *bullons* y farfalans
Y demés sinfonía
Qu' es la siència del dia,
Tan sabuda d' *acolits* y *escolans*.

Ara em sembles el pòbre á qui l' insita
A igualarse al més ric la vanitat,
Y es presenta en visita
Molt llepá la levita,
Y vell el pantaló y apedasat.

Tú vòls de la moderna petulansia
Seguir les nòves sendes indiscret,
Y no veus, en sustansia,
Que tenin *Cap de Frància*,
Pèus conserves encara de *Rihuet*.

Tens d' entonses lo mal y lo mal d' hara,
Si se lleven curtetes essepsions.
Molt corre qui no para;
Acamina, qu' encara
Pòts arribar á tall de bendisions.

Tot avansa en lo mon, es lley notòria,
Y també tú per fòrsa has d' avansar;
Si no, la teua història
Una trista memòria
Será qu' als veniders fasa plorar.

Adios, el Cabañal; la fresca pica
Y ya el llevech auixa la calor;
Y no queda una chica,
Siga llecha ó bonica,
Que puga resistir tanta *picor*.

El carrer de la Reina, adios, qu' asòles
En ton piso famós vas á quedar,
De gransa y de rachòles;
Adios, les camisòles
Y els antics calsonsillos de nadar.

Barraquetes, les d' índole riffeña
Qu' en la placha s' alseu, pa pendre el bañ,
Les de *Pusa y Cumeña*,
Y atra chent carrasqueña,
Adios; ¡nobles varons, hasta un atr' añ!

Pues desd' el núbol que rebenta en tróns,
Ya l' aigua abaixa á refrescar el vèrt,
Y als primers erisons
¡Bòna nit els torrons!
Ya s' ha quedat el Cabañal desèrt.

SENT ROC Y LA SEBA.

A la seba, al sebot,
A les chiques de Burchasot.
Atre desfici.

Si yo els diguera á vostés
Qu' el dia de Sent Ròc van
A Burchasòt hòmens, dònes,
Fadrines, vells y chavals,
En carros, tartanes, burros
O lo que tròben á má,
Y els que no matant formigues
De les sòles á caball;
Y qu' una vegá en les Siches
Hiá bulla, gòrcha y sarau,
Y es còhuen bònes paelles,
Y es chafen bòn timerars,
Y es behuen fuleros tragos,
Qu' es per lo que més se va,
Perque al cap y al fi, la vida
A tragos se sòl pasar;
Sèrt, qu' en això quedaria
Tot lo que pasa explicat:
Mes yo crec qu' es preferible
A un vistaso cheneral,

L' *aná* d' uns, explicaeta
En tots els pèls y señals.

—

Ve el carboner de la vòlta
Allá á les nòu lo més tart,
Y mentres la sehua *ona*
Desengancha el burro, va
Y avisa al mestre Estaquilla,
El remendó del costat,
Que s' encarrega del ví;
A Pelagia la dels alls,
Qu' es brinda á pagar el pato;
A Tòfol Garrufo el llarc
Que paga l' òli y les salses;
A Ull-de-pésol la ratá,
Porrata per més señes,
Que l' arròs dú y l' ensisam;
Y al esmolaor d' enfront
Que s' ha brindat á pagar
Les anguiles y baquetes.
Torna á casa, y ya ha arreglat
El carret la sehua *ona*
Posantli un toldo de sacs;
Al burro els aparells nòus,
Y una paella pròu gran
Penchá á la sorra del carro.
Se pega quatre grapats
D' aigua á la cara nòstre hòme,
Es lleva de runa un pam,
Y sense donarli el pienso
Ni res al pòbre animal,
Se muda trache y camisa,
Es pòsa á la barra y... au!
Al Portal Nòu falta chent
Qu' allí van tots á fer cap.

La *ona* tanca la pòrta,
 Y en la sistella al costat,
 S' en va raere raere
 Hasta qu' arriben allà.
 Allí está la *porratera*
 En un vestit de péu blanc,
 Com una micha taròncha
 D' ample, tòu y almidonat.
 Estaquilla, fet un pollo
 (D' ocasió), el moño chorrent
 De pateta de colom,
 Y el bigòt enserolat
 Formantli un cuerno á ca banda.
 Tòfol fet un espantall.
 La del pato, en un vestit
 De color de mahó clar,
 Y un mocaor ròig, ¡canela!
 Y en fí, tots els convidats,
 Cada cual en el seu bulto,
 A la entrá del pònt está.

—
 Aplega la tartaneta,
 Y entre bulla y carcallaes
 Puchen les dònnes, deixant
 Caure per fòra les faldes.
 Se coloca un hòme ó dos,
 Y els atres van relevanse,
 Pero á la entrá del camí
 Que hiá una *ermiteta*, abaixen,
 Y es fan els hòmens un *quilo*
 Per alló d' anar templantse.
 Les señores sòlen ferse
 Algun *duque* (eixes paraules
 De *doset* y *metailla*,
 Pa señorá fan molt bastes.)

La *porratera* no vòl
 Abaixar per no chafarse
 El vestit; y mentres ells
 Y elles beuen y se empajen,
 Ella està molt estobá
 En un japonés féntse aire.
 Pero má tú per ahon
 Fica la pata el diable,
 Y envia una guapa burra
 Per el punt ahon ells estaben:
 La veu el burro, y obrint
 De par en par les ventalles
 Dels nasos, s'ensen, rebusna,
 Arranca á correr á escape
 Raere d'aquell pimpollo,
 Y al tiró que pega el cafre,
 La *porratera*, que estava
 Descuidá, cau, se li enganchen
 Les faldes en el carret,
 Y allá va pegant sarpaes
 Per tèrra seguint al carro,
 Com gos cuant els chics l'arrastren.
 Els companeros que ho vehuen,
 Es natural que arrancaren
 A correr pera salvarla;
 Pero el taberner, pentsanse
 Que per no pagar seria
 Per lo que se lin anaben,
 Ix com un rayo á la pòrta
 Y els mampren á cudolaes.
 ¡Santo Cristo y quín fandango
 Se va armar en aquell acte!
 En resúmen: alguns chirlos,
 Ostentasió de navaixes,
 Crits, sarrasina y tumulto,

Y mentrimentes, queixantse
 La *porratera* en un rògle
 Més amarga qu' un Sen Llaser;
 La ròba feta una llástima,
 Y totes les botifarres
 Que portaba dins del moño,
 Per mig del camí escampaes.
 Allí es queda en una casa;
 Pero els atres arribaren
 A Burchasòt, y al ruido
 Dels masclets y cuetaes
 Se espanta el burro, y per pòc
 No occurriren més desgrasies.

—
 Encá arribaren á temps
 De vore en una tauleta
 Les tres vares asentaes,
 O siga el govèrn en pesa
 Del pòble, en un ram de flòrs
 Dabant en una bandeja.
El ministre (ó pregoner,
 Sereno, aguasil, etsétera),
 Fa del ram, pòc més ó manco,
 Subasta d' esta manera:
 —«Un ram que li han regalat
 Al pare Sent Ròc: peseta
 Y onse dinés oferixen:
 ¿Hiá qui done més?» —Atenta
 Se queda esperant la chent,
 Hasta que un fadrí contesta:
 —«Mig duro.» —«¡Viva ese garbo!»
 Al vore tanta noblea
 Criden alguns, (no sabém
 Si per caritat ó envecha).
 Ho prenen tots á puntillo,

Y el que dona més s' el queda
Pa portarlil á la novia;
Per supòst, no es la primera
Vegá que ha hagut navaixaes;
Pero això ho porta la festa!
Acabá la seremònia,
L' alcalde primer se lleva
El sombrero, y diu alsantlo:
«¡Viva Sent Ròc!» «¡Y la seba!»
Contesten tots; enseguida
Casquí per sa banda pega,
Y els alcaldes desapareixen
Emportantse la tauleta.

—

Nòstres hòmens, mentres *elles*
Se queden fent la paella,
Desenganchen el burret,
(Que per sèrt té una galleta
Qu' es mencharia al seu amo,
Perque no li ha donat herba
Pensant no mes en l' *aná*,)
Y á pegar una volteta
S' en van cap á les *covetes*
Mentres el dinar s' arregla.

—

Pues señor, qu' em tòca á mí;
Que tú yá has anat pròu dalt;
Que abaixa y pucharé yo;
Tots volien alternar
En anar á lloms del burro,
En tanta continuïtat,
Que per fí, se desediren
A muntar tots á caball,
Y el burro anaba plenat

De les ánques hasta el cap.
El último mono fon
 El carboner, qu' es quedá
 Raere de tots, y el pòbre,
 Com el asiento era escás,
 Perfi se li acabá el burro
 Y es quedá en l' aire ballant;
 Tenint la mala fortuna
 D' anar per un fúmeral
 A parar en una cuina
 Qu' estaben fent el dinar.
 Caigué de pèus, y la pòbra
 Casòla, qu' era pròu gran,
 Se quedá en trenta mil tròsos
 Y éll en los pèus escaldats.
 Encara estaben els atres
 De resultes d' aquell llans
 Mòrts de risa, cuant el burro,
 Qu' el trea á ballar la fam,
 S' acòsta cap á unes parres
 Que eixien per un corral
 D' aquells que hiá per baix tèrra
 Y... res: al baixar el cap
 Pa saborechar els pámpols,
 Com aquell qu' aboca un sac,
 Allá vá el mestre Estaquilla
 De nasos per l' emparrat;
 Y tots els atres raere:
 Es trenca el cañís, y ¡paf!
 Com si fora plucha d' hòmens,
 Allá van tots cap á baix.
 Ya podrán vostés supòndre
 La jerga qu' es degué armar,
 Entre els amos de la còva
 Que reclamaben els dañs

Y perchuins, y élls que no
Volien soltar un clau.

—

Pa abreviar de rahons
 Despues de tants de treballs,
 Se reuniren pròp la ermita
 Y es posaren á dinar:
 Cuant se li enseña al d' enfront
 Una molleta de pá,
 Es la señal convenguda
 Pa que córrega el barral,
 Y es regla que en ser tres hòmens,
 Ya no té que parar may.
 Despues de fer pròu el asno,
 Cuant s' acaba la parlá,
 S' en empuchen com á cabres
 A les Siches á chuar.
 Compren gòchos, estampetes,
 Reliquiaris y *porrat*,
 Y allá á la boqueta nit
 Cuant ya van tots pegant bacs,
 Perque está la vista térbola
 Y els pèus á punt de ballar,
 S' en venen cap á Valensia
 Cantant cansóns, y tocant
 Les dònes les castañetes,
 Y els panderos els chavals.
 Tot el barrio de les Torres
 Sòl eixirlos á esperar
 Al Portal Nòu, y uns y atres
 Se desgañiten cridant:
 ¡Viva Sent Ròc y la seba!
 Y en efècte; vá formal:
 En cada seba que amòllen
 Alsen la tartana en alt.

Dòrmen la *mona* despues,
Y esta aventura contant
Mentres bé *l'atre* Sent Ròc
Tenen pa riures tot l' añ.

L' OTOÑO.

¡Oh ley fatal de la existencia humana!
 ¡Triste el destino de los hombres es!
Goig té natura en fernos la tirana
O suant el quilo ó tiritant de fret.

Pasaron los rigores del Estío,
 En pos los del Invierno ahora vendrán;
Mes com ya es van sentint, cascú l' avío
Busca pera evitarse un costipat.

Ya del Otoño en la marchita frente
 La corona de pámpanos se vé;
Y en los trulls els peus bruts, pues no s' els renten,
Chafuñen p' als borrachos ví novell.

Pálido el sol con el nublado lidia
 Su amortiguada lumbre por lucir,
Y á aquell que té molt que pensar fastidia
Fent qu' á mitant vesprá es fasa de nit.

Húmedo cierzo sopla y la hojarasca
 Por el árido suelo hace rodar;
Plovisna y en lo fanc la chent s' atasca,
O es fá els nasos, si esbara, chorrant sanc.

Despojado el vergel de su verdura
Cede á Pomona el cetro la estacion;
Y mentres tant allá en Segorb ó Altura
Fan mes de quatre borinots el gos.

Mugen las olas presagiando el fiero
Próximo desatado temporal;
Y al chip, chap, de la plucha el cacahuero,
Crida pels carrerons: — «¡Cacau torrat!»

La ruda tempestad que, al fin, estalla,
Rasga del firmamento el denso tul;
Y algun pifiente el sombreret de palla,
No s' ha tirat encara de damunt.

Tu imágen fria es la vejez que espanta,
Caduco Otoño, al mísero mortal,
Y al voret el que vá á la Cova-Santa
S' entorna cap al niu titiritant.

Madre naturaleza á los mortales
Nos puso entre la espada y la pared,
Y atre remey no té un pardal sens... ales
Que suar el quilo ó tiritar de fret.

L' ANÁ DE LLIRIA.

Adios Sent Miquel de Llíria
Y les beates també;
Que yo m' en vaig á València
Y Deu sáp si tornaré.

Cansó dels romers.

Del Grau y del Cabañal,
De València y d' Albuixech,
De Burchasòt y Godella,
Y d' atres poblacions més,
El ventihuit de Setembre
En carruaches ó á peu
Cap á Sent Miquèl de Llíria
Plena de gòig va la chent,
A festechar á la imáche
Y á penchar en les parets
De sa capella, tants vòts
Com milacres el sant feu.
Per supòst, entre paréntesis,
—Com qui diu *entre parents*,—
No estarà de més que diga
Que la imáche es el pretext
Pera que quatre *chalersos*,
Millor dit, *mal faeners*,
Abandonant la siutat

Sen ixquen á pendre el vèrt
Y á tirar... no d' una talla,
Qu' es lo que debien fer,
Sino una *canita al aire*
Y pendrer un señor pet;
Pues si per devosió alguns
Van á vore el sant, els més
Van sòlaments per pasar
Dos ó tres dies contents.
Cap á munt camí de Llíria
Chano, chano vá la chent
Com un ramat de formigues
En busca del formiguer.
¡Tot son crits! ¡Tot es ruido!
¡Tot vida! ¡Tot moviment!
Así corre una tartana
Tirá per un rosí vell;
Allí tròten alsant pols
Els burros d' uns fematers;
Més amunt un factó,
Corrent á més no poder,
Dú á sis ó set lechuguines
Del carreró del Vallet;
Més abaix tocant la flauta,
La guitarra y els ferrets
Y entonant cançons alegres
Caminen uns mariners;
Este es riu; el atre balla;
L' atre fuig com un cuhet
D' un gosòt que li amenas
Mosegarli els saragüells;
Y entre estes y entre aquelles
Els d' á caball y els d' á peu,
Cridant tots: ¡A Llíria! ¡A Llíria!...
Apleguen á Sent Miquèl.

Como Pedro por su casa,
Sinse pòr á Ròc ni á rey,
Entren en el pòble, ahón
Promòhuen un cañaret.
La ú s' empina la bota;
L' atre el gòt plé d' aiguardent;
L' atre compra anòus y figues;
L' atre magranes y mèl;
L' atre busca pa hospedarse
La casa d' algun parent;
L' atre que li agrá la *gorra*
—Encara que dú barret,—
Va en busca d' algun amic
O conegut, igual té,
Unicament en l' obchècte
Que ya supondrán vostés;
Y així va pasant el dia
En mig del machor content,
Hasta qu' aplega la nit
Y en la plasa el cuheter
A una seña del alcalde
Li pega fòc al castell;
Per supòst,—es de caixó,—
Que tiren quatre valents
Trenta ó cuarenta dotsenes
De cuhets sòlts, qu' un infèrn
Fan de la plasa del pòble,
Cremant á no pòca chent;
Pero d' això no es fa càs
Y á l' endemà matinet
Al ruido de les músiques,
Campanes, crits y masclets
Pa disfrutar de la festa
La chent se tira al carrer.
Entre recorrer el pòble,

Visitar quatre parents,
 Y puchar á la montaña
 A vorer á Sent Miquèl,
 S' en sol pasar el matí,
 Hasta qu' aplega el moment
 De mencharse *la paella*,
 Y entonses de vorer es
 Quíns grupos més animats
 Formen baix dels garrofers!...
 Despues d' haberli donat
Lastre al còs, s' en vá la chent
 A vorer la prosesó
 Qu' ix pòc en ans de les sèt,
 Y una vòlta esta s' acaba,
 Pues tot en el mon fí té,
 La chent s' entorna á sá casa
 Contenta y sinse dinés!...

EL DIA DE SENT DONIS.

I.

El nòu de Octubre recòrda,
Que en idèntic dia fon,
Eclipsá la micha lluna
Per les barres d' Arago:
Qu' el monarca d' eixe reine,
Don Chaume el Conquistador,
A còsta de la sanc pròpia
Y per son bras victoriós,
Del domini sarraseno
Rescatá la poblasió.
Y eixe dia, ofisialment,
En relichoses funsions
Solemnisa tot el reine
L' aniversari gloriós,
Sent la capital no mes
De esta regla la esepsió,
Per haber l' añ trenta sinc
Suspés l' ofisial honor,
Qu' es tributaba á eixe obchècte
Venerant la tradisió.
Per gran que siga el motiu,

May será pròu poderós
Pera fer mirar les glòries
De la patria en pòc amor;
Y mentres no contrarreste
Cuansevòl corporasió
Munisipal la tal causa,
L'efecte es molt vergoños.

II.

Sòls el pòble, que respèta
Les costums y tradisions,
El dia de Sent Donís,
Y la vespra al ferse fosc,
Va en la boca feta un aigua
Recurrent la poblasió,
Y embobantse en los estants,
Els taulells y paradors
De totes les sucreríes,
Qu' están fetes un primor
Y reblides hasta el tope
De tota classe de dols.
Alli li creixen les dents
Pam y mig al meñs golós,
Y es llepa de gust els morros,
Com diuen els llauradors,
A vista d' un espectàcul
El més atractiu del mon.
Pero entre els atres artículs,
Es tots los anys de caixó
Fabricar en gran escala
Sèrta classe de torrons,
Que al pareixer en l' obchecte
Vòlen tindre relasió.
Tratantse de la conquesta,

Sinse ducte el inventor
Pensá en ells significar
Aquells gròsos paredons
De piñoná, que muralles
Foren pera els vensedors.
Y en efècte, presindint
Del color y del sabor,
Pareixen tròsos de tapia
Plens de ripio y durs com son;
O quisá per ferse en barres,
Vullguen ser les d' Aragó.
També á pòsta es confeccionen
Piuletes y tronadors
En gran número, y que acás
Puguen ser atra alusió;
Pero ni entonses gastaben
Tal classe de munisions,
Ni es coneixia la pólvora
Com está al alcans de tots.
En fí, lo sèrt es, que siguen
Alegories ó no,
Son golosines molt dolces
Que eixos dies reinen molt,
Y el consumo qu' es fá d' elles
Aplega á ser fabulós.
¡Ya tenen pare les mares,
En lo llépols qu' els chics son,
Si no els donen á tot pasto
Piuletes y tronadors!
No hiá novio que á la novia
No li fasa el *mocador*,
Ni marit que no cumplisca
De la muller el entoix.
Els caps de casa ó els jefes
Obsèquien als inferiors,

Y tásten hasta els més pòbres
De Sent Donís els *torrons*.
La chent menuda s' enfita,
Se confita la machor;
La michana es chupla els dits
Y s' embafa tot lo mon.
Resultat: qu' al fí intervenen
Els dentistes y els dotors,
Y que sent asò en Octubre
Fan els sucres son agost.

EL DIA DE DIFUNTS.

El sòl entre seláches no brilla com un dia;
Dels abres cau la fulla, perdent el seu verdor,
Y ya l' au pasachera Nostre Señor envia
A l' alluntada placha en busca de calor.

«¡Cacáu torraet d' ara!» cridant per eixes
(plases,

Va el pòbre cacahuero, desabrigat y mal;
Vestides les hermoses, de pells, en llòc de gases,
Recòrden en envecha les nits del Cabañal.

Pasá la primavera, plena de flòrs y aroma,
Les nits dolces de lluna, pasaren de l' estiu;
La má del invèrn, freda, en l' horisont asoma,
Tronchant abres y plantes, matant tot lo que viu.

Axí pasa la vida, així pasa la glòria,
Aixina el q' ara es chòve será molt pronte vell,
Qu' el mon ròda com ròden cadúfos d' una nòria.
D' así á sent aña tots calvos, com diu el refrá
(aquell.

¿N' ohuiu eixa campana, qu' el tòc de l' agonía
Sonar fá melancòlic, perdentse en el espay?
La veu es de l' iglesia, q' hos mana en este dia
Pensar en los que foren y no serán chamay;

Qu' en llòc de coronetes y flòrs y atres tontaes
Que arregla per vosatros la nesia vanitat,

Qu' en llòc de posar *bombos* en lletres ben doraes
Sobre la llòsa freda d' un panteó sagrat,

Aneu plens de tristea davant d' aquella fòsa,
Pagueu un tribut digne allí rompent el plòr;
Regueu la tèrra seca ahon vòstre amor repòsa
En llàgrimes amargues, que son tròsos del còr.

¡Oh fill, que quant ton pare estava en l' agonia,
Tal ansietat mostraves per vòre 'l testament,
¡En qué li pagues ara lo molt qu' éll te volia?
En llistes, en corones, en flòrs y haches de vent.

Tú que radiant de gracies, de *cold cream* y
(pintura,

Feres del amor prenda de cambi universal;
¡Vindrás á ser agüela y en una sepultura
Chaurás en etèrn sòmni, ya feta un carcamal!

Marit q' als quinse dies que ta muïler es mòrta,
Atra en pòses al puesto, donantli el teu amor;
¡Del ánima d' aquella, res ¡infelís! t' impòrta!
Tú dius: «d' esta manera hu pasaré millor.»

Temau, la vida es curta, corre com un cometa,
De l' existència els dies tòts els tenim contats,
Y volarém quant tòque del áncel la trompeta,
Desd' este mon de farses al mon de veritats.

LA TIRÁ DE SENT MARTÍ.

Sent Martí mata el porc
Y enseta el ví.

Bona faena.

Apenes es sombra huí
De lo que en atre temps era,
Lo que se fá en la Albufera
El dia de Sent Martí.
Entonses sòls se tiraba
Dos dies, sent franc el ú;
Entonses ningú, ningú
Sinse estrenarse tornaba.
Entonses les escopetes
Eren de chispa ó pistó,
Sols tenien un canó
Y de fusta les baquetes.
Entonses hasta els mes mals
Tiraors, venien contents,
Portant els sarnachos plens
De fòches y atres pardals.
Entonses hiaba chic
Que en una caña y un gos
Plegaba una fòcha ó dos,
Y á vòltes més. Lo que dic!
Entonses era tirá,
No lo que se fa huí en dia.

Cuant la barquería eixia
 Casant á la revolá,
 Del Saler y del Palmar
 En dos escuadres movien
 Y en ala esteses, venien
 La una á l'atra á encontrar.
 No quedaba en l' Albufera
 Una fòcha ni pardal,
 Qu' en aqueil combat naval
 Un susto al meñs no duguera.
 Alló era tirá! Entonses,
 Entonses sí que hi habien
 Molts TIRAORS que sabien
 Tirar al MONTE les onses!
 Molts qu' á la dòna engañaben,
 Y en escuses de casar,
 Anaben sòls per chuar
 Y á casa LIMPIOS tornaben.
 Y no faltaba barquero
 Que mentres l' amo chuaba,
 Les munisions li furtaba
 CON MUCHÍSIMO SALERO.
 Era aquella, nit de trò!
 Paelles, bulla, algasara;
 Ara es atra cósa! ara,
 Ya no se fá res de bò.
 Com en tot s' ha introduit
 El negòsi é interés,
 Y aquell que té molts dinés
 Sempre vòl ser preferit,
 Mediant un tant, han donat
 Llisènsia els arrendadors
 Pera entrar els casadors
 Abans del dia fijat.
 Resultant en conclusió

Per les tals categories,
Que ara se tira tres dies
Pagant, y el dia franc no.
Ara se fan tres tiraes
Cares y no es mata res.
Abans se mataba més
En una, y era debaes.
Si un primer puesto ara fa
Vint peses, ya está content.
Abans si no en fea sent
Ya dia: «mala tirá.»
¿Qué impòrten les grans ventaches
Que té huí l' afisionat,
Anant desembarasat
De frascos y correachos?
¿Qué impòrta que dos canons
Tinguen huí les escopetes,
Ni que ya en cápsules fetes
Pòrte apunt les munisions,
Com que se puguen tirar
Dotse tirs en un minut?
Tot, al fí, será perdut
Si no encontra qué matar.
El que en esta afisió gòcha
Y á l' Albufera huí vá,
Sapia que li costará
Més d' un duro cada fòcha.
Y si chafa els arenals
Y els MONTES de la Debesa,
Quisá no pòrte una PESA
D' aquelles d' á sent reals.
Y al travesar el camí
Que de sa casa el separa,
Vacha dient: «m' ha estat cara
LA TIRÁ DE SENT MARTÍ.

UN BATEIG.

Armeles, confits
Y... térra en los dits!
Les cries mal criaes.

Miréula! dè nau aïns té!
¿Hau vist còsa més bonica,
Ni més aïrosa en l' anar,
Ni més templá, ni més pita?
Reparéu en quín salero
Bambolecha la basquiña,
Y cóm en les rabaetes
Amòstra un pehuet qu' aprima
Una sabata escotá,
Y una calsa blanca y fina
Envechant que alló tan chic
Tanta hermosura sostinga.
Arreparéu cóm s' apaña
Asobint la mantellina,
Que en diminuts pabellons
Cau la guarnisió cumplida
D' unes blondes ramechaes
Sobre el mantó de Manila
Color de canari, en francha
Qu' el botó que al pasar pillá,

Tan enganchat queda l' amo
 Que no es desengancharia.
 Dú en la esquèrra un mocador
 Blanc voretat de puntilla;
 Y dú en la dreta un palmito
 De pèu ròig en tèla china,
 Que ca vegá que s' aventa
 Pareix á mòdo de brisa
 Que envia á les flòrs presioses
 Que té en la fisonomia.
 Pòrta un collar de tres rastres
 Y en los dits bona sortija,
 Polques de pèrles, y en fí,
 ¿Vòlen que yo heu describixca?
 Dú tot lo de la caixeta;
 Perque ha parit una amiga
 En les partides del Carme,
 Y feu llòc... qu' es la *padrina*.

—

Res hiá que dir del buen moso
 Que va tieso al seu costat,
 Acompanyantla en més *vana*
 Que en tenia cuant va entrar
 Per lo portal dels Templaris
 El rey Don Chaume á caball,
 Y prengué del rey Zaen
 Les claus de la capital.
 En lo seu pantaló chust,
 En pestaña acampanat;
 Botes curtes de besèrro
 En ribets acharolats;
 Chaleco de pèlfa blava
 En risos y á cuadros clars;
 Camisa en pleguets molt blanca,
 Molt tiesa y molt ben planchá;

Bòn mocador de espumilla
 Posat á lo machoral;
 En barumballes als polsos
 Que s' apaña en cuant en cuant;
 L' hongo negre en ales amples
 Que de gaidó porta al cap,
 Y una capa en borles fines
 Y en chirá y contrachirá...
 Ningú pòt ductar al vórel
 Qu' es el *padrí* més templat
 Que hiá desde Peixcaors
 Hasta les Torres de Quart.
 Tots se paren á mirarlos,
 Tot lo mon els deixa pás,
 Manco els chics qu' en casa Ramos
 Els han vist fá pòc entrar.

—

Van á pèu á per la cria
 Pea poder lluir millor
 El garbo y la ròba bona
 Que ix sòls en les profesons...
 Pero p' anar á la iglesia,
 Ya espera en lo carreró
 Una tartana cuadrá,
 Perque hiá més per ahon
 Poder tirar els confits,
 Armeles y canellons.
 Apleguen per fí á la casa
 Ahon en ánsia esperen tots,
 Y espesialment la comare
 Que ya está de mal humor,
 Perque diu que en atre puesto
 La esperen pa igual *funsió*!
 En marcha; vinga la cria,
 La caròta de lilon!

Y bate ahí á la comare
 Abaixant els escalons,
 En un moñicòt d' á pam
 Y una bolcá hasta el chenoll.
 Se fiquen en la tartana
 Ella, els padrins, tres nebots,
 La so Nasia la estachera,
 El so Visènt el d' enfront,
 La cuñaeta, el seu novio,
 El moñicòt y el *autor*...
 Y allá van tots cap al Carme
 Portant raere un milló
 De chiquets, qu' en tot lo lléu
 Van cridant... «¡Padrí, roños!
 Qu' ha parit un gos!
 Padrina, roñosa
 Qu' ha parit una gosa!»

—

Hiá están l' escolá y l' acòlit
 Esperant desde les sis,
 Y á pòc el señor vicari
 De la sacristia ix.
Empiesa la seremonia;
 La padrina se sonriu
 Perque al padrí li han dit *bolo*:
 El vicari els advertix
 Qu' han contragut parentesco
 En los pares d' aquell chic;
 S' acaba, y en un moment
 S' apareixen per allí
 Un atre escolá, atre acòlits,
 El campaner y el masip.
 Els donen la enhòrabòna;
 Y si no es noble el padrí,
 Reneguen d' ell, de la cria,

Del pare y la qu' ha parit.
S' empuchen á la tartana,
Y allá van raere els chics
Cridan en tot lo seu lléu
Y á cór:

«¡Armeles, confits!
¡Y tèrra en los dits!»

Y vinguen grapats als nasos,
Y algun reyet entre mig,
Y allá van á redolons
Com á figues en cofí,
Y al que pillen baix el deixen
Sinse dols y estomordit.
Ròden quatre ó cinc carrers
Sempre en lo mateig que dir;
Y si al pasar per les portes
Coneixen algun vehí,
Tiren un grapat d' armeles,
Li fan dos boñs, y á vivir.
Axina apleguen á casa,
En lo carrer de Chardins
Chunt al portaló d' Ensèndra,
Ahon viu la mare felís,
Y per balcon y finestres
S' asomen tots els vehins.
Fiquen á la criatura
Cristiana y santa en lo llit,
Y á la gran chocolata
En bolaos y bescuits,
Mentres qu' á la porta encara
Seguixen cridant els chics...

«¡Un grapaet y pròu...!
¡Armeles, confits...!
¡Cuatre duros en reyets
Y mig onsa en menudets!»

Y hasta que no els arremullen
 No se menechen de allí.
 Mentres tant els de la taula
 Seguirien devorant dins,
 Tot lo qu' els trahuen, y omplintse
 Les bolchaques de confits.
 Fumen, se rihuen, els donen
 La enhòrabòna als padrins,
 Els chics chuplen canellons,
 La criá se chupla els dits,
 La mare es queixa del cap,
 El pare está ya aburrit,
 Y pòc á pòc s' en van tots,
 Quedant tot quiet y tranquil.

LA TIRÁ DE SENTA CATALINA.

De Senta Catalina á Nadal
Un mes cabal.

Atre adachi.

Així que l' Aurora
Asoma risueña,
Y á tots nos enseña
Sos risos dorats;
Tartanes y carros
Per totes parts ixen,
Els quals discurren
De chent atestats.

Ya es pasen, ya corren,
Les áques espanten,
Y tòquen y canten
En gòig y plaer.
No cal que preguntes
«¿Qué festa es aquella?»
A fer la paella
S' en van al Saler.

Allí el convòy pára,
S' abaixa del carro,

Sòl ferse un sigarro
Y un dos d'aiguarent.
Se compra la fòcha,
La anguila maresa,
Y per la Debesa
S'acampa la chent.

El punt de la sita
El fan dos cañaes
De bròsa alfombraes,
Poblaes de pins,
En els que se pòden
Penchar mil obchèctes,
Y tindre suchèctes,
Mulars y rosins.

Allí cada escuadra
Mampren la matansa,
Y fent la pitansa
Van tots pòc á pòc.
Quí pèla pollastres,
Quí renta baquetes,
Quí busca bochetes
Pera ensendre el fòc.

En tant uns se queden
Cuidant del caldero,
Guitarra ó pandero
Van atres tocant.
Ya en tèrra, ya en llánches,
Per dins la Albufera...
La llisa llauchera
També va saltant.

Un cuadro seria

Molt digne de fama,
El gran panorama
D' aquell campament.
Pues crec imposible
En versos pintarlo,
Ni sòls bosquecharlo
La més sàbia ment.

.

Y allà cuant el astro
Que en tots predomina,
Sos rayos inclina
Mirant á la mar,
Els balls se disòlen,
S' acaba la jota,
S' acaba la sita,
Se busca la bota
Y tots á dinar.

El dir crec inútil
Qu' al fi de esta essena
Convida l' arena
A beure en exés.
Y al èco dels brindis
Que entonen á Baco,
Y al fum del tabaco,
L' humor fá progrés.

Si el temps es benigne
Se templa la orquesta,
Y un rato de festa
Se fá; porque axí
Pegant quatre vòltes
Abaixa la pancha,
En tant que s' enganxa
La mula ó rosí.

Comensa el desfile
Per mig les chunqueres,
Buscant torrateres
Aquell que té amor
A novia, querida,
Muller novensana,
Cosina ó chermana
Li fa el mocador.

Y en mig d' algun vuelco,
De alguna disputa,
O riña, qu' es fruta
Del camp valensiá,
En menos bullisi
Y en molta cachasa,
Sen tornen á casa...
Y adios pasechá.

¡YA VE NADAL!

Lletreta.

¿Quí nos vé del añ al cap
Sempre de llana vestit,
Molt chelat quant no es humit
Y lo qu' es calor no sap;
Que aburrix á la faena,
Y despues de un dia mal
Nos dona una *Noche Buena*?

Nadal.

¿Quí es del bolsillo esperanza
P' aprenents, criats, fadrines,
Y ocasiona la matansa
De capons, pavos, gallines,
Y hasta en les goloses boques
Infundix odi mortal
Contra les casques y coques?

Nadal.

¿Quí es causa de qu' en la plasa
Que tot l' añ está més buida,
Tanta caseta se fasa
Y es vecha tan concurrida,

Que per allà ahon vosté es chira
Encontra clara señal
De qu' en ella está la fira?

Nadal.

Quí fá vindre als de Xixona
Y als churros del Aragó,
Y la venda els ocasiona
De l' anòu y del torró,
Emportantse luego els *pinos*
Pera aumentar son caudal
A còstes dels lechuguinos?

Nadal.

¿Quí fá posar els *baratos*
Per la Mersé y la Ballá,
Y els figurins y aparatos
Qu' en tots els paradors hiá,
Pera cridar l' atensió
Del pòbre que li be mal
Gastar dinés á trompó?

Nadal.

¿Per qué estos dies agafa,
Sinse res de extraordinari,
Tans dinés l' empresari
Del teatro de Rusafa,
Que sent tan grans no son pròu
La Prinsesa, el Prinsipal,
Y en algunes nits el nòu? (1)

Nadal.

¿Quí nos pòrta als charlatans
Qu' en rates, mones ú en osos,
Figures y chòcs de mans,
A espenses d' alguns curiosos
Menchen y corren el mon

(1) El d' Apolo.

Pagant un quarto en l' hostal,
Encara qu' els guaños pòcs son?
Nadal.

¿Y quí, per fí, en tant de fret
Tentat haurá á este poeta,
A compòndre esta lletreta
Que l' autor del cap s' ha tret,
Demanant als seus lectors
En esta estròfa final
Li perdonen els errors?
Nadal.

EN LO HUIT DE DISIEMBRE.

ALBADA

DEDICÁ À LA PURÍSIMA CONSEPSIÓ DE MARÍA.

Apenes asoma el sòl
Per los balcons de l' orient,
S' alsa aquest dia la chent
Y de petits un estòl;
Mes ¿á qué esta matinada
La salva de artillería?
¿A qué tanta algarabía
Y tan fòrta campanada?
¿Ahon ván mares y chiquets
Vestits de nòu, pentinats,
Cara llustrosa, llavats,
Que pareixen anchelets?
¿No temen á la rosada
Ni al fret tampòc? Que, ¿hui qué es?
—«Es Disiembre, á huit del mes,
Y es fá tots aña esta albada.
¿Sou acás vos foraster
O d' allá de lluñes tèrres?
¿Es qu' estabeu en les guèrres
Del turc, ó sou estranher?
Perque pareix còsa estraña

La pregunta en la ocasió;
 Huí es la Pura Consepsió,
 Huí es la Patrona d' España,
 Y tot es gala y festeig
 A María Inmaculada,
 Qu' en quant á ser venerada,
 ¡Fòra ripio y safareig!

P' aixó huí als chics menos mals
 Y als qu' estudien sens castics,
 Una *Societat d' Amics*
 Dona gracias chenerals.

Y repartix este dia
 Prèmits á l' aplicació,
 Selebrant la Consepsió
 Orichinal de María.

¿Vòls més festa en veritat
 Pera una dichosa mare,
 Més dicha vòls pera un pare
 Que vore al seu fill premiat?

La medalla qu' al còll pencha
 D' una llista en inscripsió,
 Del pare es satisfasió,
 La mare á besos s' el mencha;

Y van á casa els parents
 A amostrarlos la medalla,
 Y de sèls la chovenalla
 Se mosega hasta les dents...!»

—«¡Beneida la Societat
 Que així selebra este dia,
 En que consebí María
 Al Verbo, qu' es la Unitat!

¡Dichosa, noble nasió
 En la qu' humils siutadans,
 Prèmien en los seus paisans
 Els mèrits y aplicació!»

EL PORRAT DE SENTA LLUSIA.

A Senta Llúcia
Creix el dia un pas de pusa.
(*El profeta Chirivía.*)

Cuant els abres pelats (1), la tremuntana
Bufa qu' es un portento, y de la plucha
La cara tots fuchint, y la sotana
Per guardarla del fanc la chica es pucha,
De la Ronda tots ván chunt la caseta (2)
A vore á Senta Llúcia en sa ermiteta.

La campana vá al vòl, la chent s' espenta
Y sardines en bota allí pareixen
Hòmens y dònesh; el tropell aumenta,
Y al chafarne sòls ú, quatre s' en queixen.
Y entre plòrs y chemecs, gruñits y risa
Cada cual com Deu vòl òu allí misa.

Pasá la bendisió, conforme entraren
Eixir vòlen també, y un atra gresca

(1) 13 de Disiembre.

(2) La d' els desamparats que hui ya no existix chunt á la ermita.

Se torna á armar de nou, sens que reparen
Qu' es una esena per demés grotesca
Anar á trompicons qui entrar volía,
Y á eixir éll el primer se desafia.

Sòl asò repetir-se en gran frecuència
Mentres misa resá la chent sòls busca:
Al vindre la funsió, no hiá clemència,
Entonses la embestida es molt més brusca;
Y la festa vorá qui el tòc espera
De la replasa en la paret frontera.

Y «acache vosté el cap,» sòl escoltarse,
Y «en reverència estiga.» Y li contesta
Cremat el aludit, «¿Voldrá callarse?»
Ouintlo així charrar, no òixc á la orquesta.»
Y en tan gran devosió la festa pasa
Armantse un cañaret en la replasa.

«La orasió de la Santa,» diu un sego;
«¿Quí la mana resar?» diu una sega.
«Guardé usted sus preludios para luego, »
Diu un terser que á la orasió s' entrega.
Y entr' els gestos d' ú y d' atre les rialles
Salta un atre que diu: «¿Quí vòl medalles?»

Mes hiá un tipo salat que allí no chista
Y fer el seu negòsi sòls espera,
Y al acostarse algú, diu en la vista
«Mire qu' está así ya la torratera.»
Y al pasar alsa el bras en arrogansia
Perque diu que *en pesar* va la ganansia.

Per la esprá s' abandona la faena
¡Y al *porrat* á fer cap! ¡Fòra codisia!
Pero aplega el disapte y es la pena
Vore al pòbre chillar clamant chustisia,
Cuant posant de sa part una miqueta
Pasaria la vida meñs estreta.

L' INVERN.

—

*El seco prado, de risueñas flores
Niega el aroma que al amor deleita,
Y del pòrche s' abaixen les estores
Y el estorero crida: «¿quí vòl pleita?»*

—

*Esconde el cielo, de la bruma ufana
En el nivoso manto su arrebol,
Y al marit la muller ya li demana....
Fer provisió de moliná y piñol.*

—

*Severas galas roban á la bella
De pudoroso seno el talisman.
Y sembra el llauraor, la má en la rella,
El blat qu' ha de cullir á Sent Chuan.*

—

*La campana al vibrar lentos compases,
Por la noche, convida á la oracion,
Y l' agüela á la vòra de les brases
Conta cuentos als chics rendits de són.*

—

*El grueso cable al espigon amarra
El nauta á quien azota el vendabal,*

Y tiritant en l' Albufera agarra,
El casaor, si pòt, algun pardal.

*Víctimas mil á tu placer elijes,
Frígido espectro, con sañudo ardid;
Y els pruñons, que del fret son sabandijes,
Fan un botifarró de cada dit.*

*En vano, oh cierzo, nuestro cuerpo evita
Tu agudo soplo con que hiriendo vas.....
Y la chica qu' al novio doná sita,
No pòt á la finestra traure el nas.*

*Cabe la reja enamorado ansía
Juramentos de amor, triste galan;
¡Chua en cañetes, y una pulmonía
O un catarro, de mises t' ho dirán!*

*Invierno asolador, ¿por qué se encona
Tu pecho rudo y vengativo así?
¡Quín desastre! ¡Mireu: raim de Xixona,
Figues seques y panses en cofí!*

*¡No con aleve iniquidad te ensañes,
Causando al mundo funeral pavor!
Armoníes d' invèrn: ¿quí vòl castañes?
¡Cacau!... ¡café!... ¡de Málaga, al vapor!...*

*Y sultana oriental que altiva impera
Con áureo brillo de gentil poder,
Se planta en lo Mercat la castañera
Tirant dels ulls més purnes qu' el foguer.*

*Triste estacion que á la natura impones
Tus duras leyes, con rigor fatal,
Pera mi eres molt bona, si me dones
La sort de sent mil duros á Nadal.*

NOCHE BUENA.

I.

«Esta noche es Noche Buena
Y no es noche de dormir;
Que la Virgen va de parto
Y á las doce ha de parir.»

«Esta noche es Noche Buena
Y mañana Navidad;
Saca la bota, morena,
Que me quiero emborrachar.»

Estes coples, ya tan velles,
Entre atres meñs populars,
Que notifiquen la vespra
La festa de l' endemá,
Obligaes de simbomba,
De pandero ó de carranc,
De guitarró y de postises
O de tot á un temps y á estall,
Per los carrers ó en les cases
Les bramen els chics y els grans,
Promovent un rebombori
Pichor qu' una senserrá.
Chillaisa, crits, rialles,

Sambra y ball per totes parts,
 Desde la pòsta del sòl
 Hasta la misa del gall.
 Pareix que s' en ixca el riu
 De mare, ó del clòt la mar:
 Com si el Chuí s' acostara
 O el mon s' en vinguera al baix.
 En cafetins y en tabèrnes
 Abunden els parroquians,
 Perque al *órde de la nit*
 Les *otomanes* están.
 Y contant en les estrenes
 Que pensen arreplegar,
 Les chents de *chispa* no es paren
 En peseta amunt ú aball.
 Atres, en un soparòt,
 Que ni aquell de Baltasar,
 Rihuen y gòchen y beuen,
 Y es chuplen els dits de llarc.
 Y aixina la chent menuda,
 La de trò y la de rellamp
 Selebren la Noche Buena,
 Mala pa el que no té un clau.

II.

En tant, atres rutinaris,
 Més pasífics y en dinés,
 Que tenen titòt y tot
 Regalat, ú á còstes d' ells,
 En lo cabás baix la capa
 Ya han dut del Mercat y el Trench
 De bona vesprá, el recapte
 Pera tres dies lo meñs.
 Y encabant que, si dechunen,

Fan colasió ú sopen bé,
 Mentre les dònesh degòllen
 Y pèlen impunement,
 Fan pilòtes, pòsen l' òlla
 Y adelanten els que fers,
 Perque demà la familia
 Se reunit tota en pes,
 Allà va l' hòme en los chics,
 Agarrat en lo quinqué,
 Y en tota la pasimònia
 Que pa el cas es menester,
 S' ocupa hast' hòra de misa
 En enllestir el Belem,
 Ahon sòls falten ya els borregos,
 Els pastors y el romerets.
 Despues tot lo mon de cap
 A la iglesia, ahon si á ma vé
 Se sòl moure alguna escama,
 Perque pera tot hiá chent.
 Y en tant, l' òrgue en los rechistres
 De la gamba ó dels porquets,
 Se deixa ouir en los aires
 Més populars y llauchers,
 Hiá qui beca y hiá qui dorm,
 Descontat més d' un chiquet,
 Que en la fira y les estrenes
 Té posat el pensament,
 Y en qu' éll també ha de estrenar
 El vestit nou que li han fet.
 Y aixina la Noche Buena
 Se pasa pòc mes ó meñs:
 Felis pera el que té molt,
 Si no es dañ ó sentiment;
 Alegre pa el que té algo....
 Trista sòls pa qui res té.

LA FIRA DE NADAL.

A Nadal, creix el dia un pas de pardal.

L' astrólee.

Men ixe de ma casa
Per vorer qué pasa
En la *horchateria* del Achuntament,
Y em veig atestaes
De chent les paraes,
Ahon venen trompetes, tabals y chiulets.

.
Ya estic en la fira;
Ma vista ahon se chira,
Sòls veu torroneres, ponsils, cañamèls...
Y allí les estrenes
Se gasten els nenes
En títaros qu' armen ahon van un infèrn.

Dabant pòrte un pollo
Qu' em pense qu' un rolo
Firarli seria lo més asertat,
Qu' els guants va posantse,

La sombra mirantse
Del trache de paño qu' estrena en Nadal.

Menchant dos agüeles
Castañes y armeles,
Caminen asòles *chiu chiu* marmolant,
Si pòrta fulana
O pòrta mengana
El llás á la esquèrra y el moño á un costat.

Els pinchos de faixa,
Qu' els dihuen chent baixa,
Templats en les novies se 'n van als *belems*,
Y alegres les chiques
Com sòls de boniques,
Se rihuen de vore els actors-ninotets.

Así plòra un nene
Plantat de perene,
Per causa qu' els tios no el vòlen firar;
Allá es riu y balla
El qu' una batalla
Li compren sons pares, que son sèt soldats.

Villars veig romanos
Ahon quatre... fulanos
S' industrién á còstes dels pòbres chiquets,
Qu' allí á la inosènsia
En molta... pasiènsia
Van sense qu' heu senta soplantli els dinés.

Pillets me rodechen,
Y tinc pòr me vechen
Que gaste caena y allò que vá dins;
Pues eixos seu **tròben**

Sens pèdreu, y ròben
A dretha y esquèrra quant vehuen descuit.

M' en torne á ma casa;
Ya sé lo que pasa
En la *horchateria* del Achuntament,
Y fent el *non sabo*,
Un nuc en lo rabo
Me fas per si dihuen que no 'm fire res.

EL DIA DELS INOSENTS.

Sis dinés un rollo;
Ya ha engañat á un bobo.
(L' avisat.)

Tots vivim en la creència
De qu' hòmens per puns se fem,
Y als xixanta anys encá estém
En la edad de la *inosensia*.

¿Qué son més que *inosentaes*
Vore als vells teñits y untats,
Y als que estudien, enflocats
Com les peres confitaes?

¿No es *inosentá* ben gròsa
Que l' amarga lechuguina
Tenint cara de sardina
Se pinte com una ròsa?

Morintse de fam pasecha
Y es dona llustre 'l coent;
Si aixó no es *ser inosent*,
Que vinga Deu y qu' ho vecha.

Per aixó no es d' estrañar,
Si dels *inosents* el dia,
Uns als atres á porfía
S' aném á felisitar.

A vòltes algú t' espera

Baix este ó l' atre pretest,
Y com no sigues molt llest
Pronte caus en la ratera.

Diu qu' está en un gran apuro,
Y com un duro et demana,
De bona ó de mala gana
Traus de la bolchaca el duro.

«Molts anys...»—te diu enseguida,
Apenes el té en la má;
No es res: una *inosentá*
Qu' et deixa la bolsa buida.

Pero l' atre que t' estafe,
Segur qu' afrontat s' en torna,
Sí,—«Molts anys, respòns en sorna,
Que fals en la má l' agafe.»

· · · · ·
Com d' un asunt tant trivial
Pòc es lo que dirse pòt,
Parlaré del dinaròt
D' els locos en l' Hospital.

¡Cuánts pòbres mestres volgueren,
Al vore tant d' aparato,
Pèdre la chaveta un rato
Mentres plats en taula hagueren!

La música alegre tòca,
Y molts siñors que lluixen
Guants y frac, els plats servixen
En solitud no pòca.

Mes asò evitar no pòt
Que dos locos que s' estimen,
Entre mòs y mòs s' arrimen
El mes cariñós calbòt;

Ni que 'l sombrero de copa
Del que 'ls vòl apasiguar,
De rebot, vacha á parar

En mig del plat de la sopa.

La chent, mentrestan se riu:
Mes no falta entre els presents
Qui no dina en els dements
No per falta de motiu.

¿Quí es eixa polla tan cuca
Que may tan polla l' ha vista?
Tofoleta la modista,
Filla de Gòri Peluca.

Sa mare, Quica Choplits,
La que dona numerets,
Es comersianta... en gosets
Pa descarregar els pits;

Y son pare, avans tenia
Un *empleyo*, que prestaba
Pa *untarse* pròu; perque unflaba
Lleus en la Peixcatería...

Ella es mes roin qu' el fém;
Bonica, que fa fochir;
En cuant á mòdos, gruñir,
Y de morros no parlém.

Del balcó en sèrta ocasió
Caigué, y pegá una morrá
En tèrra, que rebotá
Y aná atra vòlta al balcó.

Pero pegá en la manía
De ser guapa y elegant,
Y es pinta y s' enflòca tant,
Que ni un loco tant faría.

Per aixó crec yo prudent
Que ya no se permetixca
Qu' eixe dia es divertixca
Mirant els locos la chent;

¿Pa qué cal incomodarse,
Si locures y maníes

N' estem veent tots els dies
Sense en l' Hospital ficarse?
Indirècta es la funsió
Que en alguns teatros fan,
En la qu' èl·ls en fal·des van
Y elles pòrten pantaló;
Les rarees fa evidents
Del ridícul figurí,
Y dona remát y fí
Al dia *dels inosents*.

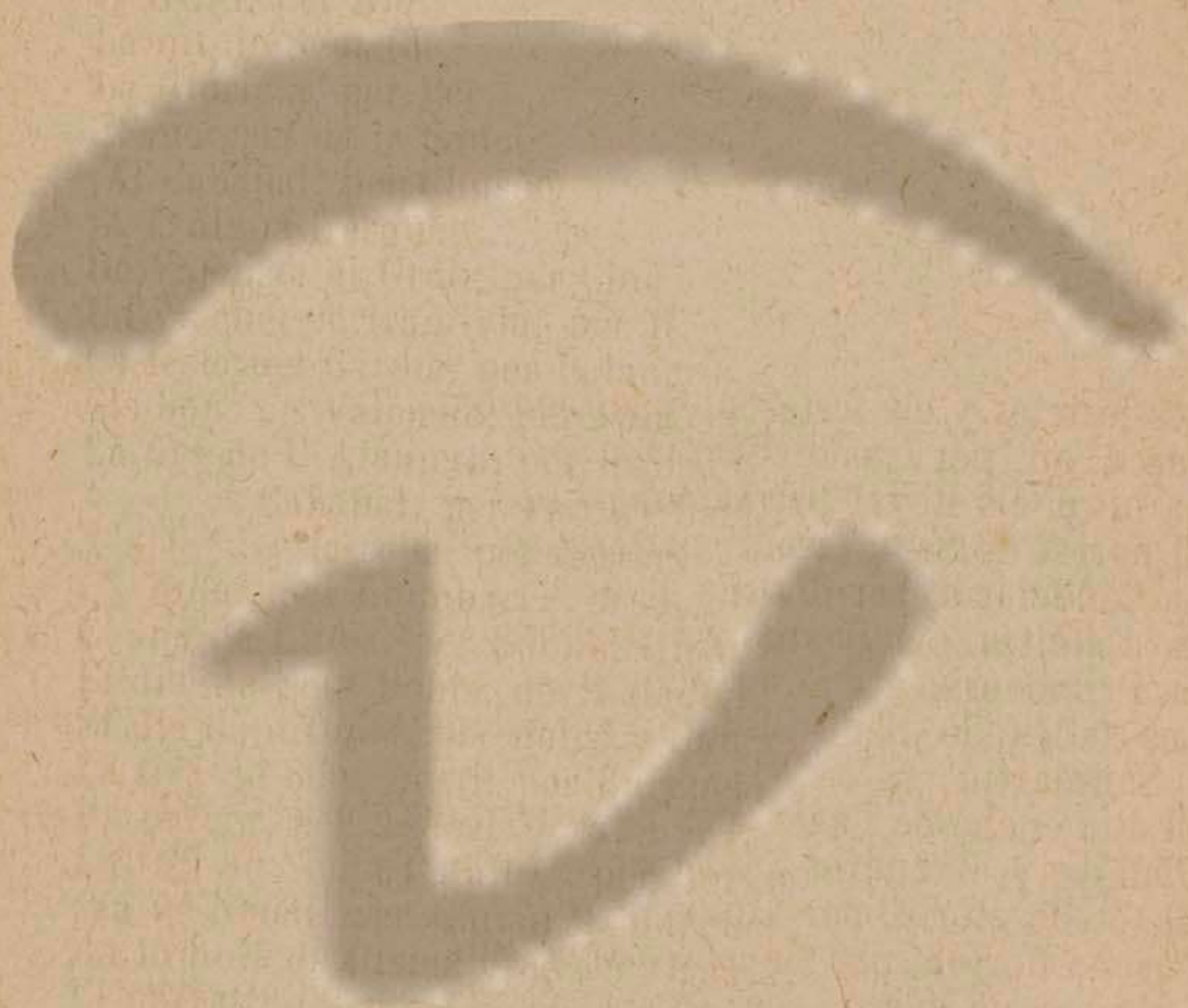
SENT SILVESTRE.

Agarra la burra del cabestre.

Pensament d' un arriero.

Vore es, valensians, presís
Si el festiu furor amayna;
Mes ¿cóm *Tabal y donsayna*
Pòt faltarli á este pais?
La tèrra del *Ché* felís
Sòls al fí de l' añ cansá,
«¡Xooó, burra, es diu, pròu n' hiá
En una añá que no es curra!»
Pero en cuant vé añ nòu, la burra...,
No hiá remey, se li 'n vá!!!

FI.

ÍNDISE.

Páginas.

Les festetes y els festeros, per Llobart.	7
Cap d' añ, per Iranzo Simon.	35
La nit d' els Reys, per Llobart.	37
El porrat de Sent Visent, per Iranzo Simon.	40
La Candelaria, per Chusèp Bodría.	44
Carnistòltes, per Sanmartin Aguirre.	50
La Primavera, per autor anònim.	54
Les falles de Sent Chusèp, per Llobart y Sanmartin.	56
El dumenche de Rams, per Escrig y Gonsales.	60
Dichòus y divèndres Sant, per Cester.	66
El tòc de glòria, per Llobart.	77
Páscua florida, per Chusèp Manuel Blat.	80
La mona de Páscua, per Fransisco Pastor.	84
Les quintes en Valensia, per Burguet.	88
Els milacres, per Balader.	91
Amor y freses, per Chuan Guix.	96
La Creu de Maig, per Ròig Civera.	100
El mercat de les flòrs, per Iranzo Simon.	104
La florera valensiana, per Labaila.	109
La matiná de la Mare de Deu, per Escalante.	112
La fira de l' Asensió, per Llobart.	117
Páscua graná, per Chusèp Bodría.	123

Páginas.

La degolla, per Chusèp Pallarés.	155
Els mistèris, per Llombart.	158
La prosesó del Còrpus, per Ricardo Cester.. .	143
La huitava, per Guillot.	151
A misa de dotse, per Llombart.	162
L' Estiu, per Ricardo Cester.	165
La nit de Sent Chuan, per Cebrian.	168
La Glorieta, per Peiró y Dauder.	173
El mercaet de la Sanc, per Llombart.	177
¡Al Cabañal! per Chusèp Manuel Blat.	180
¡A l' aigua fresqueta...! per Llombart.. . . .	184
De Valensia al Grau, per Chusèp Manuel Blat.	189
Un viachet en tram-vía, per Huertas.	193
La festa del Càrme, per Palanca y Roca.. . . .	197
Els bòus en Valensia, per Peiró, Guix y Blat..	202
La fira de l' Alamera, per Iranzo Simon.. . . .	211
Adios al Cabañal, per Peiró y Dauder.. . . .	216
Sent Ròc y la seba, per Cester.. . . .	220
L' Otoño, per Llombart.	229
L' aná de Llíria, per Sanmartin Aguirre.	231
El dia de Sent Donís, per Balader.	235
El dia de difunts, per Peiró y Dauder.. . . .	239
La tirá de Sent Martí, per Burguet.	241
Un bateig, per Asènsi Mora.	244
La tirá de Senta Catalina, per Burguet.	250
¡Ya vé Nadal! per Chuan B. Burguet.	251
En lo huit de Disiembre, per Orga.	257
El porrat de Senta Llúcia, per Guillot.. . . .	259
L' Ivèrn, per Peiró y Dauder.. . . .	262
La Noche-Buena, per Balader.	265
La fira de Nadal, per Lluch Soler.	268
El dia dels Inosents, per Cester.	271
Sant Silvestre, per Llombart.	275

EXTRACTO DEL CATÁLOGO
DE LA
LIBRERIA Y CENTRO DE SUSCRIPCIONES

DE
D. Manuel Vilar,
Calle de Libreros, núm. 5, Valencia.

Obras de Julio Verne.

Los ingleses en el polo Norte.
El Desierto de Hielo.
El capitan Cornbutte, ó una Invernada en los
Hielos.
Viaje al centro de la Tierra.
Una Ciudad oxi-hidrogenada ó el Doctor Ox.
Cinco Semanas en Globo.
Los hijos del Capitan Grant en la América
del Sur.
Los hijos del Capitan Grant en la Australia.
Los hijos del Capitan Grant en el Océano
Pacífico.
El Ginebrino ó el maestro Zacharius (El Re-
loj).
Un Drama en los aires ó las Excursiones
Areostáticas.

El conde de Chanteleine.

Martin Paz.

Los primeros navíos mejicanos.

El Chancellor.

Descubrimiento de la Tierra.

De la Tierra á la Luna.

Al rededor de la Luna.

Veinte mil leguas de viaje submarino (el Pacífico y el mar de las Indias).

Segunda parte de Veinte mil leguas (el Mediterráneo y el Atlántico).

Una Ciudad Flotante.

Los Forzadores de Bloqueos ó de Glasgow á Charleston.

Aventuras de tres rusos y de tres ingleses.

El pais de las Pielas, primera y segunda parte.

La vuelta al mundo en 80 dias.

Obras del capitan Mayne Reid.

El cazador de tigres.

La cautiva blanca.

El capitan Redwood ó los náufragos de la isla de Borneo.

Los Merodeadores del bosque.

Veladas de caza.

El estero ó los náufragos de la selva.

El Mestizo ó El jefe de los seminolas.

Los esclavos en el Sahara.

El Jefe de Guerrillas.

El caballero de industria.

El jefe amarillo.

Un caso de represalias.

La cuerda fatal.

Dos percances cinegéticos.

Isolina de Vargas.

El rastro de la guerra. (Segunda parte de Isolina de Vargas.)

El halcon pirata.

La hija del doctor negro.

¡En el Mar!

Guillermo el grumete. (Segunda parte de ¡En el Mar!)

Las aventuras de un canto rodado.

Leonor. (Segunda parte de las aventuras de un canto rodado.)

Los hijos de los bosques.

Los pueblos raros.

La jornada de la muerte.

Los cazadores de cabelleras. (Segunda parte de la jornada de la muerte.)

El rancho solitario.

La mano de Dios. (Segunda parte de el rancho solitario.)

Los franco-tiradores americanos.

El valle de la Virgen. (Segunda parte de los franco-tiradores americanos.)

El casamiento en las montañas ó el Bandolero.

Bruin ó los cazadores de osos.

Biblioteca económica.

2 REALES TOMO EN TODA ESPAÑA.

Feuillet: Un matrimonio aristocrático, 1 tomo.

J. Sand: El corto de génio, 1 tomo.

E. Scribe: El rey de oros.—El precio de la vida.—Judit, 1 tomo.

Pouschkine: Un tiro.—El constructor de ataúdes.—La nevada, 1 tomo.

Obras de Paul de Kock.

4 REALES TOMO EN TODA ESPAÑA.

La inocente Virginia.
La niña perdida.
Carotin.
Bigotes.
La jóven del sotabanco.
Carlota y Carlos.
Sanscravate.
Jeorgina.
La casa blanca (2 tomos).
El jorobado.
Blanca y Ambrosina (2 tomos).
Luisa.
El amante tímido.
Magdalena.
La senda de los ciruelos.
Margarita.
La jóven de las tres enaguas.
Un aspirante á marido.
La Baronesa.
Andrés el saboyano (2 tomos).
La romántica.
La familia Gogo.
M. Dupont.
Jugar con fuego.
El racimo de grosella.
El asno del Sr. Martin.
La letra L.
El músico ambulante.
La jóven de los tres corsés.
El bandido.
El tesoro escondido.
La familia Braillard.

El Veterano (2 tomos).
La señora Pantalon.
Las mujeres y el juego.
Un marido busca su mujer.
El hermano Jaime.
Un buen mozo.
Un buen muchacho.
Rigor de las desdichas.
Sociedad de la trufa (2 tomos).
La millonaria (2 tomos).
El mandadero.
Los petardistas (2 tomos).
Gustavo el calavera.
Amores de hermanos (2 tomos).
El profesor Ficheclaque.
Los tres calzones.

Podemos ofrecer al público la seguridad de que en las obras de Paul de Kock que anunciamos no las hay repetidas con distintos títulos, y por lo tanto nuestra lista, que oportunamente se ensanchará con las que faltan, puede servir de guía exacta á las personas que quieran reunir las obras de este autor ó completar las que tengan sin exponerse á repeticiones.

Obras de Shakspeare.

10 REALES CADA TOMO EN TODA ESPAÑA.

Otelo.—Mucho ruido para nada, 1 tomo.
Romeo y Julieta.—Como gustéis, 1 tomo.
El Mercader de Venecia.—Medida por medida, 1 tomo.
La tempestad.—La noche de Reyes, 1 tomo.
Hamlet.—Las alegres comadres de Winsor, 1 tomo.

Librería de Leon Pablo Villaverde.

CALLE DE CARRETAS, NÚM. 4.

Análisis lógico y gramatical, por Calderon, mejorada por F. M. Ballesteros, 8 rs.

Arte métrico ó tratado analítico de versificación, por M. A. Príncipe, 12 rs.

Ultimo dia de un reo á muerte, por Víctor Hugo, 6 rs.

Cantos del Trovador, leyendas y tradiciones históricas, por Zorrilla, 14 rs.

Coleccion de artículos escritos por Castelar, 8 rs.

Cuentos históricos y leyendas escritas en verso por Larrañaga, 8 rs.

Diccionario de la buena educacion ó de palabras para expresarse con elegancia y de las de dudosa ortografía, verbos irregulares etc., por Sotomayor, 6 rs.

Diccionario de trozos y figuras de retórica, sacados de Cervantes, 6 rs.

El Globo ilustrado, obra pintoresca con más de 300 preciosas láminas, 24 rs.

El libro de los refranes, coleccion de refranes explicados con claridad, 8 rs.

Biblioteca de Ciencias y Artes.

Olmedilla.—Glorias de la ciencia, 8 rs.

—Historia general de los desinfectantes (obra premiada por la Real Academia de Medicina), 8 rs.

—Estudios sobre higiene popular, 8 rs.

Araujo.—Los Museos de España, 8 rs.

Pougin.—Vida y obras de Vicente Bellini, 8 reales.

M. Laviña.—La Catedral de Leon, 8 rs.

H. Helmholtz.—La óptica y la pintura, 4 reales.

Hawthorne.—Cuentos mitológicos, 4 rs.

Coello.—La mujer propia, 12 rs.

Ramon de la Cruz.—Sainetes escogidos, tres tomos, 24 rs.

Gomez Arteche.—Nieblas de la historia patria, dos series, 16 rs.

Rodriguez Correa.—Rosas y perros, 8 rs.

Espronceda.—Páginas olvidadas, 8 rs.

Enrique Gil.—Poesías líricas, 8 rs.

Revilla.—Vida artística de Maiquez, 8 rs.

Los dramas del amor.—Natacha, 8 rs.

Leguina.—Recuerdos de Cantábria, 6 rs.

Auerbach.—Benito Espinosa, 8 rs.

Alarcon.—El amigo de la muerte, novelas, 10 rs.

—El sombrero de tres picos, 10 rs.

Sobron.—Los idiomas de la América latina, 8 reales.

Loeher.—Los germanos en las islas Canarias, 8 rs.

Hartmann.—La religion del porvenir, 12 rs.

Luceño.—Impresiones, 8 rs.

Freytag.—Los antepasados, Ingo, 8 rs.

Serrano.—Física biológica.—Estudios sobre la célula, 8 rs.

—Los derivados del protoplasma, 8 rs.

El Naville.—Teoría de la vision, 4 rs.

Menendez Pelayo.—Horacio en España.—Solaces bibliográficos, 20 rs.

Blasco.—Flaquezas humanas, 10 rs.

C. Vogt.—El origen del hombre, 4 rs.

A. Lasso de la Vega.—La danza de la muerte en la poesía castellana, 4 rs.

Peña y Goñi.—Meyerbeer.—Los despojos de *L' Africana*, 4 rs.

Obras de D. Pedro A. de Alarcon.

Cosas que fueron, coleccion de artículos de literatura, costumbres, crítica y viajes.

Un tomo en 8.º de más de 400 páginas en hermoso papel satinado: 16 rs. en Madrid, 18 en provincias.

Contiene: la Noche-buena.—Las ferias de Madrid.—El pañuelo.—¡Si yo tuviera cien millones! —Cartas á mis muertos.—Lo que se vé con un antejo.—El año nuevo.—La fea.—Confesion general de la literatura contemporánea.—La Ristori.—Diario de un madrileño.—Visitas á la marquesa.—Descubrimiento y paso del cabo de Buena-Esperanza.—A una máscara.—Bocanada de humo.—El eclipse de sol en 1860.—Mapa poético de España.—Fanny.—Una conversacion en la Alhambra.—Bellas artes.—Alicante y Valencia.—De Madrid á Santander.—Toledo.—Historia de una novela.—Edgar Poe.—Carta á Emilio Castelar.—Agustin Bonat.—*De Villahermosa á la China*.—*Roberto il Diavolo*.—La desvergüenza.—Cid Rodrigo de Vivar.—*Los pobres de Madrid*.—El eco de Tetuan.—Contra las zarzuelas.

Poesías serias y humorísticas precedidas del retrato fotográfico y de la biografía del autor y de un prólogo de D. Juan Valera, de la Academia Española.

Un tomo en 8.º de 300 páginas, edicion de lujo.—Precio: 20 rs. en toda España.

Biblioteca universal.

Coleccion de los mejores autores antiguos y modernos, nacionales y extranjeros.

2 RS. TOMO.

Romancero del Cid.

La Celestina.

Edad Media, por F. Pí y Margall.

Fray Luis de Leon y San Juan de la Cruz,
poesías.

Poesías líricas alemanas.

Contrad. pol., por P.-J. Proudhon.

Romancero morisco.

Novelas de Cervantes.

Ley de Herculano.

Espronceda, Poesías.

Werter, novela de Goethe.

Obras de Larra.

Romancero caballeresco.

Tesoro de la poesía castellana (siglos XV,
XVI, XVII, XVIII y XIX.)

El Diablo mundo, Espronceda.

Dante y Petrarca.

Tirso.—Comedia y sainete.

Calderon.—Comedia y entremés.

Lope.—Comedia. Biografía.

Zorrilla.—Comp. varias.

Quevedo.—Los Sueños.

Soulié.—Los Celtas.—Los Galos.

Balzac.—Cuentos fantásticos.

Obras de Santa Teresa.

Alarcon.—Dos comedias.

Fray Luis de Leon.—La Perfecta Casada.

D. Ramon de la Cruz.—Sainetes.

Poesías escogidas de Quevedo.
Moratin.—Dos comedias.
Lope.—Gatomaquia.—Nieta de Molina.—Per-
romaquia.
Castillejo.—Diálogo que habla de las muje-
res.—Sermon.

LA MUJER

defendida por la historia, la ciencia y la moral.

ESTUDIO CRÍTICO

POR

E. RODRIGUEZ SOLÍS.

TERCERA EDICION.

8 reales ejemplar.
